

INSTRUMENTOS PARA A AVALIACIÓN DOS PROGRAMAS
INCLUÍDOS NA CARTEIRA DE SERVIZOS EN MATERIA DE
PREVENCIÓN DAS DROGODEPENDENCIAS

Edita

CONSELLERÍA DE SANIDADE DA XUNTA DE GALICIA
Dirección Xeral de Innovación e Xestión da Saúde Pública
Subdirección Xeral de Programas de Fomento de Estilos de Vida Saudables
Servizo de Drogodependencias e Trastornos Adictivos

CONSULTORÍA, ESTUDIOS Y GESTIÓN DE PROYECTOS S.L.

Autor

Lorenzo Sánchez Pardo

Coordinación

Bernardo Seoane Díaz
Mª Aurora Cid González
Servizo de Drogodependencias e Trastornos Adictivos

Depósito Legal: C 2664-2011

Índice

1 . INTRODUCCIÓN: A RELEVANCIA DA AVALIACIÓN DAS INTERVENCIÓNS PREVENTIVAS EN DROGODEPENDENCIAS	5
2 . A MODO DE RECORDATORIO: SIGNIFICADO E CONTIDOS DA AVALIACIÓN DE PROCESOS E RESULTADOS	9
2.1. ¿Que é a avaliación?	9
2.2. As modalidades de avaliación de programas	9
2.3. ¿Que son os indicadores de proceso e resultados?	11
3 . RELACIÓN DE INSTRUMENTOS DE APLICACIÓN PARA A AVALIACIÓN DOS PROGRAMAS DA CARTEIRA DE SERVIZOS	12
3.1. Programa de prevención (universal) do consumo de drogas no ámbito educativo (PPCDE)	12
3.2. Cinensino. Programa universal de prevención escolar	19
3.3. Non pasa nada, ¿pasa algo? Programa selectivo de prevención escolar	25
3.4. Odisea. Programa selectivo de prevención en centros de garantía social	31
3.5. Máis que un teito. Programa universal de prevención familiar	35
3.6. En familia todos contan. Programa selectivo de prevención familiar	40
3.7. Entre todos. Programa indicado de prevención familiar	45
3.8. Activa. Programa de prevención universal para a mocidade	49
3.9. Cambio de sentido. Programa de prevención do consumo de alcohol na conducción de vehículos	54
3.10. Creative. Programa selectivo de prevención xuvenil do consumo de alcohol e outras substancias en espazos urbanos públicos	59
3.11. Ao alcance. Programa universal de prevención do consumo de drogas no ámbito laboral	63
3.12. Sísifo. Programa de intervención precoz con drogodependentes en situación de emerxencia social	69
3.13. Penélope. Programa de prevención do consumo de drogas dirixido a mulleres	76
3.14. Acais. Programa de prevención de consumo e hábitos non saudables dirixidos á comunidade xitana	78
4 . ESCALAS E CUESTIONARIOS DE AVALIACIÓN DE USO OBRIGATORIO	81
4.1. Instrumentos para a avaliación do PPCDE	81
4.2. Instrumentos para a avaliación do Programa Cinensino	93
4.3. Instrumentos para a avaliación do Programa Non pasa nada, ¿pasa algo?	104
4.4. Instrumentos para a avaliación do Programa Odisea	117
4.5. Instrumentos para a avaliación do Programa Máis que un teito	126
4.6. Instrumentos para a avaliación do programa En familia todos contan	132
4.7. Instrumentos para a avaliación do Programa Entre todos	140
4.8. Instrumentos para a avaliación do Programa Activa	152
4.9. Instrumentos para a avaliación do Programa Cambio de sentido	163

4.10. Instrumentos para a avaliación do Programa Creative	170
4.11. Instrumentos para a avaliación do Programa Ao alcance	178
4.12. Instrumentos para a avaliación do Programa Sísifo	189
4.13. Instrumentos para a avaliación do Programa Penélope	197
4.14. Instrumentos para a avaliación do Programa Acais	201
5 . ESCALAS E CUESTIONARIOS DE AVALIACIÓN DE USO VOLUNTARIO	211
6 . REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS	222

Introdución: a relevancia da avaliación das intervencións preventivas en drogodependencias

¿Por que avaliar os programas de prevención?

A avaliación foi sinalada como o motor da ciencia (BORDENS, K. S. e ABBOTT, B.B. 1999) e constitúe unha ferramenta esencial para a promoción de intervencións preventivas baseadas en evidencias.

Entre os compoñentes básicos dos programas de prevención baseados en evidencias inclúense (VILLALBÍ, J.R. 2001):

- A súa fundamentación nun modelo teórico coherente e sólido.
- Contar cunhas intervencións protocolizadas, definidas e repetibles, que fagan posible a súa estandarización.
- Dispoñer dunha eficacia coñecida e relevante (evidencia empírica da súa efectividade), dado que demostrar a utilidade das actuacións realizadas é un requisito básico para que se poidan ampliar e estender.

Por tanto, contar cunha avaliación integrada dentro da intervención preventiva é un elemento esencial para calquera programa de calidade. A este respecto, convén recordar que a avaliación é unha fase central da planificación, que contribúe á actualización e mellora permanente das intervencións que se desenvolverán no marco dun programa ou plan determinado. Aínda que tradicionalmente a avaliación se asocia coa verificación dos resultados obtidos cunha determinada intervención, esta cumpre funcións que transcenden o dito ámbito, axudando a establecer a natureza e extensión dos problemas a que deben facer fronte os programas de prevención e á identificación da poboación diana destes (avaliación da planificación), a comprobar se os programas se implementan na práctica tal e como foron deseñados (avaliación de procesos) e se as intervencións están cubrindo os obxectivos previstos e son ou non eficaces (avaliación de resultados)

No ámbito da prevención a avaliación permite comprobar a efectividade dos programas nos grupos destinatarios e o grao de cumprimento dos obxectivos propostos (verificar se as nosas intervencións son ou non eficaces), coa finalidade de que o equipo responsable do programa introduza os cambios oportunos para mellorar a súa efectividade á vista dos datos achegados pola avaliación.

O establecemento de sistemas de avaliación no ámbito da prevención das drogodependencias fai posible a toma de decisións sobre as intervencións que se van desenvolver baseadas en evidencias. Por isto, a avaliación cumpre no campo da prevención importantes obxectivos, entre os que destacan (ALVIRA, F. 2002):

- a. A selección previa da estratexia preventiva máis adecuada para facer fronte ao problema sobre o que se desexa intervir.
- b. A mellora da calidade e o deseño dos programas de prevención.
- c. Facilita a aplicación do programa, permitindo que este chegue á poboación destinataria e facendo que incorpore as actividades necesarias.
- d. Axuda a decidir se a estratexia de prevención inicialmente seleccionada funciona ou non, ou se o fai da maneira máis eficiente posible.

No ámbito específico da avaliación de procesos e de resultados a avaliación debe ser capaz de contestar as seguintes preguntas (NIDA, 2004):

- ¿Como se levou a cabo o programa?
- ¿Realizouse o programa segundo se planeou?
- ¿Canto do programa recibiron os participantes?
- ¿Que se logrou co programa?
- ¿Hai algunha conexión entre a cantidade do programa recibido (a intensidade da intervención) e os resultados?
- ¿Logrou o programa o esperado no curto prazo?
- ¿Produciu o programa os efectos desexados a longo prazo?

En suma, a avaliación permite coñecer os resultados obtidos coa aplicación dos programas para melloralos, ou cesar a súa aplicación. De aí que para deseñar e/ou reorientar os programas preventivos resulte esencial coñecer as evidencias achegadas polas investigacións dirixidas á identificación dos factores asociados ao consumo de drogas e á avaliación da efectividade dos programas preventivos.

Pero ademais das razóns expostas, que xustifican a necesidade da avaliación dos programas de prevención para mellorar a súa eficacia (como elemento reforzador da calidade das intervencións preventivas), existen razóns de tipo estratéxico que aconsellan a práctica sistemática da avaliación no contexto dos programas de prevención, e que se relacionan coa necesidade de mellorar os seus procedementos técnicos e o seu soporte científico. A aínda breve historia da prevención en drogodependencias fai que a súa bagaxe científico-investigadora sexa aínda limitada, motivo polo cal resulta necesario introducir a avaliación como método de traballo, normalizando o seu uso en todas e cada unha das actuacións preventivas implementadas. Isto debe facer posible a inclusión da prevención no ámbito das disciplinas que poden ser medidas e verificadas, ademais de producir un cambio cultural entre o conxunto das institucións e os profesionais que traballan no campo das drogodependencias, que marque o paso da improvisación e a experimentación descontrolada a unha fase máis consciente e concreta. Isto axudará sen dúbida a valorar o nivel de eficacia e de eficiencia dos programas e a incorporar procesos cada vez máis rigorosos desde o punto de vista científico no ámbito da prevención (TINARELLI, A. et al., 2000).

Nesta liña veñen traballando desde hai anos distintas organizacións internacionais, como o NIDA ou o Observatorio Europeo das Drogas e as Toxicomanías. Esta última institución promoveu diversas actuacións para propiciar a aplicación de métodos de avaliación científicos no campo da prevención do consumo de drogas, co fin de mellorar a calidade das intervencións neste ámbito. Entre as actuacións realizadas destacan pola súa relevancia a elaboración dunha "Guía para a avaliación das intervencións preventivas no ámbito das drogodependencias" (KRÖGER, C. et al., 1998), a creación dun banco de datos sobre intervencións preventivas desenvolvidas en Europa, denominado Intercambio sobre accións de redución da demanda de drogas (EDDRA). e do Banco de instrumentos para a avaliación de intervencións preventivas (BIP).

A pesar da indiscutible relevancia que a avaliación ten no contexto dos programas de prevención, existen unha serie de factores que dificultan ou frean a súa realización. Estes factores son de moi diversa índole, destacando entre outros:

- A ausencia de tradición ou dunha cultura "avaliativa" nalgunhas institucións ou profesionais, que non incorporan a avaliación como unha actuación rutineira.
- A ausencia de recursos humanos, técnicos ou financeiros para levar a cabo a avaliación.
- O temor de moitos profesionais ao uso que se lles poida dar aos resultados da avaliación por parte das institucións. Unha lectura inadecuada dos resultados da efectividade dun programa pode comprometer a continuidade da acción preventiva, en lugar de contribuír ao seu perfeccionamento ou reorientación.

- As dificultades técnicas que supón o deseño das avaliacións destinadas a illar o impacto dos programas en determinadas dimensións ou áreas (competencias persoais e sociais, etc.) que requiren de instrumentos sofisticados e a neutralización de variables externas, procesos que escapan ao control de numerosos profesionais.
- A falta de formación ou cualificación suficiente dalgúns profesionais para participar no deseño e/ou execución dos procedementos de avaliación que sería preciso acometer para coñecer a efectividade e o impacto dos programas preventivos. Con frecuencia a avaliación preventiva exige coñecementos de tipo psicométricos, para a selección e interpretación dos instrumentos que se utilizarán na recollida de información, e estatísticos, para a codificación e análise destes.

De todas as razóns expostas é a inseguridade con que algúns profesionais abordan a avaliación do seu traballo a que sen dúbida máis limitacións supón no necesario proceso de acumulación de evidencias arredor dos programas de prevención. Por isto, o obxectivo básico deste documento non é outro que o de facilitar ao máximo a avaliación do conxunto de programas que se inclúen na carteira de servizos en materia de prevención, cuxo impulso e coordinación vén sendo asumido polo Servizo de Drogodependencias e Trastornos Adictivos.

Para isto seleccionáronse unha serie de instrumentos de referencia cos cales cubrir o proceso de recollida da información necesaria para completar a avaliación do proceso e os resultados, adaptados á metodoloxía, obxectivos e contidos de cada programa. Un labor que se complementa coa incorporación dunha serie de instrucións que permitan comprender e interpretar os seus resultados.

Cómpre recordar que a efectividade dos programas de prevención vén determinada, ademais de por factores relacionados co deseño e cos seus contidos (elección dun modelo teórico adecuado que achegue evidencias suficientes que avalen a capacidade das estratexias e contidos seleccionados para reducir a vulnerabilidade da poboación fronte ás drogas, intensidade das intervencións, etc.), pola propia capacidade dos programas para medir o impacto que provocan sobre a poboación diana. A elección duns indicadores de avaliación e duns instrumentos para a recollida de información adecuados resulta esencial á hora de axuizar os resultados obtidos por un determinado programa.

A selección duns instrumentos adecuados para medir os cambios inducidos pola intervención é por tanto un elemento crítico no deseño da avaliación de resultados. Os instrumentos que se vaian utilizar deben ser sensibles (capaces de detectar todas as variacións atribuíbles ao programa), fiables, válidos e contar cuns contidos adaptados ao programa obxecto de avaliación, dando información sobre as distintas dimensións nas cales pretende incidir a través da intervención.

En consecuencia, a selección dos instrumentos de avaliación que se incorporan a cada un dos programas que inclúe a Carteira de servizos estivo determinada por dous criterios: a sinxeleza e a validez dos instrumentos, procurando o uso de ferramentas estandarizadas, e a completitude dos ámbitos de análise.

Sempre que existen dispoñibles instrumentos de avaliación (escalas, cuestionarios, etc.) cos cales están xa familiarizados os técnicos de prevención, ou que son de uso xeral entre os profesionais do sector, optouse pola súa inclusión, con frecuencia declinando o uso de instrumentos máis complexos, específicos ou con maior potencia descritiva. Esta decisión adoptouse partindo da base de que a avaliación é unha tarefa engadida para uns profesionais cunha importante carga de traballo, o que obriga a un exercicio de pragmatismo institucional, que asegure a recompilación do maior volume de información estandarizada, para permitir a súa comparación e explotación xeral. Por esta razón, e atendendo ao feito de que a primeira condición que debe reunir a avaliación é que sexa factible ou viable, en ocasións renunciouse a deseños avaliativos máis ambiciosos, que sen dúbida poderán ser acometidos a medio prazo, cando o uso dos actuais instrumentos se xeneralice. O recurso a instrumentos de uso común entre outras institucións e profesionais ten como vantaxe engadida que, na súa maioría, foron previamente validados entre as poboacións destinatarias das intervencións preventivas.

Co segundo dos criterios de selección procurouse realizar un esforzo de coherencia interna para avaliar todas aquelas dimensións sobre as cales incide cada programa. Ante a disxuntiva de centrar a avaliación de resultados nas variables directas que persegue modificar un programa determinado (por exemplo, o nivel de experimentación cunha substancia concreta), ou ampliar a avaliación ás variables mediadoras, optouse por incorporar instrumentos que permitan medir os cambios en todas as dimensións/variables sobre as cales inciden os programas. Isto sabendo que non sempre resulta sinxelo illar ou medir o impacto que as actuacións preventivas teñen en certas variables mediadoras (habilidades de resistencia, autoestima, etc.).

Esta proposta de instrumentos pretende satisfacer as necesidades que, no terreo da avaliación dos programas de prevención, presentan de forma cotiá os técnicos de prevención e dos servizos centrais da Consellería de Sanidade encargados da súa promoción, seguimento e coordinación. A orientación eminentemente práctica dos instrumentos que se relacionan a continuación resulta compatible coa realización de investigacións de carácter cuasi-experimental, orientadas especificamente a verificar o impacto das estratexias preventivas que se veñen ensaiando en ámbitos claves como o escolar ou o familiar.

O deseño e execución destas investigacións de tipo avaliativo correspondería aos servizos centrais da Consellería de Sanidade e debería incluír, de forma periódica, a avaliación exhaustiva de polo menos os principais programas incluídos na Carteira de servizos de prevención. De forma simplemente orientativa propónse o seguinte calendario:

Programas	Proposta de calendario das investigacións para a avaliación da súa efectividade e impacto
Programa de prevención do consumo de drogas no ámbito educativo Cinensino.	Frecuencia da investigación: cuadrienal Ano de realización 1. ^a investigación: 2010
Programa universal de prevención escolar Non pasa nada, ¿pasa algo?.	Frecuencia da investigación: cuadrienal Ano de realización 1. ^a investigación: 2010
Programa selectivo de prevención escolar Máis que un teito.	Frecuencia da investigación: cuadrienal Ano de realización 1. ^a investigación: 2011
Programa universal de prevención familiar Entre todos.	Frecuencia da investigación: cuadrienal Ano de realización 1. ^a investigación: 2011
Programa indicado de prevención familiar	Frecuencia da investigación: cuadrienal Ano de realización 1. ^a investigación: 2011

2

A modo de recordatorio: significado e contidos da avaliación de procesos e resultados

2.1. ¿Que é a avaliación?

Existen múltiples definicións da avaliación de programas, cada unha das cales salienta en maior ou menor medida a finalidade que persegue, os seus contidos e a sistemática da súa execución:

“A avaliación dunha intervención, un proxecto ou un programa supón a recollida, análise e interpretación sistemática da información relativa ao seu funcionamento e aos seus posibles efectos. Os datos recollidos adoitan utilizarse para decidir como mellorar a intervención e se se debe ampliar ou abandonar” (KRÖGER, C. et al., 1998).

“A avaliación é no esencial un xuízo de valor respecto de diversos aspectos que afectan o desenvolvemento dunha actividade ou dun programa, que nos debe servir para introducir modificacións que axuden a perfeccionar programacións futuras. A avaliación, por tanto, debe ser considerada como unha ferramenta destinada ao control da realidade xerada coa intervención, estando estreitamente vinculada á planificación, posto que lle serve de base (avaliación de necesidades) e de instrumento de permanente actualización ou progreso” (SÁNCHEZ, L. 1994).

“Un procedemento racional e empírico de análise e axuizamento destes, xa sexa do seu proceso de aplicación, dos seus recursos, ou dos seus resultados. Este procedemento queda definido pola lóxica de planificación/execución en que se inscribe a análise de programas concretos que se aplican e pola súa intencionalidade práctica para a toma de decisións. Para isto, a avaliación de programas utiliza o conxunto de métodos científicos que garanten o rigor de procedementos de recollida de datos e a súa posterior análise...” (SILVA, A. 1994).

“Procedemento ou conxunto de procedementos que permiten estimar o valor dun programa, intervención, acción ou política. Proceso que intenta determinar de forma sistemática e obxectiva a relevancia, eficacia, efectividade ou impacto de determinadas actividades á luz dos seus obxectivos” (ALONSO, C. et al. 2004).

2.2. As modalidades de avaliación de programas

Existen diferentes tipoloxías de avaliación, en función do criterio utilizado para a súa clasificación (procedencia dos avaliadores, destinatarios da avaliación, momento de realización, contidos, etc.). Segundo o seu contido é posible distinguir os seguintes tipos de avaliación (ALVIRA, F, 1991 e SÁNCHEZ, L. 1994):

- **Avaliación de necesidades.** Integra o conxunto de actividades dirixidas a coñecer a natureza e extensión dos problemas nunha comunidade ou colectivo determinados e a establecer as prioridades existentes, coa intención de responder de maneira adecuada a eles. Os seus achados poden ser utilizados para implantar programas, establecer políticas ou tomar decisións de tipo orzamentario. É esencial na planificación da acción preventiva, ao facilitar o proceso de toma de decisións respecto aos recursos que se deben mobilizar para superar os problemas e necesidades existentes.
- **Avaliación do deseño e/ou a conceptualización do programa.** Pretende sinalar, mediante unha análise lóxica, a existencia de problemas conceptuais no programa en relación co problema que se quere solucionar.

- **Avaliación da implementación ou proceso.** Consiste en analizar se as actuacións deseñadas funcionaron na práctica tal como foron previstas ou se, polo contrario, se produciron diverxencias entre o deseño e o realizado. O seu obxectivo é coñecer a instrumentalización do programa.
- **Avaliación da cobertura.** Analiza se o programa está incidindo ou chegando á poboación obxecto de intervención (poboación diana), ou se polo contrario se producen nesgos na cobertura.
- **Avaliación de resultados.** Supón dar a resposta a unha dobre pregunta: ¿estanse conseguindo os resultados previstos?, ¿os resultados obtidos poden ser atribuídos cun grao de certeza razoable á realización das actividades previstas no programa? a avaliación de resultados oríentase a verificar a existencia dunha relación inequívoca entre as actuacións que integran os programas e os resultados obtidos.
- **Avaliación do impacto.** Establece os efectos producidos pola intervención, e non soamente os cambios obtidos en relación cos obxectivos propostos como fai a avaliación de resultados, da cal difire tanto nos seus contidos como, con frecuencia, na poboación a cal se lle aplica. Se a avaliación de resultados mide as modificacións inmediatas que un programa introduce na súa poboación destinataria, a avaliación do impacto analiza os efectos acumulados do programa noutras poboacións no medio e longo prazo.
- **Avaliación económica (relación custo–beneficios).** Analiza a rendibilidade do conxunto de actividades que integran un programa. Para que sexa viable é preciso cuantificar todos os custos que ocasiona a execución do programa, para poder confrontalos cos beneficios obtidos.

Coa finalidade de simplificar e harmonizar os procesos de avaliación dos programas de prevención, o Observatorio Europeo das Drogas e as Toxicomanías propuxo a seguinte tipoloxía de avaliación, en función do momento da súa realización:

- Avaliación da planificación do programa (previa á aplicación do programa).
- Avaliación do proceso (durante a aplicación do programa).
- Avaliación dos resultados (tras a execución do programa).

Na avaliación **da planificación** establécese o problema que hai que atender mediante o programa que se vai desenvolver, valorando a súa magnitude, e proxéctase e deseñase a intervención preventiva. Este tipo de avaliación, que incorpora os contidos da avaliación de necesidades e do deseño, anteriormente descritos, inclúe:

- A definición do problema/fenómeno que se quere abordar.
- A necesidade de intervención preventiva.
- O grupo obxectivo ou poboación diana.
- Os obxectivos perseguidos coa intervención.
- As estratexias e métodos que se van utilizar (como se levará a cabo a intervención).
- Os recursos dispoñibles que se utilizarán na intervención.
- A planificación do modo en que se levarán a cabo as avaliacións de procesos e resultados, anticipando os procedementos e indicadores que se van utilizar.

A avaliación **do proceso** describe como se desenvolveu o programa e se se seguiu o plan de implementación previsto. Determina o grao de fidelidade dos procedementos seguidos na execución do programa con respecto ao planificado, permitindo obter unha idea clara do que sucedeu realmente durante a intervención. A avaliación do proceso inclúe:

- Verificar se todas as intervencións preventivas programadas tiveron ou non lugar.
- Describir como se levaron a cabo as intervencións e se o seu deseño funcionou ou non (detallar que se fixo, con que frecuencia e intensidade e por que se adoptaron determinadas decisións ou cambios durante a implementación do programa).

- Comprobar a quen alcanzou a intervención (as características dos participantes e o seu nivel de participación) e se esta chegou ao grupo obxectivo previsto.
- Valorar a calidade da intervención de acordo coas reaccións e actitudes do grupo obxectivo (satisfacción dos participantes e dos profesionais encargados da súa execución, etc.).
- Analizar os resultados achegados pola avaliación do proceso, comparándoos coa planificación teórica e observando os puntos de converxencia e diverxencia existentes para introducir melloras en futuras intervencións.

A avaliación **de resultados** ten por obxectivo valorar os efectos dunha intervención, establecendo se tras a aplicación do programa se alcanzaron os obxectivos esperados, fixados ao inicio do proceso de planificación.

Tendo previsto na fase de avaliación da planificación como medir os resultados do programa, aplícanse as estratexias planificadas, e valorárase se se conseguiron os obxectivos perseguidos e mediante que fontes se obtivo esta información. A avaliación dos resultados permite establecer as conclusións respecto da intervención e as posibles melloras futuras.

A avaliación de resultados inclúe:

- A descrición do procedemento previsto para medir o grao de cumprimento dos resultados do programa.
- A descrición de como se realizou na práctica a avaliación.
- A identificación das fontes e os procedementos a través dos cales se obtivo a información sobre os resultados.
- A descrición dos efectos da intervención sobre o grupo obxectivo (tanto nas condutas relacionadas co consumo de drogas como sobre determinadas variables mediadoras).
- Os diferentes efectos que a intervención poida ter entre os integrantes do grupo obxectivo, en función de variables como a idade, o sexo, etc.
- A redacción dun informe de resultados onde se detallen as principais conclusións achegadas pola avaliación, poñéndoo en relación cos resultados doutras avaliacións.

2.3. ¿Que son os indicadores de proceso e resultados?

Os indicadores de proceso e de resultados poden ser definidos do seguinte modo:

Un **indicador de proceso** é toda medida simple (unidimensional) que pode ser utilizada de forma directa para representar e medir se o programa se realizou de acordo co plan de implementación previsto, ou se se modificou.

Aplícase a toda variable susceptible de ser medida directamente (números absolutos, porcentaxes ou taxas), que reflicte a realización das actividades de acordo co formato previsto.

Un **indicador de resultados** é toda medida simple que pode ser utilizada de forma directa para medir o cambio experimentado nun fenómeno, inicialmente descrito, tras a aplicación dun programa.

Aplícase a toda variable susceptible de ser medida directamente, que reflicte o cambio entre a situación que inicialmente define a poboación destinataria dun programa e a situación que a define tras a súa aplicación. Estes indicadores pódense centrar en comparar os cambios observables no grao, a intensidade ou a frecuencia de uso dunha droga ou noutras variables relevantes para a prevención como, por exemplo, as modificacións observables nos factores de risco ou protección identificados ao inicio do programa.

3

Relación de instrumentos de aplicación para a avaliación dos programas da carteira de servizos en materia de prevención de drogodependencias

3.1. Programa de prevención (universal) do consumo de drogas no ámbito educativo (PPCDE)

AVALIACIÓN DO PROCESO

3.1.1. Metodoloxía para a implementación do programa

Os equipos de prevención son os encargados de presentar o programa e os seus materiais aos centros educativos que están dentro do seu ámbito xeográfico. Unha vez realizada a presentación cada centro decide voluntariamente se se adhire ao programa.

En caso de que un centro decida implementar o programa procédese a constituír unha estrutura de comunicación e coordinación entre o centro educativo e a estrutura técnica do programa para conseguir que os contidos e materiais do PPCDE se integren no proxecto educativo do centro, de modo que queden incorporados na programación curricular.

O profesorado do centro educativo é o encargado de aplicar o programa na aula. Aos profesores interesados en implementar o programa ofértaselles a opción de se incorporaren a un curso de formación para dotalos dos coñecementos e ferramentas necesarios para asegurar a correcta implementación do programa e a utilización dos materiais de apoio a este. Así mesmo, o profesorado e os centros educativos contan coa colaboración dos técnicos de prevención, co fin de provelos do material do programa, apoiar a súa aplicación e realizar o seu seguimento. A comunicación entre o profesor e o técnico de prevención é fundamental para conseguir a adecuada implantación do programa.

A duración do programa é variable, sendo cada centro escolar ou profesor quen decide sobre a utilización do programa e a súa duración, en función das súas necesidades concretas. Non obstante, considérase necesario dedicarlle un mínimo de entre 10 e 20 horas cada curso, para que o programa sexa minimamente eficaz.

O PPCDE non propón un procedemento estandarizado e estruturado de aplicación das sesións que o integran.

Para asegurar unha boa implantación do programa, deben terse en conta os seguintes elementos de apoio:

Actividades de apoio á implementación do programa

- Formación do profesorado.
- Implantación progresiva do material no programa educativo do centro.
- Información, sensibilización e formación de ANPA.
- Seminarios permanentes de formación.
- Coordinación permanente entre docentes e técnicos de prevención.

3.1.2. Indicadores seleccionados para a avaliación do proceso

Indicadores de cobertura

- Taxa de cobertura do programa entre os centros de educación infantil: cociente entre o número

de centros de infantil que implementaron o programa nun ámbito xeográfico determinado (municipio, provincia, comunidade autónoma) sobre o total de centros de educación infantil.

- Taxa de cobertura do programa entre os centros de educación primaria.
- Taxa de cobertura do programa entre os centros de educación secundaria obrigatoria.
- Taxa de cobertura do programa entre os centros de educación postobrigatoria.
- Taxa global de cobertura do programa sobre os centros que imparten educación infantil, primaria, secundaria obrigatoria e educación postobrigatoria.
- Número de aulas de educación infantil, primaria, secundaria obrigatoria e postobrigatoria onde se implementou o programa sobre o total de aulas existentes nos respectivos niveis educativos.
- Número de profesores de educación infantil, primaria, secundaria obrigatoria e postobrigatoria que desenvolven o programa na súa aula sobre o total de docentes existentes nos respectivos niveis educativos.
- Número de alumnos de educación infantil, primaria, secundaria obrigatoria e postobrigatoria beneficiarios directos do programa sobre o total de alumnos existentes nos respectivos niveis educativos.
- Nais e pais de alumnos de educación infantil, primaria, secundaria obrigatoria e postobrigatoria participantes no Programa sobre nais e pais de alumnos existentes nos respectivos niveis educativos.

Indicadores de actividades realizadas

a) Actividades de promoción, coordinación e seguimento do programa

- Número de centros escolares aos cales os técnicos de prevención presentaron o programa.
- Número de centros escolares (novos) que aceptan a implementación do programa.
- Número de reunións mantidas polos técnicos de prevención coas direccións dos centros educativos, membros do consello escolar, anpas e profesores para a implementación e seguimento do programa.

b) Actividades de formación

- Número de cursos sobre prevención en drogodependencias para docentes realizados polo CEFORE ou homologados pola Consellería de Educación e Ordenación Universitaria.
- Número de profesores participantes segundo o nivel educativo.
- Número de seminarios permanentes de formación para docentes realizados.
- Número e procedencia dos participantes nos seminarios de formación permanente.
- Número de actividades de información, sensibilización e formación realizadas para integrantes das anpas.
- Número de membros de anpas participantes en actividades de información, sensibilización e formación e características sociodemográficas destes.

c) Difusión de materiais

- Número de guías para o centro, guías para o profesor e cadernos de traballo para os alumnos (de educación infantil, educación primaria, educación secundaria obrigatoria e educación postobrigatoria) distribuídas.

d) Axuste/fidelidade das actividades aos contidos previstos no programa

- Número de sesións/módulos desenvolvidos na aula polos profesores e duración destas.
- Grao de axuste na execución do programa ás súas previsións.
- Implicación dos participantes.

- Número e tipo de incidencias non previstas.
- e) Calidade das intervencións
  - Valoración das actividades por parte dos profesores.
  - Valoración do programa polos alumnos.
  - Valoración do programa polas nais e pais de alumnos.

3.1.3. Frecuencia de recollida dos indicadores de proceso

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
INDICADORES DE COBERTURA		
Taxa de cobertura do programa entre os centros de educación infantil	Anual	Servizo DD e TA
Taxa de cobertura do programa entre os centros de educación primaria	Anual	Servizo DD e TA
Taxa de cobertura do programa entre os centros de educación secundaria obrigatoria	Anual	Servizo DD e TA
Taxa de cobertura do programa entre os centros de educación postobrigatoria	Anual	Servizo DD e TA
Total global de cobertura do programa sobre os centros que imparten educación infantil, primaria, secundaria obrigatoria ou postobrigatoria	Anual	Servizo DD e TA
Número de aulas de educación infantil, primaria, secundaria obrigatoria e postobrigatoria onde se implementou o programa sobre o total de aulas dos respectivos niveis educativos	Anual	Servizo DD e TA
Número de profesores de educación infantil, primaria, secundaria obrigatoria e postobrigatoria que desenvolven o programa na súa aula sobre o total de docentes existentes nos respectivos niveis educativos	Anual	Servizo DD e TA
Número de alumnos de educación infantil, primaria, secundaria obrigatoria e postobrigatoria beneficiarios directos do programa sobre o total de alumnos existentes nos respectivos niveis educativos	Anual	Servizo DD e TA
Número de nais/pais de alumnos de educación infantil, primaria, secundaria obrigatoria e postobrigatoria participantes no Programa sobre nais e pais de alumnos existentes nos respectivos niveis educativos	Anual	Servizo DD e TA
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE PROMOCIÓN, COORDINACIÓN E SEGUIMENTO		
Centros escolares aos cales os técnicos de prevención presentaron o programa	Anual	Técnico prevención
Número de centros escolares (novos) que aceptan a implementación do programa	Anual	Técnico prevención
Número de reunións con directores/as, membros do consello escolar, anpas e profesores para a implementación e seguimento do programa	Despois de cada reunión	Técnico prevención

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE FORMACIÓN		
Número de cursos para docentes realizados	Anual	Consellería de Educación e O.U.
Número de profesores participantes segundo o nivel educativo e a área de procedencia	Anual	Consellería de Educación e O.U.
Número de seminarios permanentes de formación para docentes realizados	Anual	Consellería de Educación e O.U.
Número e procedencia dos participantes nos seminarios de formación permanente	Anual	Consellería de Educación e O.U.
Número e actividades de información, sensibilización e formación realizadas para membros de anpas	Anual	Técnico prevención
Número de membros de anpas participantes en actividades de información, sensibilización e formación	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE DIFUSIÓN DE MATERIAIS		
Número de guías para o centro, guías para o profesor e cadernos de traballo para os alumnos (de educación infantil, educación primaria, educación secundaria obrigatoria e educación postobrigatoria) distribuídas	Anual	Servizo DD e TA
INDICADORES DE AXUSTE DAS ACTIVIDADES REALIZADAS AO PLANIFICADO		
Número de sesións/módulos desenvolvidos na aula polos profesores e duración	Despois de cada sesión	Profesores
Grao de axuste na execución do programa ás súas previsións	Anual	Profesores
Implicación dos participantes	Anual	Profesores/ técnicos prevención
Número e tipo de incidencias non previstas	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DA CALIDADE DAS INTERVENCIÓNS		
Valoración das actividades por parte dos profesores	Cando conclúa a actividade	Profesores
Valoración do programa polos alumnos	Cando conclúa a actividade	Alumnos
Valoración do programa polas nais e pais de alumnos	Cando conclúa a actividade	Nais e pais

3.1.4. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación do proceso

a) Para a avaliación da cobertura

- Estatística das ensinanzas non universitarias: achega datos sobre o número de centros e aulas existentes en cada nivel educativo, ademais dos alumnos matriculados. Esta información, desagregada por municipios, está dispoñible no portal educativo da Xunta de Galicia (<http://www.edu.xunta.es>). Estes mesmos datos, agregados para Galicia, están accesibles na web do Ministerio de Educación, Política Social e Deporte (<http://www.educacion.es/mecd/jsp/plantilla.jsp?id=310&area=estadisticas>).

- Datos estatísticos do Padrón municipal de habitantes sobre fogares con poboación potencialmente beneficiaria dos programas.
- Listaxe de centros, aulas, profesores e alumnos onde se desenvolve o programa en cada curso académico (con referencia á súa antigüidade).
- b) Para a avaliación do proceso e a valoración do programa
  - Folla de rexistro sistemático de actividades realizadas (anexo 4.1).
  - Escala de valoración do proceso para profesores (anexo 4.2).
  - Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención (anexo 4.3).
  - Escala de satisfacción co programa para alumnos (anexo 4.4.).
  - Escala de satisfacción co programa para nais/pais (anexo 4.5).

AVALIACIÓN DE RESULTADOS

3.1.5. Obxectivos e compoñentes do programa

Os obxectivos asignados ao programa son:

- Modificar as crenzas e actitudes dos escolares sobre as drogas (incrementando o risco percibido, reducindo as actitudes favorables ao consumo e a permisividade ante este e modificando os mitos existentes acerca das distintas drogas).
- Reducir as intencións futuras de consumo.
- Modificar os hábitos de consumo, reducindo a prevalencia, frecuencia e cantidades consumidas das diferentes drogas.

Os compoñentes que incorpora o programa son:

- Información sobre o alcohol, o tabaco e outras drogas.
- Desenvolvemento da autoestima.
- Habilidades sociais e de resistencia.
- Fomento de valores saudables.
- Toma de decisións.
- Control emocional.
- Fomento de actividades de lecer saudables.

3.1.6. Indicadores para a avaliación de resultados

- Nivel de risco atribuído polos alumnos ao consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas.
- Consecuencias esperadas ou expectativas sobre os efectos das drogas.
- Actitudes ante o consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas dos participantes no programa.
- Nivel de aceptabilidade do consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas.
- Nivel de coñecemento sobre as drogas e as consecuencias e riscos do seu consumo.
- Intencións futuras de consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas.
- Hábitos de consumo de drogas: niveis de experimentación coas diferentes substancias, frecuencia de uso nos últimos 30 días e cantidades consumidas no dito período.
- Niveis de autoestima dos participantes no programa.

- Niveis de control emocional dos participantes no programa.
- Niveis de habilidades para a vida dos participantes no programa.
- Niveis de resistencia á presión grupal.
- Niveis de adherencia a valores saudables dos participantes no programa.
- Nivel de habilidades para a toma de decisións dos participantes no programa.
- Hábitos de ocupación de lecer dos participantes no programa.

3.1.7. Frecuencia de recollida dos indicadores de resultados

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
Nivel de risco atribuído ao consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Expectativas sobre os efectos das drogas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Actitudes ante o consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Nivel de aceptabilidade do consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Nivel de coñecemento sobre as drogas e as consecuencias e riscos do seu consumo	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Intencións futuras de consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Hábitos de consumo de drogas: niveis de experimentación, frecuencia de uso nos últimos 30 días e cantidades consumidas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Niveis de autoestima dos participantes no programa	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Niveis de control emocional	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Niveis de habilidades para a vida	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Niveis de habilidades de resistencia á presión grupal	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Niveis de adherencia a valores saudables	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Nivel de habilidades para a toma de decisións	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Hábitos de ocupación de lecer	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención

De forma complementaria á avaliación de resultados que realicen os diferentes profesionais participantes no desenvolvemento e/ou seguimento do programa nos seus respectivos ámbitos xeográficos, con carácter cuadrienal o Servizo de Drogodependencias e Trastornos Adictivos promoverá a realización dun estudo de avaliación de resultados do programa. Este estudo incluírá un deseño cuasi-experimental, con medicións pretest e postest e grupo de control non equivalente.

3.1.8. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación de resultados

O programa debe incluír unha avaliación sistemática e estandarizada, con medicións previas e posteriores á intervención sobre as variables que pretende modificar o programa (actitudes, crenzas e hábitos de consumo), así como sobre certas competencias de tipo persoal e social entre os participantes no programa (autoestima, control e intelixencia emocional, habilidades para a vida e de resistencia, toma de decisións) e os hábitos de lecer.

Para isto aplicaranse, con carácter obrigatorio, os seguintes instrumentos:

- Escala de familiaridade e coñecemento sobre drogas (anexo 4.6).
- Escala de actitudes ante o consumo de drogas (anexo 4.7).
- Escala de percepción de riscos asociados ao consumo (anexo 4.8).
- Escala de intención de consumo (anexo 4.9).
- Escala de consumo de drogas (anexo 4.10).
- Escala de avaliación de resultados para profesores (anexo 4.11).
- Escala de avaliación de resultados para técnicos de prevención (anexo 4.12).

Aqueles técnicos de prevención que desexen afondar na avaliación de resultados, e como posibles ampliacións desta, poderán utilizar con carácter voluntario as seguintes escalas e cuestionarios incluídos no capítulo 5 (escalas e cuestionarios de uso voluntario):

- Escala de crenzas sobre as consecuencias esperadas sobre os efectos das drogas (anexo 5.1).
- Escala de autoestima (anexo 5.2).
- Escala de habilidades para tomar decisións (anexo 5.3).
- Escala de intelixencia emocional e de control emocional (anexo 5.4).
- Escala de asertividade (anexo 5.5).
- Escala de resistencia á presión social para consumir drogas (anexo 5.6).
- Cuestionario de hábitos de lecer e tempo libre (anexo 5.7).
- Escala de empatía (anexo 5.8).
- Escala de actitudes cara ás drogas legais (anexo 5.9).
- Escala de actitudes cara á saúde (anexo 5.10).

3.2. Cinensino. Programa universal de prevención escolar

AVALIACIÓN DO PROCESO

3.2.1. Metodoloxía para a implementación do programa

O programa ten como eixe central a visualización de producións cinematográficas comerciais, como mecanismo dinamizador e interactivo para o descubrimento e a reflexión de valores e actitudes saudables. En cada curso escolar desenvólvense tres unidades didácticas, que se corresponden con cada unha das películas proxectadas, seleccionadas polo Departamento de Historia do Cine da Universidade de Santiago de Compostela,

É facultade dos centros educativos decidir os cursos e/ou grupos de 1.º e 2.º de ESO que van participar no programa, e permanecerán implicados nel durante todo o curso escolar. Se un centro ten varios grupos debe decidir os que van participar, non poderán rotar con outros grupos, co fin de asegurar que sexan sempre os mesmos alumnos os que reciban a totalidade do programa dese curso, sempre dentro da cota de alumnos asignados.

O alumnado seleccionado é levado a unha sala cinematográfica para visionar a película, acompañado do docente encargado da aplicación das unidades didácticas na aula, e entregaráselle o caderno de traballo. Tras o visionado da película entrégaselle a cada centro a unidade didáctica correspondente a esa película, que deberá ser traballada posteriormente na titoría baixo a dirección do profesor encargado de desenvolver as unidades didácticas cos seus alumnos cunha metodoloxía que inclúe técnicas grupais e individuais. Aínda que a proxección da película adoita ser colectiva asistindo máis dun centro, a unidade de traballo sempre a constitúe a aula.

Os profesores de 1.º e 2.º de ESO encargados da implementación do programa reciben previamente un curso de formación. Este curso inclúe contidos teóricos (3 módulos cunha duración global de 20 horas) e prácticos (12 horas) que pretende facilitar aos docentes unha serie de coñecementos básicos sobre drogodependencias.

Pola súa parte, os técnicos de prevención supervisan e realizan seguimento da aplicación do programa, apoiando os profesores e titores.

3.2.2. Indicadores seleccionados para a avaliación do proceso

Indicadores de cobertura

- Número de centros escolares adscritos ao programa sobre o total de centros que imparten 1.º e 2.º de ESO.
- Número de aulas onde se implementa o programa sobre o total de aulas de 1.º e 2.º de ESO.
- Número de alumnos que participan no programa sobre o total de alumnos matriculados en 1.º e 2.º de ESO.

Indicadores de actividades realizadas

a) Actividades de promoción, coordinación e seguimento do programa

- Número de centros escolares aos cales os técnicos de prevención presentaron o programa.
- Número de centros escolares (novos) que aceptan a implementación do programa.
- Número de reunións mantidas polos técnicos de prevención coas direccións dos centros educativos, membros do consello escolar, anpas e profesores para a implementación e seguimento do programa.

- b) Actividades de formación
  - Número de cursos realizados para docentes.
  - Docentes inscritos nos cursos.
  - Docentes que completan a formación.
- c) Difusión de materiais
  - Número de exemplares do "Manual do profesor" distribuídos.
  - Número de exemplares do "Caderno para o alumno" distribuídos.
- d) Axuste/fidelidade das actividades aos contidos previstos no programa
  - Número de alumnos asistentes a cada proxección cinematográfica.
  - Número de unidades didácticas traballadas na aula polos profesores e dedicación a estas.
  - Grao de axuste na execución do programa ás súas previsións.
  - Implicación dos participantes.
  - Número e tipo de incidencias non previstas.
- e) Calidade das intervencións
  - Valoración das actividades por parte dos profesores.
  - Valoración do programa polos alumnos.

3.2.3. Frecuencia de recollida dos indicadores de proceso

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
INDICADORES DE COBERTURA		
Número de centros escolares adscritos ao programa sobre o total de centros que imparten 1.º e 2.º de ESO	Anual	Servizo DD e TA
Número de aulas onde se implementa o programa sobre o total de aulas de 1.º e 2.º de ESO	Anual	Servizo DD e TA
Número de alumnos que participan no programa sobre o total de alumnos matriculados en 1.º e 2.º de ESO	Anual	Servizo DD e TA
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE PROMOCIÓN, COORDINACIÓN E SEGUIMIENTO		
Centros escolares aos cales os técnicos de prevención presentaron o programa	Anual	Técnico prevención
Número de centros escolares (novos) que aceptan a implementación do programa	Anual	Técnico prevención
Número de reunións mantidas polos técnicos de prevención coas direccións dos centros educativos, membros do consello escolar, anpas e profesores para a implementación e seguimento do programa	Despois de cada reunión	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE FORMACIÓN		
Número de cursos realizados para docentes	Anual	Técnico prevención
Docentes inscritos nos cursos	Anual	Técnico prevención
Docentes que completan a formación	Anual	Técnico prevención

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE DIFUSIÓN DE MATERIAIS		
Número de exemplares do "Manual do profesor" distribuídos	Anual	Servizo DD e TA
Número de exemplares do "Caderno para o alumno" distribuídos	Anual	Servizo DD e TA
INDICADORES DE AXUSTE DAS ACTIVIDADES REALIZADAS AO PLANIFICADO		
Número de alumnos asistentes a cada proxección cinematográfica	Despois de cada película	Profesores
Número de unidades didácticas traballadas na aula e dedicación a estas	Tras concluír a intervención	Profesores
Grao de axuste na execución do programa ás previsións deste	Tras concluír a intervención	Profesores e técnico prevención
Implicación dos participantes	Tras concluír a intervención	Profesores e técnico prevención
Número e tipo de incidencias non previstas	Anual	Profesores e técnico prevención
INDICADORES DA CALIDADE DAS INTERVENCIÓNS		
Valoración das actividades por parte dos profesores	Tras concluír a intervención	Profesores e técnico prevención
Valoración do programa polos alumnos	Tras concluír a intervención	Profesores e técnico prevención

3.2.4. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación do proceso

- a) Para a avaliación da cobertura
- Estatística das ensinanzas non universitarias (centros e aulas que imparten 1.º e 2.º de ESO e alumnos matriculados).
  - Listaxe de centros e aulas onde se desenvolve o programa e número de profesores e alumnos participantes.
- b) Para a avaliación do proceso e a valoración do programa
- Folla de rexistro sistemático de actividades realizadas (anexo 4.13).
  - Escala de valoración do proceso para profesores (anexo 4.14).
  - Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención (anexo 4.15).
  - Escala de satisfacción co programa para alumnos (anexo 4.16).

AVALIACIÓN DE RESULTADOS

3.2.5. Obxectivos e compoñentes do programa

Os obxectivos xerais asignados ao programa son:

- Mellorar a calidade da información dos alumnos sobre as drogas, os seus efectos e os riscos que derivan do seu uso.
- Favorecer o desenvolvemento de actitudes e valores favorecedores da saúde e a ocupación enriquecedora do tempo de lecer.
- Contrarrestar a influencia dalgúns factores que favorecen a aparición de problemas de consumo, tales como a falta de información, a subxectividade desta ou as crenzas de autoprotección e resistencia ao dano.
- Fortalecer recursos persoais que permitan manexarse adecuadamente aos alumnos en situacións de grupo relacionadas co consumo de drogas.

Os obxectivos operativos asignados ao programa son:

- Potenciar o coñecemento da interacción drogas-organismo, as consecuencias do seu uso e os riscos asociados.
- Favorecer o sentido crítico fronte á propaganda que potencia o consumo de substancias legais baixo argumentos de anticonvencionalismos e a busca de sensacións.
- Potenciar a autoestima, e a capacidade de decisión, a autonomía persoal e reforzar a asertividade como medios de resistencia á presión de grupo.
- Mostrar alternativas de lecer e deportivas facilitadoras de experiencias novas e excitantes para os/as adolescentes.

Os compoñentes que incorpora o programa son:

- Información sobre o alcohol, tabaco e outras drogas.
- Desenvolvemento da autoestima.
- Habilidades sociais e de resistencia.
- Toma de decisións.
- Fomento de valores saudables.
- Promoción de actividades de lecer saudables.

3.2.6. Indicadores para a avaliación de resultados

- Nivel de coñecemento sobre as drogas e as consecuencias e riscos do seu consumo.
- Nivel de risco atribuído ao consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas.
- Expectativas sobre os efectos das drogas
- Actitudes ante o consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas dos participantes no programa.
- Nivel de aceptabilidade do consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas.
- Intencións futuras de consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas.
- Hábitos de consumo de drogas: niveis de experimentación coas diferentes substancias, frecuencia de uso das diferentes substancias nos últimos 30 días e cantidades consumidas no dito período.
- Niveis de habilidades para a vida e de resistencia á presión grupal.
- Niveis de adherencia a valores saudables.
- Hábitos de ocupación de lecer.

3.2.7. Frecuencia de recollida dos indicadores de resultados

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
Nivel de coñecemento sobre as drogas e as consecuencias e riscos do seu consumo	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Nivel de risco atribuído ao consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Expectativas sobre os efectos das drogas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Actitudes ante o consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Nivel de aceptabilidade do consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Intencións futuras de consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Hábitos de consumo de drogas: experimentación coas diferentes substancias, frecuencia de uso nos últimos 30 días e cantidades consumidas en dicho período	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Niveis de autoestima	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Niveis de habilidades para a vida e de resistencia á presión grupal	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Niveis de habilidades para a toma de decisións	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Niveis de adherencia a valores saudables	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Hábitos de ocupación de lecer	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención

De forma complementaria á avaliación de resultados que realicen os diferentes profesionais participantes no desenvolvemento e/ou seguimento do programa nos seus respectivos ámbitos xeográficos, con carácter cuadrienal o Servizo de Drogodependencias e Trastornos Adictivos promoverá a realización dun estudo de avaliación de resultados do programa. O dito estudo incluirá un deseño cuasi-experimental, con medicións pretest e postest e grupo de control non equivalente.

3.2.8. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación de resultados

O programa debe incluír unha avaliación sistemática e estandarizada, con medicións previas e posteriores á intervención sobre as variables que pretende modificar o programa (actitudes, crenzas e hábitos de consumo, valores, habilidades de resistencia e hábitos de lecer).

Para isto, aplicaranse os seguintes instrumentos:

- Escala de familiaridade e coñecemento sobre drogas (anexo 4.17).
- Escala de actitudes ante o consumo de drogas (anexo 4.18).
- Escala de percepción de riscos asociados ao consumo de drogas (anexo 4.19).
- Escala de intención de consumo (anexo 4.20).
- Escala de consumo de drogas (anexo 4.21).
- Escala de avaliación de resultados para profesores (anexo 4.22).
- Escala de avaliación de resultados para técnicos de prevención (anexo 4.23).

Aqueles técnicos de prevención que desexen afondar na avaliación de resultados, e como posibles ampliacións desta, poderán utilizar con carácter voluntario as seguintes escalas e cuestionarios incluídos no capítulo 5 (escalas e cuestionarios de uso voluntario):

- Escala de crenzas sobre as consecuencias esperadas sobre os efectos das drogas (anexo 5.1).
- Escala de autoestima (anexo 5.2).
- Escala de habilidades para tomar decisións (anexo 5.3).
- Escala de resistencia á presión social para consumir drogas (anexo 5.6).
- Cuestionario de hábitos de lecer e tempo libre (anexo 5.7).
- Escala de actitudes cara ás drogas legais (anexo 5.9).
- Escala de actitudes cara á saúde (anexo 5.10).

3.3. Non pasa nada, ¿pasa algo?. Programa selectivo de prevención escolar

AVALIACIÓN DO PROCESO

3.3.1. Metodoloxía para a implementación do programa

1) Orixe da intervención

A necesidade de iniciar o programa pode vir determinada pola demanda concreta dos centros educativos ou ben pola valoración da necesidade de intervir realizada polo equipo local de prevención, de acordo cos datos que indican a existencia de situacións de risco en relación coas drogas.

2) Niveis de aplicación do programa

O programa céntrase na detección de alumnos en situación de risco en relación coas drogas para, unha vez detectados, responder ás necesidades específicas percibidas en cada centro educativo, mediante a oferta de dous niveis distintos de intervención:

- Primeiro nivel. Desenvolvemento dunha intervención de prevención selectiva na aula a cargo dos técnicos de prevención, dirixida a alumnos de 4.º de ESO das aulas en que se detectaron conflitos relacionados coas drogas.
- Segundo nivel. Intervención de prevención selectiva dirixida a aqueles casos en que, tras a intervención na aula, se detecten condutas de abuso a drogas que exixan unha intervención máis especializada para a súa abordaxe. O traballo de detección de adolescentes con consumos problemáticos e/ou condutas de abuso complementábase coa aplicación do "Protocolo de intervención con menores drogodependentes", que establece a súa derivación ao Programa de menores que desenvolven as unidades de condutas adictivas.

3) Criterios para o desenvolvemento do programa

Para definir o nivel de intervención requirido por cada centro educativo, analizarase a situación concreta deste de acordo coa información achegada por un protocolo, que cubrirán conxuntamente os técnicos de prevención e os responsables do centro educativo, que explora a natureza e extensión do problema e as opinións dos axentes respecto á necesidade de intervir.

4) Programación da intervención adaptada á valoración da situación

Segundo os datos recollidos a través do protocolo anterior, poderanse definir os contidos concretos do programa que se desenvolverá en cada centro e establecerase:

- O desenvolvemento de sesións de análise dos problemas existentes, conxuntamente co profesorado e os pais.
- O desenvolvemento de cinco sesións formativas (obradoiros) dirixidas a adolescentes escolarizados sobre as drogas (características, riscos, mitos e crenzas erróneas) e de adestramento en habilidades de afrontamento de situacións de risco.

3.3.2. Indicadores seleccionados para a avaliación do proceso

Indicadores de cobertura

- Número de centros escolares adscritos ao programa sobre o total de centros que imparten 4.º de ESO.
- Número de aulas onde se implementa o programa sobre o total de aulas de 4.º de ESO.
- Número de alumnos que participan no programa sobre o total de alumnos matriculados en 4.º de ESO.

Indicadores de actividades realizadas

a) Actividades de promoción, coordinación e seguimento do programa

- Número de centros incorporados ao programa por demanda do centro e/ou por iniciativa do equipo de prevención (modo de captación dos centros).
- Número de centros escolares novos que implementan o programa.

b) Difusión de materiais

- Exemplares do "Manual para a implementación do programa" distribuídos.
- Número de guías informativas para pais distribuídas.
- Número de guías informativas para mozos distribuídas.
- Pósteres informativos distribuídos.
- Material gráfico e audiovisual distribuído

c) Axuste/fidelidade das actividades aos contidos previstos no programa

- Número de protocolos elaborados para avaliar a situación e a pertinencia da implementación do programa.
- Número de reunións mantidas para a elaboración de protocolos.
- Número de sesións formativas desenvolvidas na aula e duración.
- Número de alumnos asistentes ás distintas sesións formativas.
- Número de sesións de análise con profesores e nais/pais realizadas.
- Número de profesores e nais/pais asistentes ás sesións de análise.
- Grao de axuste na execución do programa ás previsións deste.
- Nivel de implicación dos participantes.
- Número e tipo de incidencias non previstas.

d) Calidade das intervencións

- Valoración das actividades por parte dos profesores.
- Valoración das actividades por parte das nais/pais.
- Valoración do programa polos alumnos.

3.3.3. Frecuencia de recollida dos indicadores de proceso

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
INDICADORES DE COBERTURA		
Número de centros adscritos ao programa sobre o total de centros que imparten 4.º de ESO	Anual	Servizo DD e TA
Número de aulas onde se implementa o programa sobre o total de aulas de 4.º de ESO	Anual	Servizo DD e TA
Número de alumnos que participan no programa sobre o total de alumnos matriculados en 4.º de ESO	Anual	Servizo DD e TA
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE PROMOCIÓN, COORDINACIÓN E SEGUIMENTO		
Número de centros incorporados ao programa por demanda do centro e/ou por iniciativa do equipo de prevención	Anual	Técnico prevención
Número de centros escolares novos que implementan o programa	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE DIFUSIÓN DE MATERIAIS		
Exemplares do "Manual para a implementación do programa" distribuídos	Anual	Servizo DD e TA
Número de guías informativas para pais distribuídas	Anual	Servizo DD e TA
Número de guías informativas para mozos distribuídas	Anual	Servizo DD e TA
Pósteres informativos distribuídos	Anual	Servizo DD e TA
Material gráfico e audiovisual distribuídos	Anual	Servizo DD e TA
INDICADORES DE AXUSTE DAS ACTIVIDADES REALIZADAS AO PLANIFICADO		
Número de protocolos elaborados para avaliar a situación e a pertinencia da implementación do programa	Anual	Técnico prevención
Número de reunións mantidas para a elaboración de protocolos	Despois de cada reunión	Técnico prevención
Número de sesións formativas desenvolvidas na aula e duración	Despois da intervención	Técnico prevención
Número de alumnos asistentes ás distintas sesións formativas	Despois da intervención	Técnico prevención
Número de sesións de análise con profesores e nais/pais realizadas	Despois de cada sesión	Técnico prevención
Número de profesores e nais/pais asistentes ás sesións de análise	Despois de cada sesión	Técnico prevención
Grao de axuste na execución do programa ás previsións deste	Anual	Técnico prevención
Nivel de implicación dos participantes	Anual	Técnico prevención
Número e tipo de incidencias non previstas	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DA CALIDADE DAS INTERVENCIÓNS		
Valoración das actividades por parte dos profesores	Despois da intervención	Técnico prevención
Valoración das actividades por parte das nais/pais	Despois da intervención	Técnico prevención
Valoración do programa polos alumnos	Despois da intervención	Técnico prevención

3.3.4. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación do proceso

a) Para a avaliación da cobertura

- Estatística das ensinanzas non universitarias: achega datos sobre os centros e aulas que imparten 4.º de ESO e os alumnos matriculados. Esta información, desagregada por municipios, está dispoñible no Portal educativo da Xunta de Galicia (<http://www.edu.xunta.es>). Estes datos, agregados para Galicia, están na web do Ministerio de Educación, Política Social e Deporte (<http://www.educacion.es/mecd/jsp/plantilla.jsp?id=310&area=estadisticas>).
- Listaxe de centros, aulas, onde se desenvolve o programa en cada curso académico e de profesores e alumnos participantes nel.

b) Para a avaliación do proceso e a valoración do programa

- Protocolo de avaliación da situación inicial (anexo 4.24).
- Folla de rexistro sistemático de actividades realizadas (anexo 4.25).
- Escala de valoración do proceso para profesores (anexo 4.26).
- Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención (anexo 4.27).
- Escala de satisfacción co programa para alumnos (anexo 4.28).
- Escala de satisfacción co programa para nais/pais (anexo 4.29).

AVALIACIÓN DE RESULTADOS

3.3.5. Obxectivos e compoñentes do programa

Os obxectivos asignados ao programa son:

- Ofrecer aos alumnos unha formación preventiva sobre as substancias psicoactivas e as consecuencias do seu consumo mediante a utilización dun método educativo baseado na interacción e a investigación de cada alumno.
- Mellorar a información dos alumnos sobre as substancias, efectos e consecuencias a nivel físico, psíquico, social e legal.
- Incrementar a percepción do risco relacionado co uso de drogas.
- Promover o adestramento dos alumnos no establecemento de límites persoais e en relación co grupo.
- Mellorar as habilidades sociais dos alumnos para facer novos amigos.
- Informar e apoiar as familias dos menores en situación de risco, orientando situacións de dificultade.
- Mellorar a capacitación dos educadores para xestionar de forma adecuada os temas relacionados co abuso de drogas.
- Promover nas familias dos menores en situación de risco, un incremento das habilidades de xestión, comunicación e negociación familiar.

Os compoñentes que incorpora o programa son:

- Información sobre o alcohol, tabaco e outras drogas.
- Adestramento en habilidades de afrontamento.

3.3.6. Indicadores para a avaliación de resultados

- Nivel de coñecemento sobre as drogas e as consecuencias e riscos do seu consumo.
- Nivel de risco atribuído polos alumnos ao consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas.
- Expectativas sobre os efectos das drogas.
- Actitudes ante o consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas dos participantes no programa.
- Nivel de aceptabilidade do consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas.
- Intencións futuras de consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas.
- Hábitos de consumo de drogas: niveis de experimentación coas diferentes substancias, frecuencia de uso das diferentes substancias nos últimos 30 días e cantidades consumidas no dito período.
- Nivel de habilidades de afrontamento.
- Número de alumnos onde se detectaron consumos problemáticos e/ou condutas de abuso de drogas.
- Alumnos con condutas de abuso de drogas derivados ás unidades de condutas adictivas para a súa inclusión no programa de menores.

3.3.7. Frecuencia de recollida dos indicadores de resultados

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
Nivel de coñecemento sobre as drogas e as consecuencias e riscos do seu consumo	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Nivel de risco atribuído ao consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Expectativas sobre os efectos das drogas.	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Actitudes ante o consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Nivel de aceptabilidade do consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Intencións futuras de consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Hábitos de consumo de drogas: niveis de experimentación coas diferentes substancias, frecuencia de uso nos últimos 30 días e cantidades consumidas no dito período	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Niveis de habilidades de afrontamento	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Número de alumnos detectados con consumos problemáticos e/ou abuso de drogas	Anual	Técnico prevención
Alumnos con condutas de abuso de drogas derivados a unidades de condutas adictivas	Despois da intervención	Técnico prevención

De forma complementaria á avaliación de resultados que realicen os diferentes profesionais participantes no desenvolvemento e/ou seguimento do programa nos seus respectivos ámbitos xeográficos, con carácter cuadrienal o Servizo de Drogodependencias e Trastornos Adictivos promoverá a realización dun estudo de avaliación de resultados do programa. O dito estudo incluírá un deseño cuasi-experimental, con medicións pretest e postest e grupo de control non equivalente.

3.3.8. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación de resultados

O programa debe incluír unha avaliación sistemática e estandarizada, con medicións previas e posteriores á intervención sobre as variables que pretende modificar o programa (actitudes, crenzas e hábitos de consumo, valores, habilidades de resistencia e hábitos de lecer).

Para isto, aplicaranse os seguintes instrumentos:

- Escala de familiaridade e coñecemento sobre drogas (anexo 4.30).
- Escala de actitudes cara ao consumo de drogas (anexo 4.31).
- Escala de percepción de riscos asociados ao consumo de drogas (anexo 4.32).
- Escala de intencións de consumo (anexo 4.33).
- Escala de consumo de drogas (anexo 4.34).

Aqueles técnicos de prevención que desexen afondar na avaliación de resultados, e como posibles ampliacións desta, poderán utilizar con carácter voluntario as seguintes escalas e cuestionarios incluídos no capítulo 5 (escalas e cuestionarios de uso voluntario):

- Escala de crenzas sobre as consecuencias esperadas sobre os efectos das drogas (anexo 5.1).
- Escala de resistencia á presión social para consumir drogas (anexo 5.6).
- Escala de actitudes cara ás drogas legais (anexo 5.9).
- Escala de actitudes cara á saúde (anexo 5.10).

3.4. Odisea. Programa selectivo de prevención en centros de garantía social

AVALIACIÓN DO PROCESO

3.4.1. Metodoloxía para a implementación do programa

A implementación do programa axústase ás seguintes fases:

FASE 1. Selección dos centros participantes (en colaboración coa Consellería de Educación e Ordenación Universitaria).

FASE 2. Formación dos equipos educativos dos centros a partir dos contidos da “Guía fácil de prevención selectiva en recursos educativos e formativos”. Consistente nunha semana de formación dirixida a todo o equipo do centro (20 horas), ten por obxectivo capacitalos para deseñar un programa de prevención axustado á realidade do seu centro educativo. O contido formativo estrutúrase en cinco sesións.

FASE 3. Deseño dun programa de prevención en cada un dos centros e desenvolvemento supervisado deste.

FASE 4. Avaliación dos resultados.

3.4.2. Indicadores seleccionados para a avaliación do proceso

Indicadores de cobertura

- Número de centros adscritos ao programa sobre o total de centros de garantía social.
- Número de aulas onde se implementa o programa sobre o total de aulas de garantía social.
- Número de alumnos beneficiarios do programa sobre o total de alumnos matriculados en garantía social.

Indicadores de actividades realizadas

a) Actividades de promoción, coordinación e seguimento do programa

- Número de centros de garantía social aos cales os técnicos de prevención presentaron o programa.
- Número de centros incorporados ao programa por demanda do centro e/ou por iniciativa do equipo de prevención (modo de captación dos centros).
- Número de centros novos que implementan o programa.
- Número de reunións mantidas polos técnicos de prevención coas direccións dos centros educativos, membros do consello escolar, anpas e profesores para a implementación e seguimento do programa.

b) Actividades de formación

- Número de cursos de formación para equipos docentes realizados.
- Número de participantes nos cursos de formación.

c) Difusión de materiais

- Exemplares distribuídos da “Guía fácil de prevención selectiva en recursos educativos e formativos”.

d) Axuste/fidelidade das actividades aos contidos previstos no programa

- Número de sesións formativas desenvolvidas e duración.
- Número de reunións de apoio ao deseño e á implementación do proxecto en cada centro.
- Grao de axuste na execución do programa ás súas previsións.
- Nivel de implicación dos participantes.
- Número e tipo de incidencias non previstas.

e) Calidade das intervencións

- Valoración das actividades por parte dos profesores.
- Valoración das actividades por parte dos técnicos de prevención.

3.4.3. Frecuencia de recollida dos indicadores de proceso

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
INDICADORES DE COBERTURA		
Número de centros adscritos ao programa sobre o total de centros de garantía social	Anual	Servizo DD e TA
Número de aulas onde se implementa o programa sobre o total de aulas de garantía social	Anual	Servizo DD e TA
Número de alumnos beneficiarios do programa sobre o total de alumnos matriculados en garantía social	Anual	Servizo DD e TA
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE PROMOCIÓN, COORDINACIÓN E SEGUIMENTO		
Número de centros aos cales os técnicos de prevención presentaron o programa	Anual	Técnico prevención
Número de centros incorporados ao programa por demanda do centro e/ou por iniciativa do equipo de prevención	Anual	Técnico prevención
Número de centros novos que implementan o programa	Anual	Técnico prevención
Número de reunións mantidas polos técnicos de prevención coas direccións dos centros educativos, membros do consello escolar, anpas e profesores para a implementación e seguimento do programa	Despois da reunión	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE FORMACIÓN		
Número de cursos de formación para equipos docentes realizados	Anual	Técnico prevención
Número de participantes nos cursos de formación	Despois da reunión	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE DIFUSIÓN DE MATERIAIS		
Exemplares distribuídos da "Guía fácil de prevención selectiva en recursos educativos e formativos"	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DE AXUSTE DAS ACTIVIDADES REALIZADAS AO PLANIFICADO		
Número de sesións formativas realizadas e duración	Despois da intervención	Técnico prevención
Número de reunións de apoio ao deseño e á implementación do proxecto en cada centro	Despois de cada reunión	Técnico prevención
Grao de axuste na execución do programa ás súas previsións	Anual	Técnico prevención
Nivel de implicación dos participantes	Anual	Técnico prevención
Número e tipo de incidencias non previstas	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DE CALIDADE DAS INTERVENCIÓNS		
Valoración das actividades por parte dos profesores	Despois da intervención	Técnico prevención
Valoración das actividades por parte dos técnicos de prevención.	Despois da intervención	Técnico prevención

3.4.4. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación do proceso

a) Para a avaliación da cobertura

- Estatística das ensinanzas non universitarias: achega datos dos centros, aulas e alumnos matriculados en garantía social. Esta información, desagregada por municipios, está dispoñible no Portal educativo da Xunta de Galicia (<http://www.edu.xunta.es>). Estes datos, agregados para Galicia, están na web do Ministerio de Educación, Política Social e Deporte (<http://www.educacion.es/mecd/jsp/plantilla.jsp?id=310&area=estadisticas>).
- Listaxe de centros e aulas onde se desenvolve o programa e rexistro de profesores e alumnos participantes.

b) Para a avaliación do proceso e a valoración do programa

- Folla de rexistro sistemático de actividades realizadas (anexo 4.35).
- Escala de valoración do proceso para profesores (anexo 4.36).
- Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención (anexo 4.37).

AVALIACIÓN DE RESULTADOS

3.4.5. Obxectivos e compoñentes do programa

Os obxectivos asignados ao programa son:

- Dotar os profesores de información básica sobre o fenómeno do consumo de drogas nos mozos.
- Estimular dunha forma práctica a reflexión e a análise da abordaxe da prevención de drogodependencias nos centros de garantía social.
- Establecer unha metodoloxía de intervención ante situacións relacionadas co abuso de drogas.
- Facilitar o desenvolvemento de habilidades educativas específicas na área de drogas, que lle permita ao profesorado abordar a nivel individual (titorías) e grupal os consumos problemáticos de drogas entre os seus alumnos.
- Conseguir que os profesionais coñezan e utilicen os recursos existentes na abordaxe e na prevención do abuso de drogas con esta poboación (fontes de información e recursos de apoio).

Os compoñentes que incorpora o programa son:

- Información sobre as drogas.
- Adestramento en habilidades de afrontamento de situacións relacionadas co consumo de drogas.
- Adestramento en planificación.
- Manexo de normas e establecemento de límites.

3.4.6. Indicadores para a avaliación de resultados

- Nivel de coñecemento dos docentes sobre as drogas, as consecuencias e riscos do seu consumo e os factores asociados ao seu uso.
- Habilidades educativas do profesorado.
- Capacidade para planificar accións preventivas no centro e coas familias dos alumnos.
- Grao de coñecemento e utilización dos docentes de fontes de información e recursos de apoio á prevención.
- Capacidade para manexar os consumos problemáticos de drogas que manteñen os seus alumnos.

3.4.7. Frecuencia de recollida dos indicadores de resultados

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
Nivel de coñecemento dos docentes sobre as drogas, as consecuencias e riscos do seu consumo e os factores asociados ao seu uso	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Habilidades educativas do profesorado	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Capacidade para planificar accións preventivas no centro e coas familias dos alumnos	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Grao de coñecemento e utilización dos docentes de fontes de información e recursos de apoio á prevención	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Capacidade para manexar os consumos problemáticos de drogas que manteñen os seus alumnos	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención

3.4.8. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación de resultados

- Cuestionario de coñecementos adquiridos sobre as drogas (anexo 4.38).
- Escala de habilidades educativas para o manexo de problemas relacionados coas drogas (anexo 4.39).
- Cuestionario sobre coñecementos en planificación (anexo 4.40).
- Escala de habilidades de afrontamento para profesores (anexo 4.41).
- Grupos de discusión e entrevistas en profundidade con algúns dos participantes no programa (anexo 4.42).

3.5. Máis que un teito. Programa universal de prevención familiar

AVALIACIÓN DO PROCESO

3.5.1. Metodoloxía para a implementación do programa

O programa dá comezo coa convocatoria dun “Encontro de pais-nais/profesores/alumnos”, a través dos alumnos matriculados en educación infantil, primaria, secundaria e/ou bacharelato. Este encontro serve para destacar a relevancia que teñen os consumos de drogas e as posibilidades dos pais/nais para actuar como axentes preventivos, á vez que se presentan os obxectivos e contidos do programa.

Unha vez finalizado este encontro (realizado nunha única sesión), e en función da motivación, intereses e dispoñibilidade, ofértaselles aos pais e nais alí presentes a dobre posibilidade de desenvolver o programa de forma:

- Presencial.
- Non presencial (os pais/nais reciben no seu domicilio materiais de soporte do programa con contidos teóricos e prácticos).

A forma habitual en que se desenvolve o programa presencial é en formato de módulos ou sesións presenciais que se realizarán co grupo de pais/nais que acepten participar. Os participantes nos grupos de pais/nais deben adscribirse a estes segundo a idade dos fillos (se teñen fillos de varias idades deben incorporarse no grupo de idade daquel que máis os preocupa).

O programa non presencial impleméntase a partir da distribución nos centros escolares, a través dos alumnos, de materiais escritos e vídeos informativos expresamente realizados para traballar a prevención familiar, en función do curso en que están escolarizados os seus fillos. Os materiais escritos e a cinta de vídeo van acompañados de trípticos explicativos do programa e dun cuestionario ou folla de rexistro que deben devolver cuberta todos os pais. Desta maneira contrólense as familias ás cales chega o programa, cantas delas viron o vídeo e leron os folletos, así como a valoración que realizan destes. Déixase pasar unha fin de semana, como mínimo, para dar tempo suficiente a todos os pais de visualizar o vídeo e cubrir os rexistros de avaliación.

Os contidos abordados nos distintos grupos están adaptados ás idades dos fillos dos pais participantes de: infantil, primaria, secundaria e postobligatoria (bacharelato e ciclos formativos).

O programa está deseñado inicialmente para a súa implementación ao longo do curso escolar. Non obstante, e tendo en consideración a importante variabilidade no número de sesións propostas en función da idade dos fillos, a duración do programa pode oscilar entre un e cinco meses, a razón dunha sesión semanal, en función das necesidades, interese e posibilidades de asistencia dos pais.

3.5.2. Indicadores seleccionados para a avaliación do proceso

Indicadores de cobertura

- Pais/nais ou titores participantes no programa sobre o total de pais/titores con fillos con idades comprendidas entre os 5 e os 18 anos matriculados en educación infantil, primaria, secundaria e postobrigatoria.
- Pais/nais ou titores adscritos ao programa na modalidade presencial e non presencial.

Indicadores de actividades realizadas

a) Actividades de promoción, coordinación e seguimento do programa

- Número de centros de infantil, primaria, secundaria e postobrigatoria aos cales os técnicos de prevención presentaron o programa.
- Número de encontros de pais-nais/profesores/alumnos realizados.
- Número de pais/nais convocados para participar no programa mediante cartas facilitadas polos seus fillos.
- Número de asistentes aos encontros de pais-nais/profesores/alumnos, segundo o tipo de participantes.

b) Actividades de formación

- Número de grupos de pais/nais en funcionamento.
- Número de asistentes aos distintos grupos de pais/nais presenciais.

c) Difusión de materiais

- Número de folletos explicativo cos obxectivos e contidos do programa distribuídos.
- Número de guías informativas para pais distribuídas.
- Número de vídeos distribuídos sobre prevención e consumo de drogas no ámbito familiar.

d) Axuste/fidelidade das actividades aos contidos previstos no programa

- Número de sesións grupais realizadas e duración destas.
- Grao de axuste na execución do programa ás súas previsións.
- Nivel de implicación dos participantes.
- Número e tipo de incidencias non previstas.

e) Calidade das intervencións

- Valoración das actividades por parte dos pais/nais.

3.5.3. Frecuencia de recollida dos indicadores de proceso

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
INDICADORES DE COBERTURA		
Pais/nais ou titores participantes no programa sobre o total de pais/titores con fillos con alumnos de 5 a 18 anos matriculados en infantil, primaria, secundaria e postobrigatoria	Anual	Servizo DD e TA e técnico prevención
Pais/nais ou titores adscritos ao programa na modalidade presencial e non presencial	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE PROMOCIÓN, COORDINACIÓN E SEGUIMENTO		
Número de centros de infantil, primaria, secundaria e postobrigatoria aos cales os técnicos de prevención presentaron o programa	Anual	Técnico prevención
Número de encontros de pais-nais/profesores/alumnos celebrados	Anual	Técnico prevención
Número de pais/nais convocados para participar no programa mediante cartas facilitadas polos seus fillos	Anual	Técnico prevención
Número de asistentes aos encontros de pais-nais/profesores/alumnos, segundo o tipo de participantes	Despois da reunión	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE FORMACIÓN		
Número de grupos de pais/nais en funcionamento	Anual	Técnico prevención
Número de asistentes aos distintos grupos de pais/nais presenciais	Despois da intervención	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE DIFUSIÓN DE MATERIAIS		
Número de folletos explicativos cos obxectivos e contidos do programa distribuídos	Anual	Técnico prevención
Número de guías informativas para pais distribuídas	Anual	Técnico prevención
Número de vídeos distribuídos sobre prevención e consumo de drogas no ámbito familiar	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DE AXUSTE DAS ACTIVIDADES REALIZADAS AO PLANIFICADO		
Número de sesións grupais realizadas e duración destas.	Despois de cada sesión	Técnico prevención
Grao de axuste na execución do programa ás súas previsións	Despois da intervención	Técnico prevención
Nivel de implicación dos participantes	Anual	Técnico prevención
Número e tipo de incidencias non previstas	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DA CALIDADE DAS INTERVENCIÓNS		
Valoración das actividades por parte dos pais/nais	Despois da intervención	Técnico prevención

3.5.4. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación do proceso

a) Para a avaliación da cobertura

- Estatística das ensinanzas non universitarias: achega datos dos centros, aulas e alumnos matriculados en educación infantil, primaria, secundaria e postobrigatoria. Esta información, desagregada por municipios, está dispoñible no Portal educativo da Xunta de Galicia (<http://www.edu.xunta.es>). Estes datos, agregados para Galicia, están na web do Ministerio de Educación, Política Social e Deporte (<http://www.educacion.es/mecd/jsp/plantilla.jsp?id=310&area=estadisticas>).
- Listaxe de centros, aulas, profesores e alumnos onde se desenvolve o programa en cada curso académico (con referencia á súa antigüidade).
- Padrón municipal de habitantes.

b) Para a avaliación do proceso e a valoración do programa

- Folla de rexistro sistemático de actividades (anexo 4.43).
- Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención (anexo 4.44).
- Escala de satisfacción co programa para nais/pais (anexo 4.45).

AVALIACIÓN DE RESULTADOS

3.5.5. Obxectivos e compoñentes do programa

Os obxectivos asignados ao programa son:

- Mellorar as habilidades educativas, de xestión e de comunicación dos pais, nais ou titores que reciben a intervención.
- Promover e reforzar os factores de protección familiar, ao tempo que se pretende reducir o impacto dos factores de risco relacionados con este ámbito.
- Mellorar a calidade da información sobre drogas de que dispoñen os pais.
- Mellorar a habilidade dos participantes para o desenvolvemento de pautas consistentes de xestión familiar.
- Mellorar as actitudes educativas dos pais.
- Mellorar as actitudes preventivas dos pais.

Os compoñentes que incorpora o programa son:

- Información sobre drogas.
- Habilidades educativas.
- Habilidades de xestión familiar.

3.5.6. Indicadores para a avaliación de resultados

- Nivel de información e coñecementos sobre as drogas e os seus efectos.
- Nivel de coñecemento dos factores de risco e protección asociados ao consumo de drogas.
- Actitudes fronte ás drogas e ao seu consumo por parte dos fillos.
- Nivel de competencias educativas dos pais e nais.
- Habilidades de comunicación cos fillos.

3.5.7. Frecuencia de recollida dos indicadores de resultados

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
Nivel de información e coñecementos sobre as drogas e os seus efectos	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Nivel de coñecemento dos factores de risco e protección asociados ao consumo de drogas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Actitudes fronte ás drogas e ao seu consumo por parte dos fillos	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Nivel de competencias educativas dos pais e nais	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Habilidades de comunicación cos fillos	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención

De forma complementaria á avaliación de resultados que realicen os diferentes profesionais participantes no desenvolvemento e/ou seguimento do programa nos seus respectivos ámbitos xeográficos, con carácter cuadrienal o Servizo de Drogodependencias e Trastornos Adictivos promoverá a realización dun estudo de avaliación de resultados do programa. Este estudo incluírá un deseño cuasi-experimental, con medicións pretest e postest e grupo de control non equivalente.

3.5.8. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación de resultados

- Cuestionario de coñecementos sobre drogas para pais (anexo 4.46).
- Escala de actitudes ante o consumo de drogas no ámbito familiar (anexo 4.47).
- Escala de competencias educativas para pais (anexo 4.48).

3.6. En familia todos contan. Programa selectivo de prevención familiar

AVALIACIÓN DO PROCESO

3.6.1. Metodoloxía para a implementación do programa

A detección de familias potencialmente beneficiarias do programa será realizada, fundamentalmente, polos equipos de orientación do centro educativo onde estudan os seus fillos, polos profesores e polos profesionais dos servizos sociais de base.

A implementación do programa está precedida de diversas accións destinadas á captación das persoas beneficiarias deste (nais/pais e titores de familias con fillos en situación de risco respecto ao consumo de drogas e que presentan dificultades para exercer de forma adecuada o seu labor educativo), entre as cales se inclúen:

- Chamadas telefónicas, entrevistas persoais a pais e titores con fillos en situación de risco motivándoos a participar no programa, a cargo dos profesionais responsables deste.
- Envío de cartas a pais e titores, a través dos fillos, animándoos a incorporarse ao programa.
- Difusión do programa en centros de servizos sociais, de atención primaria de saúde, educativos e medios de comunicación locais para propiciar o acceso ao programa dos pais e titores interesados en participar nel.

A captación das familias verase reforzada coa oferta de actividades lúdicas destinadas aos fillos menores dos pais que participen no programa e pola entrega de vales de comida e outros incentivos.

Unha vez completada a captación dos pais e titores, procederase ao desenvolvemento do obradoiro arredor do cal se articula o programa, e que inclúe cinco sesións nas cales se abordan os seguintes contidos:

- Presentación do programa.
- Estilos de supervisión.
- O noso fillo aprende a comportarse.
- Como actuamos os pais.
- O noso proxecto educativo.

Os pais e titores participantes no programa reciben distintos guías e materiais con pautas para previr o consumo de drogas e reforzar as aprendizaxes realizadas durante a realización do obradoiro.

3.6.2. Indicadores seleccionados para a avaliación do proceso

Indicadores de cobertura

- Pais e titores participantes no programa sobre o total de pais e titores con fillos en risco detectados polos servizos educativos e sociais.
- Número de familias beneficiarias do programa sobre o total de familias con fillos en situación de risco detectadas.

Indicadores de actividades realizadas

a) Actividades de difusión e promoción do programa

- Número de profesores, orientadores escolares e profesionais dos servizos sociais aos cales se lles presentou o programa.
- Número de centros educativos, de servizos sociais e de atención primaria de saúde onde se distribuíron carteis/folletos divulgativos do programa.
- Número de anuncios o informacións sobre o programa aparecidos en medios de comunicación local.

- b) Actividades de detección de familias con fillos en situación de risco
  - Número de familias con fillos en situación de risco detectadas polos servizos sociais de base.
  - Número de menores en risco detectados por profesores e orientadores escolares.
  - Número de familias con fillos en risco detectadas por outros servizos (diferentes aos servizos educativos e sociais).
- c) Actividades de motivación e captación de familias potencialmente beneficiarias do programa
  - Número de pais/titores contactados telefonicamente e entrevistados persoalmente que foron motivados para se incorporar ao programa.
  - Número de pais ou titores contactados por escrito motivados a participar no programa.
  - Número de pais/titores motivados por profesores e orientadores escolares do centro educativo onde estudan os seus fillos para se incorporar ao programa.
- d) Actividades de formación
  - Número de obradoiros realizados e a súa duración.
  - Número de pais e titores con fillos en situación de risco participantes nos obradoiros.
- e) Difusión de materiais
  - Número de folletos cos obxectivos e contidos do programa distribuídos.
  - Número de guías informativas distribuídas.
- f) Axuste/fidelidade das actividades aos contidos previstos no programa
  - Número de sesións realizadas nos obradoiros.
  - Grao de axuste na execución do programa ás súas previsións.
  - Nivel de implicación dos participantes.
- g) Calidade das intervencións
  - Valoración do programa polos pais e titores participantes nel.

3.6.3. Frecuencia de recollida dos indicadores de proceso

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
INDICADORES DE COBERTURA		
Pais/titores participantes no programa sobre o total de pais e titores con fillos en risco detectados polos servizos educativos e sociais	Anual	Técnico prevención
Número de familias beneficiarias do programa sobre o total de familias con fillos en situación de risco detectadas	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE DIFUSIÓN E PROMOCIÓN DO PROGRAMA		
Número de profesores, orientadores escolares e profesionais dos servizos sociais aos cales se lles presentou o programa	Anual	Técnico prevención
Número de centros educativos, de servizos sociais e de atención primaria de saúde onde se distribuíron carteis/folletos divulgativos do programa	Anual	Técnico prevención
Número de anuncios o informacións sobre o programa aparecidos en medios de comunicación local	Despois da aparición	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE DETECCIÓN DE FAMILIAS CON FILLOS EN RISCO		
Número de familias con fillos en situación de risco detectadas polos servizos sociais de base	Anual	Técnico prevención
Número de menores en risco detectados por profesores e orientadores escolares	Anual	Técnico prevención
Número de familias con fillos en risco detectadas por outros servizos	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE MOTIVACIÓN E CAPTACIÓN DE FAMILIAS POTENCIALMENTE BENEFICIARIAS DO PROGRAMA		
Número de pais/titores contactados telefonicamente e entrevistados persoalmente motivados para se incorporar ao programa	Anual	Técnico prevención
Número de pais/titores contactados por escrito motivados a participar no programa	Anual	Técnico prevención
Número de pais/titores motivados por profesores e orientadores escolares do centro educativo onde estudan os seus fillos para se incorporar ao programa	Anual	Técnico prevención profesores y orientadores
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE FORMACIÓN		
Número de obradoiros realizados e a súa duración	Anual	Técnico prevención
Número de pais e titores con fillos en situación de risco participantes nos obradoiros	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE DIFUSIÓN DE MATERIAIS		
Número de folletos cos obxectivos e contidos do programa distribuídos	Anual	Técnico prevención
Número de guías informativas distribuídas.	Anual	Técnico prevención

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
INDICADORES DE AXUSTE DAS ACTIVIDADES REALIZADAS AO PLANIFICADO		
Número de sesións realizadas nos obradoiros	Tras concluír o obradoiro	Técnico prevención
Grao de axuste na execución do programa ás súas previsións	Tras a intervención	Técnico prevención
Nivel de implicación dos participantes	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DA CALIDADE DAS INTERVENCIÓNS		
Valoración do programa por parte dos pais e titores participantes nelas	Tras a intervención	Técnico prevención

3.6.4. Instrumentos a utilizar para la evaluación do proceso

- a) Para a avaliación da cobertura
- Listaxe de familias con fillos en situación de risco detectadas polos servizos sociais, orientadores escolares e profesores.
  - Rexistro de pais/titores (anexo 4.49) e de unidades familiares (anexo 4.50) beneficiarias do programa.
- b) Para la evaluación do proceso e la valoración do programa
- Folla de rexistro sistemático de actividades (anexo 4.51).
  - Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención (anexo 4.52).
  - Escala de satisfacción co programa para nais/pais (anexo 4.53).

AVALIACIÓN DE RESULTADOS

3.6.5. Obxectivos e compoñentes do programa

Os obxectivos específicos asignados ao programa son:

- Mellorar as habilidades para o desenvolvemento de pautas consistentes de xestión familiar.
- Mellorar as actitudes preventivas dos pais e titores.
- Mellorar as condutas relacionadas coas drogas.

Como obxectivos operacionais inclúense:

- Mellorar a supervisión paterna sobre as actividades dos fillos.
- Mellorar as relacións familiares e a comunicación familiar.
- Incrementar as habilidades educativas dos pais, aumentando a empatía cos fillos.
- Aumentar a confianza e a competencia dos pais na tarefa de educar os seus fillos, aprendendo a utilizar outros métodos educativos como a atención positiva e os eloxios.
- Reducir a utilización de métodos coercitivos e punitivos na educación dos fillos, aumentando a capacidade de negociación e a habilidade para a resolución de conflitos.
- Identificar e concretar os valores e actitudes que os pais desexan fomentar nos fillos.

Os compoñentes que incorpora o programa son:

- Información sobre drogas.
- Habilidades educativas.
- Habilidades de xestión familiar.

3.6.6. Indicadores para a avaliación de resultados

- Nivel de coñecemento dos factores de risco e protección familiar asociados ao consumo de drogas.
- Habilidades para a comunicación cos fillos.
- Grao de supervisión parental sobre as actividades dos fillos.
- Capacidade para o establecemento de normas e responsabilidades entre os membros da familia.
- Capacidade de negociación e para a resolución de conflitos.

3.6.7. Frecuencia de recollida dos indicadores de resultados

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
Nivel de coñecemento dos factores de risco e protección familiar asociados ao consumo de drogas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Habilidades para a comunicación cos fillos	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Grao de supervisión parental sobre as actividades dos fillos	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Capacidade para o establecemento de normas e responsabilidades entre os membros da familia	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Capacidade de negociación e para a resolución de conflitos	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención

De forma complementaria á avaliación de resultados que realicen os diferentes profesionais participantes no desenvolvemento e/ou seguimento do programa nos seus respectivos ámbitos xeográficos, con carácter cuadrienal o Servizo de Drogodependencias e Trastornos Adictivos promoverá a realización dun estudo de avaliación de resultados do programa. Este estudo incluírá un deseño cuasi-experimental, con medicións pretest e postest e grupo de control non equivalente.

3.6.8. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación de resultados

- Escala de actitudes ante o consumo de drogas no ámbito familiar (anexo 4.54).
- Escala de competencias educativas para pais (anexo 4.55).

Aqueles técnicos de prevención que desexen afondar na avaliación de resultados, e como posibles ampliacións desta, poderán utilizar con carácter voluntario as seguintes escalas e cuestionarios incluídos no capítulo 5 (Escala e cuestionarios de uso voluntario):

- Escala de control parental (anexo 5.11)
- Escala de factores de riscos parentais (anexo 5.12).

3.7. Entre todos. Programa indicado de prevención familiar

AVALIACIÓN DO PROCESO

3.7.1. Metodoloxía para a implementación do programa

A captación dos beneficiarios do programa realízase a través de dúas vías complementarias:

- Persoas que están en contacto coas unidades de condutas adictivas por problemas de abuso a drogas.
- Casos derivados polos orientadores escolares, profesionais da rede de servizos sociais e das unidades de saúde mental infanto-xuvenil.

Realiza a captación, o traballo desenvólvese nun formato de entrevista de terapia familiar, que ten a súa base teórica no paradigma sistémico.

Nas sesións de terapia familiar participan todas aquelas persoas que teñen algunha implicación na situación de demanda. As sesións terapéuticas realízanse cada 15 días, ou semanalmente se a situación é moi crítica, e a medida que se avanza na intervención poden ir espazándose a unha frecuencia mensual ou bimensual.

Habitualmente este traballo terapéutico ten unha duración de 5 ou 6 sesións, de 90 minutos cada unha, nas cales se realiza:

- a) Traballo cos adolescentes. Analizando a súa situación, as súas inquietudes e centrándose nos seus comportamentos e as consecuencias que estes teñen no presente. Ademais das entrevistas, os adolescentes responden a unha batería de cuestionarios que permiten facer unha avaliación de diferentes aspectos relacionados con eles e coa súa familia.
- b) Traballo coas familias. Fomentando o apoio aos fillos e modificando aquelas estruturas e prácticas da convivencia que dificultan o achegamento a solucións satisfactorias para todos. Inclúe ademais das sesións de terapia, intervencións no domicilio familiar xa sexa en situacións de crise ou para apoiar a adquisición de habilidades.
- c) Traballo conxunto con adolescentes e pais/nais. É un tempo de encontro e escoita.

As sesións de terapia familiar complementáanse con intervencións educativas de apoio realizadas no domicilio familiar e intervencións en situacións en crise.

3.7.2. Indicadores seleccionados para a avaliación do proceso

Indicadores de cobertura

- Número de familias participantes no programa.
- Número de pais, nais (ou titores) e adolescentes que participan nas sesións de terapia familiar.

Indicadores de actividades realizadas

- a) Actividades de promoción, coordinación e seguimento do programa
  - Número de orientadores escolares, profesionais dos servizos sociais e de unidades de saúde mental infanto-xuvenil aos que se lles presentou o programa.
- b) Axuste/fidelidade das actividades aos contidos previstos no programa
  - Número de sesións de terapia familiar realizadas e duración destas.
  - Número de intervencións educativas de apoio realizadas no domicilio familiar.
  - Número de intervencións en crise.

- Nivel de adherencia ao programa (% de familias que se incorporan ao programa que o completan).
- Grao de axuste na execución do programa ás súas previsións.
- Nivel de implicación dos participantes.
- Número e tipo de incidencias non previstas.
- c) Calidade das intervencións
  - Valoración das actividades por parte dos pais/nais.
  - Valoración das actividades por parte dos adolescentes.

3.7.3. Frecuencia de recollida dos indicadores de proceso

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
INDICADORES DE COBERTURA		
Número de familias participantes no programa, segundo a vía de acceso a este	Anual	Técnico prevención
Número de pais, nais (ou titores) e adolescentes que participan nas sesións de terapia familiar	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE PROMOCIÓN, COORDINACIÓN E SEGUIMENTO		
N.º orientadores escolares, profesionais de servizos sociais e de unidades de saúde mental infanto-xuvenil aos cales se lles presentou o programa	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DE AXUSTE DAS ACTIVIDADES REALIZADAS AO PLANIFICADO		
Número de sesións de terapia familiar realizadas e duración destas	Despois da intervención	Técnico prevención
Número de intervencións educativas de apoio realizadas no domicilio familiar	Despois da intervención	Técnico prevención
Número de intervencións en crise	Despois da intervención	Técnico prevención
Nivel de adherencia ao programa	Anual	Técnico prevención
Grao de axuste na execución do programa	Anual	Técnico prevención
Nivel de implicación dos participantes	Anual	Técnico prevención
Número e tipo de incidencias non previstas	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DA CALIDADE DAS INTERVENCIÓNS		
Valoración das actividades por parte dos pais/nais	Despois da intervención	Técnico prevención
Valoración das actividades por parte dos adolescentes	Despois da intervención	Técnico prevención

3.7.4. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación do proceso

- a) Para a avaliación da cobertura
  - Rexistro de familias beneficiarias do programa (anexo 4.56).
  - Rexistro de pais, nais e adolescentes participantes no programa (anexo 4.57).

b) Para a avaliación do proceso e a valoración do programa

- Folla de rexistro sistemático de actividades, inclúe intervencións educativas de apoio e en situacións de crise (anexo 4.58).
- Diario de sesións e rexistro de participantes nas sesións de modelado, ensaio de condutas e adestramento en habilidades (anexo 4.59).
- Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención (anexo 4.60).
- Escala de satisfacción co programa para nais/pais (anexo 4.61).
- Escala de satisfacción co programa para adolescentes (anexo 4.62).

AVALIACIÓN DE RESULTADOS

3.7.5. Obxectivos e compoñentes do programa

O programa ten por finalidade desenvolver mecanismos que eviten que os menores que presentan un consumo ocasional de drogas deriven cara a un problema de adicción.

Os obxectivos asignados ao programa son:

- Facilitar que o menor desenvolva a súa autonomía persoal (autocontrol das reaccións emocionais e coñecemento persoal).
- Conseguir a mellora das relacións co ámbito familiar e o grupo de iguais.
- Reducir o número de condutas disruptivas no fogar.
- Acompañar o menor a través dos estadios de cambio e aumentar a conciencia da súa problemática respecto aos consumos de drogas.
- Adquirir estilos educativos adecuados e eficaces que permitan unha adecuada resolución das situacións problemáticas ou conflitivas.
- Mellorar as habilidades de comunicación que permitan reducir as dificultades de comunicación e de relación existentes na familia.

Os compoñentes básicos do programa son:

- Traballo educativo cos adolescentes, coa familia e conxunto con ambos.
- Adestramento en habilidades de xestión familiar.

3.7.6. Indicadores para a avaliación de resultados

- Nivel de información e coñecementos sobre as drogas e os seus efectos dos beneficiarios do programa.
- Hábitos de consumo de drogas dos adolescentes.
- Nivel de coñecemento por parte dos pais dos factores de risco e protección asociados ao consumo de drogas vinculados ao ámbito familiar.
- Actitudes paternas fronte ás drogas e ao seu consumo por parte dos fillos.
- Habilidades de comunicación cos fillos.
- Nivel de supervisión parental.
- Competencias educativas dos pais e nais.
- Capacidade para o establecemento de normas e responsabilidades entre os membros da familia.
- Capacidade paterna de negociación e de resolución de conflitos.

3.7.7. Frecuencia de recollida dos indicadores de resultados

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
Nivel de información e coñecementos sobre as drogas e os seus efectos dos beneficiarios do programa	Previo e posterior a intervención	Técnico prevención
Hábitos de consumo de drogas dos adolescentes	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Nivel de coñecemento por parte dos pais dos factores de risco e protección asociados ao consumo de drogas vinculados ao ámbito familiar	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Actitudes paternas fronte ás drogas e ao seu consumo por parte dos fillos	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Habilidades de comunicación cos fillos	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Nivel de supervisión parental	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Competencias educativas dos pais e nais	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Capacidade para o establecemento de normas e responsabilidades entre os membros da familia	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Capacidade paterna de negociación e de resolución de conflitos	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención

De forma complementaria á avaliación de resultados que realicen os diferentes profesionais participantes no desenvolvemento e/ou seguimento do programa nos seus respectivos ámbitos xeográficos, con carácter cuadrienal o Servizo de Drogodependencias e Trastornos Adictivos promoverá a realización dun estudo de avaliación de resultados do programa. Este estudo incluírá un deseño cuasi-experimental, con medicións pretest e postest e grupo de control non equivalente.

3.7.8. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación de resultados

- Cuestionario de coñecemento sobre drogas para pais (anexo 4.63)
- Escala de consumo de drogas (anexo 4.64).
- Escala de actitudes ante o consumo de drogas para mozos (anexo 4.65).
- Escala de actitudes cara ao consumo de drogas no ámbito familiar (anexo 4.66).
- Escala de competencias educativas paternas (anexo 4.67).

Aqueles técnicos de prevención que desexen afondar na avaliación de resultados, e como posibles ampliacións desta, poderán utilizar con carácter voluntario as seguintes escalas e cuestionarios incluídos no capítulo 5 (escalas e cuestionarios de uso voluntario):

- Escala de control parental (anexo 5.11)
- Escala de factores de riscos parentais (anexo 5.12).

3.8. Activa. Programa de prevención universal para mozos

AVALIACIÓN DO PROCESO

3.8.1. Metodoloxía para a implementación do programa

A implementación do programa axústase ao seguinte proceso:

1. Captación e selección de mediadores xuvenís que asumirán o desenvolvemento do Programa Activa no seu municipio.

A selección será realizada polos profesionais dos equipos de prevención entre institutos, oficinas de información xuvenil, asociacións xuvenís, e clubs deportivos, etc. mediante a oferta/proposta a mozos que se axusten ao perfil xeral de "mediador xuvenil" para liderar o programa no seu municipio. Realizada a captación e selección, manterase unha reunión cos futuros mediadores xuvenís, para expoñer as liñas xerais do programa, o papel que se pretende que eles desempeñen, valorar a posibilidade de incorporar suxestións que presenten e aclarar calquera dúbida que poida xurdir.

2. Formación dos mediadores seleccionados no campo da prevención das drogodependencias entre adolescentes e mozos.

Os temas que se abordarán nas sesións de formación estrutúranse en dez módulos, que poderán ser ampliados ou modificados de acordo coas características dos mediadores ou do contorno social en que actúen. A formación terá, en todo caso, unha duración mínima de 20 horas teórico-prácticas, e será impartida polos técnicos dos equipos de prevención e profesionais designados polo Servizo de Drogodependencias e Trastornos Adictivos.

3. Creación dun grupo de coordinación do programa no municipio.

Este grupo, que estará coordinado polos técnicos dos equipos de prevención, contará coa participación activa dos mediadores xuvenís que completasen o proceso formativo.

4. Deseño polos integrantes do grupo de coordinación das actividades que desenvolverán os mediadores.

Trátase de deseñar e establecer o cronograma das actividades que, nese municipio concreto, os mediadores xuvenís van poñer en marcha con adolescentes e mozos para permitir o logro dos obxectivos do programa.

5. Difusión das actividades informativas, de sensibilización e de ocio programadas.

Os mediadores deberán seleccionar os contidos das actividades informativas que desexen desenvolver cos mozos e elixir os soportes que consideren adecuados para isto. Así mesmo, deberán organizar ou difundir actividades de lecer saudables que lles permitan a interacción cos destinatarios finais do programa.

6. Execución das actividades proxectadas polos mediadores xuvenís.

3.8.2. Indicadores seleccionados para a avaliación do proceso

Indicadores de cobertura

- Taxa de participación dos mozos e adolescentes do municipio (mozos e adolescentes que participan no programa sobre o total dos existentes en cada municipio).
- Mediadores xuvenís que colaboran no programa.

Indicadores de actividades realizadas

a) Actividades de promoción, coordinación e seguimento do programa

- Número de centros educativos, asociacións e centros xuvenís, etc. onde os técnicos de prevención realizaron tarefas de captación de mediadores xuvenís.
- Número de reunións mantidas con potenciais mediadores xuvenís e asistentes a estas.

b) Actividades de formación

- Número de cursos de formación de mediadores realizados.
- Número de participantes nos cursos de formación de mediadores.

c) Difusión de materiais

- Número de materiais especificamente deseñados distribuídos para divulgar as actividades do programa distribuídos en distintos soportes e formatos (folletos, boletíns, insercións en revistas e radios, etc.).
- Materiais xerais de información para mozos distribuídos (guías informativas).

d) Axuste/fidelidade das actividades aos contidos previstos no programa

- Número de sesións de formación de mediadores realizadas e duración destas.
- Número de grupos de coordinación do programa constituídos e os seus compoñentes.
- Grao de axuste na execución do programa ás súas previsións.
- Nivel de implicación dos participantes.
- Número e tipo de incidencias non previstas.

e) Calidade das intervencións

- Valoración das actividades por parte dos mediadores xuvenís.
- Valoración das actividades polos adolescentes e mozos beneficiarios do programa.

3.8.3. Frecuencia de recollida dos indicadores de proceso

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
INDICADORES DE COBERTURA		
Taxa de participación dos mozos e adolescentes no programa en cada municipio	Anual	Servizo DD e TA/ Técnico prevención
Mediadores xuvenís que colaboran no programa	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE PROMOCIÓN, COORDINACIÓN E SEGUIMENTO		
Número de centros educativos, asociacións e centros xuvenís, etc. onde os técnicos de prevención realizaron tarefas de captación de mediadores xuvenís	Anual	Técnico prevención
Número de reunións mantidas con potenciais mediadores xuvenís e asistentes a elas	Despois da reunión	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE FORMACIÓN		
Número de cursos de formación de mediadores realizados	Anual	Técnico prevención
Número de participantes nos cursos de formación de mediadores	Despois da intervención	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE DIFUSIÓN DE MATERIAIS		
Número de materiais especificamente deseñados distribuídos para divulgar as actividades do programa distribuídos en distintos soportes e formatos	Anual	Técnico prevención
Materiais xerais de información para mozos distribuídos (guías informativas)	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DE AXUSTE DAS ACTIVIDADES REALIZADAS AO PLANIFICADO		
Número de sesións de formación de mediadores realizadas e duración destas	Despois de cada sesión	Técnico prevención
Número de grupos de coordinación do programa constituídos e os seus compoñentes	Despois de cada sesión	Técnico prevención
Grao de axuste na execución do programa ás súas previsións	Despois da intervención	Técnico prevención
Nivel de implicación dos participantes	Anual	Técnico prevención
Número e tipo de incidencias non previstas	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DA CALIDADE DAS INTERVENCIÓNS		
Valoración das actividades por parte dos mediadores xuvenís	Despois da intervención	Técnico prevención
Valoración das actividades polos adolescentes e mozos beneficiarios do programa	Despois da intervención	Técnico prevención

3.8.4. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación do proceso

a) Para a avaliación da cobertura

- Rexistro de adolescentes e mozos participantes no programa.
- Datos de Padrón municipal de habitantes co número de adolescentes e mozos existentes nos diferentes municipios onde se implementa o programa.
- Listaxe de mediadores xuvenís que colaboran no programa.

b) Para a avaliación do proceso e a valoración do programa

- Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas (anexo 4.68).
- Diario de sesións de formación de mediadores e rexistro de participantes (anexo 4.69).
- Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención (anexo 4.70).
- Escala de valoración do proceso para mediadores xuvenís (anexo 4.71).
- Escala de satisfacción co programa para mozos (anexo 4.72).

AVALIACIÓN DE RESULTADOS

3.8.5. Obxectivos e compoñentes do programa

A finalidade última deste programa é promover a adopción de estilos saudables de vida e de ocupación do tempo libre entre os adolescentes e mozos galegos, así como reducir a incidencia de diversos problemas sociosanitarios relacionados co uso e/ou abuso de drogas por parte destes grupos de poboación.

Entre os obxectivos xerais do programa inclúense os seguintes:

- Reducir a intención de consumo de drogas no futuro.
- Incrementar a percepción do risco asociado ao consumo de drogas, en especial no caso do tabaco, o alcohol e o cánnabis.
- Reducir a tolerancia/permisividade dos mozos respecto ao consumo de drogas no seu ámbito social próximo.
- Incrementar o rexeitamento dos mozos fronte ao consumo de drogas.

Os compoñentes básicos do programa son:

- Formación de mediadores xuvenís.
- Difusión de mensaxes preventivas entre iguais.
- Información e promoción de actividades de lecer saudables.

3.8.6. Indicadores para a avaliación de resultados

- Nivel de coñecemento sobre as drogas e as consecuencias e riscos do seu consumo.
- Nivel de risco atribuído polos alumnos ao consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas.
- Actitudes ante o consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas dos participantes no programa.
- Nivel de aceptabilidade do consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas.
- Intencións futuras de consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas.
- Hábitos de consumo de drogas: niveis de experimentación coas diferentes substancias, frecuencia de uso nos últimos 30 días e cantidades consumidas no dito período.
- Niveis de adherencia a valores saudables dos participantes no programa.
- Hábitos de ocupación de lecer dos participantes no programa.

3.8.7. Frecuencia de recollida dos indicadores de resultados

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
Nivel de coñecemento sobre as drogas e as consecuencias e riscos do seu consumo.	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Nivel de risco atribuído polos alumnos ao consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas.	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Actitudes ante o consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas dos participantes no programa.	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Nivel de aceptabilidade do consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas.	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Intencións futuras de consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas.	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Hábitos de consumo de drogas: niveis de experimentación coas diferentes substancias, frecuencia de uso nos últimos 30 días e cantidades consumidas no dito período.	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Niveis de adherencia a valores saudables dos participantes no programa.	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Hábitos de ocupación de lecer dos participantes no programa.	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención

3.8.8. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación de resultados

- Escala de familiaridade e coñecemento sobre drogas (anexo 4.73).
- Escala de actitudes ante o consumo de drogas (anexo 4.74).
- Escala de percepción de riscos asociados ao consumo de drogas (anexo 4.75).
- Escala de intención de consumo (anexo 4.76).
- Escala de consumo de drogas (anexo 4.77).

Aqueles técnicos de prevención que desexen afondar na avaliación de resultados, e como posibles ampliacións desta, poderán utilizar con carácter voluntario as seguintes escalas e cuestionarios incluídos no capítulo 5 (escalas e cuestionarios de uso voluntario):

- Cuestionario de hábitos de ocio e tempo libre (anexo 5.7).
- Escala de actitudes cara á saúde (anexo 5.10)

3.9. Cambio de sentido. Programa de prevención do consumo de alcohol na conducción de vehículos

AVALIACIÓN DO PROCESO

3.9.1. Metodoloxía para a implementación do programa

FASE 1: Promoción e coordinación do programa coas autoescolas

- Remisión por parte da Subdirección Xeral de Programas de Fomento de Estilos de Vida Saudables dunha carta a todas as autoescolas de Galicia informando do contido do programa e da oferta de colaboración para a súa implementación.
- Realización dunha xornada informativa para a presentación dos contidos do programa a propietarios e profesores de autoescolas (1 xornada de 4 horas por provincia e ano).
- Contacto por parte dos técnicos dos equipos de prevención cos propietarios das autoescolas existentes na súa zona de influencia para presentar as características e obxectivos do programa e obter a cooperación da autoescola para a súa implementación.
- Unha vez obtida a colaboración da autoescola procederase a fixar o día no cal se porá en marcha o programa.
- Preparación e remisión de materiais de apoio ás autoescolas adscritas ao programa.

FASE 2: Execución do programa

- Presentación das sesións e os seus obxectivos aos alumnos.
- Aplicación do cuestionario de avaliación inicial (pretest) dos coñecementos, actitudes e comportamentos dos futuros condutores sobre o consumo de drogas e a conducción).
- Desenvolvemento dos contidos de cada sesión, cunha metodoloxía participativa, dinámica e con apoio audiovisual.
- Aplicación dun cuestionario de avaliación (postest).
- A actividade conclúe cun resumo final, realizado polo profesional responsable do desenvolvemento das sesións, coas principais conclusións dos contidos abordados nela.

Aínda que as condicións óptimas para o desenvolvemento do programa fan aconsellable a distribución dos seus contidos en dúas sesións, existen razóns operativas que poden aconsellar a súa realización nunha única sesión. En calquera caso, a secuencia e localización das sesións do programa deben ser fixadas pola propia autoescola, a fin de non prexudicar a preparación para os exames.

O profesional encargado do desenvolvemento do programa será, preferentemente, un técnico dos equipos de prevención, quen utilizará un método pedagóxico activo, que teña en conta a experiencia e as opinións do alumnado, con apoio audiovisual e que trata de ser o máis dinámico posible.

3.9.2. Indicadores seleccionados para a avaliación do proceso

Indicadores de cobertura

- Número de autoescolas que implementaron o programa sobre o total de autoescolas existentes nun determinado ámbito xeográfico (municipio, provincia, comunidade autónoma).
- Mozos de entre 16 e 25 anos participantes no programa sobre o total de mozos en proceso de obter o permiso de condución.

Indicadores de actividades realizadas

a) Actividades de promoción, coordinación e seguimento do programa

- Número de cartas remitidas a propietarios de autoescolas para informar dos contidos do programa e ofertar colaboración na súa implementación.
- Número de xornadas de información, realizadas para presentar o programa a propietarios e profesores de autoescolas e asistentes a estas.
- Número de asistentes ás xornadas de información.
- Número de autoescolas con que contactaron os técnicos de prevención para presentar os obxectivos do programa e obter a súa colaboración neste.
- Número de reunións mantidas para organizar a posta en marcha do programa nas respectivas autoescolas.

b) Actividades de formación

- Número de sesións formativas realizadas.
- Número de alumnos participantes nas sesións.

c) Difusión de materiais

- Número de exemplares distribuídos do "Manual de intervención en autoescolas. Alcohol, outras drogas e condución".
- Número de exemplares distribuídos do "Manual do alumno".

d) Axuste/fidelidade das actividades aos contidos previstos no programa

- Número de sesións realizadas cos alumnos e duración destas.
- Grao de axuste na execución do programa ás súas previsións.
- Nivel de implicación dos propietarios e profesores de autoescolas.
- Nivel de implicación dos alumnos.
- Número e tipo de incidencias non previstas.

e) Calidade das intervencións

- Valoración das actividades polos alumnos beneficiarios do programa.

3.9.3. Frecuencia de recollida dos indicadores de proceso

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
INDICADORES DE COBERTURA		
Número de autoescolas que implementaron o programa sobre o total de autoescolas existentes nun determinado ámbito xeográfico (municipio, provincia, comunidade autónoma)	Anual	Servizo DD e TA/ técnico prevención
Mozos de entre 16 e 25 anos participantes no programa sobre o total de mozos en proceso de obter o permiso de condución	Anual	Servizo DD e TA/ técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE PROMOCIÓN, COORDINACIÓN E SEGUIMENTO		
Número de cartas remitidas a propietarios de autoescolas para informar dos contidos do programa e ofertar colaboración na súa implementación	Anual	Servizo DD e TA/ técnico prevención
Número de xornadas de información, realizadas para presentar o programa a propietarios e profesores de autoescolas e asistentes a estas	Despois da intervención	Servizo DD e TA/ técnico prevención
Número de asistentes ás xornadas de información	Despois da intervención	Servizo DD e TA/ técnico prevención
Número de autoescolas con que contactaron os técnicos de prevención para presentar os obxectivos do programa e obter a súa colaboración neste	Despois da reunión	Técnico prevención
Número de reunións mantidas para organizar a posta en marcha do programa nas respectivas autoescolas	Despois da reunión	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE FORMACIÓN		
Número de sesións formativas realizadas	Anual	Técnico prevención
Número de alumnos participantes nas sesións	Despois da intervención	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE DIFUSIÓN DE MATERIAIS		
Número exemplares distribuídos do "Manual de intervención en autoescolas. Alcohol, outras drogas e condución"	Anual	Servizo DD e TA/ técnico prevención
Número de exemplares distribuídos do "Manual do alumno"	Anual	Servizo DD e TA/ técnico prevención
INDICADORES DE AXUSTE DAS ACTIVIDADES REALIZADAS AO PLANIFICADO		
Número de sesións realizadas cos alumnos e duración destas	Despois de cada sesión	Técnico prevención
Grao de axuste na execución do programa ás súas previsións	Despois da intervención	Técnico prevención
Nivel de implicación dos propietarios e profesores de autoescolas	Despois da intervención	Técnico prevención
Nivel de implicación dos alumnos	Despois da intervención	Técnico prevención
Número e tipo de incidencias non previstas	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DA CALIDADE DAS INTERVENCIÓNS		
Valoración das actividades polos alumnos beneficiarios do programa	Despois da intervención	Técnico prevención

3.9.4. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación do proceso

a) Para a avaliación da cobertura

- Rexistro de autoescolas e alumnos participantes no programa.
- Estatística de mozos de 16 a 25 anos matriculados para a obtención do permiso de circulación (agrupacións provinciais de Tráfico. Ministerio do Interior)

b) Para a avaliación do proceso e a valoración do programa

- Folla de rexistro sistemático de actividades realizadas (anexo 4.78).
- Diario de sesións de formación e rexistro de participantes (anexo 4.79).
- Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención (anexo 4.80).
- Escala de satisfacción co programa para alumnos (anexo 4.81).
- Escala de satisfacción co programa para propietarios de autoescolas/profesores (anexo 4.82).

AVALIACIÓN DE RESULTADOS

3.9.5. Obxectivos e compoñentes do programa

Os obxectivos asignados ao programa son:

- Facilitar información sobre o impacto que a inxesta de alcohol ou outras drogas teñen sobre as habilidades ou capacidades para a conducción e a conduta.
- Incrementar a percepción do risco asociada á conducción de vehículos baixo os efectos do alcohol ou outras drogas.
- Reforzar a motivación para evitar o uso do vehículo cando se superen as taxas máximas de alcoholemia permitidas.
- Promover entre os alumnos das autoescolas alternativas á conducción baixo os efectos das drogas.

Os compoñentes que incorpora o programa son:

- Información sobre os medicamentos, o alcohol, o tabaco e outras drogas.
- Fomento de alternativas que eviten a conducción baixo os efectos do alcohol.

3.9.6. Indicadores para a avaliación de resultados

- Nivel de coñecemento sobre os efectos do alcohol e outras drogas.
- Información/coñecementos sobre o impacto dos consumos de alcohol ou outras drogas sobre a conducción.
- Nivel de risco asociado á conducción baixo a influencia do alcohol ou outras drogas.
- Actitudes dos alumnos respecto á normativa en materia de seguridade viaria e a adopción de medidas xerais de seguridade viaria.
- Intencións futuras de conducción de vehículos baixo os efectos do alcohol ou outras drogas ou da súa presenza como pasaxeiro/a en vehículos cuxos condutores estean baixo a influencia destas substancias.
- Grao de sensibilización/motivación das autoescolas para apoiar intervencións preventivas.

3.9.7. Frecuencia de recollida dos indicadores de resultados

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
Nivel de coñecemento sobre os efectos do alcohol e outras drogas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Información/coñecementos sobre o impacto dos consumos de alcohol ou outras drogas sobre a conducción	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Nivel de risco asociado á conducción baixo a influencia do alcohol ou outras drogas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Actitudes dos alumnos respecto á normativa en materia de seguridade viaria e a adopción de medidas xerais de seguridade viaria	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Intencións futuras de conducción de vehículos baixo os efectos do alcohol ou outras drogas ou da súa presenza como pasaxeiro/a en vehículos cuxos condutores estean baixo a influencia destas substancias	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Grao de sensibilización/motivación das autoescolas para apoiar intervencións preventivas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención

3.9.8. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación de resultados

- Escala de coñecementos sobre os efectos do alcohol (anexo 4.83).
- Escala de actitudes ante o consumo de drogas e a conducción (anexo 4.84).
- Escala de percepción de riscos asociados ao consumo de drogas na conducción (anexo 4.85).
- Escala de avaliación de resultados para profesores de autoescolas (anexo 4.86).

3.10 Creative. Programa selectivo de prevención xuvenil do consumo de alcohol e outras substancias en espazos urbanos públicos

AVALIACIÓN DO PROCESO

3.10.1. Metodoloxía para a implementación do programa

A sistemática que se segue para a implementación do programa é a seguinte:

A execución do programa descansa en equipos compostos por 2-3 educadores, previamente formados, e un grupo de voluntarios que se instalan cun vehículo e/ou carpa nos espazos urbanos públicos onde se reúnen grupos numerosos de mozos para consumir diferentes substancias.

O seu método de traballo, baseado en técnicas de educación social, consiste en:

- Actuación en función da demanda do interesado/a.
- Comunicación respectuosa e non invasiva.
- Empatía e achegamento para evitar o rexeitamento.
- Atención individualizada e discreta cando así se requira.

As mensaxes proporcionadas son o máis afíns posibles ás súas pautas de consumo, modos de pensar e relacionarse dos mozos. Úsase a súa propia linguaxe e códigos de comunicación, grazas á participación dos propios mozos na elaboración das mensaxes, materiais e estratexias informativas do programa.

A información que con carácter xeral se proporciona aos mozos sobre as distintas substancias, os riscos do seu consumo e as pautas de actuación en situación de risco (intoxicacións, accidentes, etc.), complementábase coas seguintes actividades:

- Formación de mediadores xuvenís.
- Información e formación a empresarios e empregados de pubs, discotecas, bares
- Información e orientación á policía local.
- Promoción de pactos e acordos con empresarios de pubs, discotecas e bares para a non promoción e publicidade.
- Distribución de preservativos.
- Distribución de auga.
- Medición de niveis de alcoholemia e análise de drogas (excepcionalmente).

3.10.2. Indicadores seleccionados para a avaliación do proceso

Indicadores de cobertura

- Número de adolescentes e mozos que se acercan para solicitar información.

Indicadores de actividades realizadas

- Número de mediadores xuvenís formados.
- Número de empresarios e empregados de hostalaría que se beneficiaron de actividades de información/formación.
- Número de actividades de orientación e información a policía locais.
- Número de materiais entregados: a) materiais escritos, b) preservativos e c) botellas de auga.

- Número de controis de alcoholemia realizados.
- Número de mostras de drogas analizadas.
- Número de intervencións realizadas en casos de consumo problemático.
- Número de intervencións en situacións de crise (con participación dos servizos de urxencia).
- Número de casos detectados con derivación a servizos de atención.
- Grao de axuste na execución do programa ás súas previsións.
- Número e tipo de incidencias non previstas.
- Valoración das actividades por parte dos mozos.

3.10.3. Frecuencia de recollida dos indicadores de proceso

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
INDICADORES DE COBERTURA		
Número de adolescentes e mozos que se acercan para solicitar información	Tras cada intervención	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES REALIZADAS		
Número de mediadores xuvenís formados	Anual	Técnico prevención
Número de empresarios e empregados de hostalaría que se beneficiaron de actividades de información/formación	Anual	Técnico prevención
Número de actividades de orientación e información a policía locais	Anual	Técnico prevención
Número de materiais entregados: a) materiais escritos, b) preservativos e c) botellas de auga	Tras cada intervención	Técnico prevención
Número de controis de alcoholemia realizados	Tras cada intervención	Técnico prevención
Número de mostras de drogas analizadas	Anual	Técnico prevención
Número de intervencións realizadas en casos de consumo problemáticos	Tras cada intervención	Técnico prevención
Número de intervencións en situacións de crise	Tras cada intervención	Técnico prevención
Número de casos detectados con derivación a servizos de atención	Anual	Técnico prevención
Grao de axuste na execución do programa ás súas previsións	Anual	Técnico prevención
Número e tipo de incidencias non previstas	Anual	Técnico prevención
Valoración de actividades polos mozos	Anual	Técnico prevención

3.10.4. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación do proceso

a) Para a avaliación da cobertura

- Rexistro de mozos que se acercan ao vehículo/carpa do programa e contactan coas persoas que están á súa fronte.

b) Para a avaliación do proceso e a valoración do programa

- Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas (anexo 4.97).
- Cuestionario de avaliación da formación impartida a mediadores xuvenís (anexo 4.98).
- Folla de rexistro de características básicas dos beneficiarios do programa (anexo 4.99).
- Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención (anexo 4.100).
- Cuestionario de satisfacción co programa (anexo 4.101).

AVALIACIÓN DE RESULTADOS

3.10.5. Obxectivos e compoñentes do programa

Os obxectivos asignados ao programa son:

- Proporcionar aos mozos consumidores información veraz, obxectiva e adaptada ás súas necesidades reais, coa finalidade de que poidan facer un uso máis seguro das substancias consumidas.
- Aumentar a percepción do risco asociado ao uso/abuso de alcohol, cánnabis, drogas de síntese e cocaína nos contextos de ocio.
- Dar a coñecer estratexias que permitan un consumo de menor risco.
- Informar e orientar sobre servizos e recursos en relación a problemas por consumo de drogas.
- Conectar con servizos de urxencia en casos de intoxicación por uso/abuso de drogas.
- Reducir as intoxicacións etílicas entre os mozos.
- Diminuír os niveis de frecuentación dos servizos de urxencias sanitarias por problemas agudos relacionados co uso de drogas en contextos de lecer nocturno.

Os compoñentes básicos do programa son:

- Formación de mediadores xuvenís.
- Distribución de materiais informativos.
- Atención de consultas e asesoramento persoal.
- Información e derivación a recursos asistenciais de consumidores abusivos de diferentes drogas.

3.10.6. Indicadores para a avaliación de resultados

- Nivel de risco percibido asociado ao consumo de drogas.
- Nivel de consumos problemáticos de drogas.
- Número de intoxicacións por consumo de alcohol ou outras drogas.
- Número de intervencións dos servizos de urxencias sanitarias nos contextos de lecer.
- Número de derivacións a centros de tratamento das adiccións.

3.10.7. Frecuencia de recollida dos indicadores de resultados

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
Nivel de risco percibido asociado ao consumo de drogas.	Tras cada intervención	Técnico prevención
Nivel de consumos problemáticos de drogas.	Tras cada intervención	Técnico prevención
Número de intoxicacións por consumo de alcohol ou outras drogas.	Tras cada intervención	Técnico prevención
Número de intervencións dos servizos de urxencias sanitarias nos contextos de ocio.	Tras cada intervención	Técnico prevención
Número de derivacións a centros de tratamento das adicións.	Tras cada intervención	Técnico prevención

As características do programa (contactos puntuais con mozos nun contexto non formal de tipo lúdico) fan pouco viable a posibilidade de realizar medicións previas e posteriores á intervención. Por isto, proponse realizar a aproximación á avaliación de resultados mediante a comparación dos resultados nos distintos instrumentos que se utilizarán en diferentes momentos temporais (ao inicio da posta en marcha do programa e á súa conclusión) sobre o conxunto de mozos que acceden ao programa, que poden non ser os mesmos nos puntos de corte establecidos.

3.10.8. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación de resultados

- Escala de percepción de riscos asociados ao consumo de drogas (anexo 4.102).
- Cuestionario sobre hábitos de consumo problemático de drogas (anexo 4.103).
- Folla de rexistro de intervencións en situación de crise e derivacións a servizos asistenciais (anexo 4.104).

3.11 Ao alcance. Programa universal de prevención do consumo de drogas no ámbito laboral

AVALIACIÓN DO PROCESO

3.11.1. Metodoloxía para a implementación do programa

1) Difusión do programa

- Reunións entre representantes da Dirección Xeral de Innovación e Xestión da Saúde Pública e de organizacións empresariais e sindicais para presentar os obxectivos e contidos do programa.
- Reunións entre representantes da Dirección Xeral de Innovación e Xestión da Saúde Pública e de mutuas de accidentes de traballo e enfermidades profesionais para difundir o programa en empresas asociadas.
- Remisión pola Dirección Xeral de Innovación e Xestión da Saúde Pública dun escrito, a todas as empresas radicadas en Galicia cun cadro de persoal de 50 ou máis empregados, informando dos obxectivos e contidos do programa, xuntando a “Guía para empresas interesadas en promover programas de prevención das drogodependencias”.

2) Recepción das demandas para implementar o programa

As empresas interesadas en implementar o programa notificarán a súa petición á Dirección Xeral de Innovación e Xestión da Saúde Pública, quen a trasladará ao equipo de prevención da zona. Un técnico do equipo contactará coa persoa designada pola empresa para fixar unha reunión de traballo para acordar os pasos que se seguirán para a implantación do programa. Ao final da reunión, o representante da empresa asinará unha petición escrita solicitando a alta no programa.

3) Execución do programa

Comezará formalmente cunha segunda reunión do técnico do equipo de prevención cos responsables dos servizos de saúde laboral, prevención, recursos humanos, delegados de prevención, membros dos comités de saúde e seguridade e representantes dos traballadores para informalos dos contidos do programa e das actividades que se poñerán en marcha e acordar a elaboración do estudo de necesidades en materia de prevención das drogodependencias.

Completada a avaliación de necesidades procederase a adecuar os contidos do programa ás demandas e necesidades específicas da empresa, tarefas que deberían ser acometidas nun prazo estimado dun mes. Os contidos do estudo de necesidades e a adecuación do programa remitiranse ao interlocutor designado pola empresa. Confirmada a aceptación do seu contido polos representantes dos traballadores, procederíase a fixar o calendario de execución das actividades previstas no programa, pola seguinte orde:

- Curso básico e de especialización de mediadores laborais.
- Distribución entre os mediadores laborais da empresa do “Manual para a posta en marcha do Programa Ao alcance”.
- Distribución de materiais de información/sensibilización entre os traballadores.
- Execución do resto de medidas previstas no programa.

3.11.2. Indicadores seleccionados para a avaliación do proceso

Indicadores de cobertura

- Empresas radicadas en Galicia con cadros de persoal de 50 ou máis empregados que implementaron o Programa Ao alcance sobre o total de empresas radicadas en Galicia.
- Número de traballadores beneficiarios do programa sobre o total de traballadores ocupados en Galicia.

Indicadores de actividades realizadas

a) Actividades de promoción, coordinación e seguimento do programa

- Número de reunións entre representantes da Dirección Xeral de Innovación e Xestión da Saúde Pública con representantes de organizacións empresariais e sindicais.
- Número de reunións entre representantes da Dirección Xeral de Innovación e Xestión da Saúde Pública e das mutuas de accidentes de traballo e enfermidades profesionais.
- Número de cartas remitidas a empresas radicadas en Galicia informando dos obxectivos e contidos do programa.
- Número de "Guías para empresas interesadas en promover programas de prevención das drogodependencias" remitidas.
- Número de empresas interesadas en implementar o programa.
- Número de reunións preliminares mantidas polos técnicos de prevención con representantes de empresas para acordar o procedemento de implementación do programa.
- Número de empresas que formalizan por escrito a petición de alta no programa.
- Número de reunións, e de asistentes a estas, mantidas polos técnicos de prevención e responsables dos servizos de saúde laboral, prevención, recursos humanos, técnicos de prevención, comités de saúde e seguridade, e representantes sindicais das empresas onde se implantará o programa.
- Número de reunións mantidas para o seguimento e avaliación do programa nas distintas empresas que o implementan.

b) Actividades de formación de mediadores laborais

- Número de cursos de formación básica para mediadores laborais realizados.
- Número de participantes nos cursos de formación básica.
- Número de cursos de formación especializada para mediadores laborais realizados.
- Número de participantes nos cursos de formación especializada.

c) Actividades de información/sensibilización

- Número de exemplares da "Guía dos traballadores fronte ao alcohol e outras drogas" distribuídos.
- Número de carteis, folletos ou outros materiais de apoio distribuídos.

d) Axuste/fidelidade das actividades aos contidos previstos no programa

- Número de empresas onde se realizou un estudo de necesidades en materia de prevención das drogodependencias.
- Número de empresas onde se procedeu á adaptación do programa ás súas características específicas.
- Número de empresas que realizaron actividades de formación para os seus mediadores laborais.
- Grao de axuste na execución do programa ás súas previsións.
- Nivel de implicación dos participantes.
- Número e tipo de incidencias non previstas.

e) Calidade das intervencións

- Valoración das actividades por parte de mediadores laborais.
- Valoración das actividades por parte dos técnicos de prevención.

3.11.3. Frecuencia de recollida dos indicadores de proceso

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
INDICADORES DE COBERTURA		
Empresas radicadas en Galicia que implementaron o Programa Ao alcance sobre o total de empresas radicadas en Galicia.	Anual	Servizo DD e TA/ Técnico prevención
Número de traballadores beneficiarios do programa sobre o total de traballadores ocupados en Galicia.	Anual	Servizo DD e TA/ Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE PROMOCIÓN, COORDINACIÓN E SEGUIMENTO		
Número de reunións entre representantes da Dirección Xeral de Innovación e Xestión da Saúde Pública e de organizacións empresariais e sindicais	Anual	D.X. Saúde Pública e Planificación
Número de reunións entre representantes da Dirección Xeral de Innovación e Xestión da Saúde Pública e das mutuas de accidentes de traballo e enfermidades profesionais	Anual	D.X. Saúde Pública e Planificación
Número de cartas remitidas a empresas radicadas en Galicia informando dos obxectivos e contidos do programa	Anual	D.X. Saúde Pública e Planificación
Número de "Guías para empresas interesadas en promover programas de prevención das drogodependencias" remitidas	Anual	D.X. Saúde Pública e Planificación
Número de empresas interesadas en implementar o programa	Anual	D.X. Saúde Pública e Planificación/ Técnico prevención
Número de reunións preliminares mantidas polos técnicos de prevención con representantes de empresas para acordar o procedemento de implementación do programa	Tras cada reunión	Técnico prevención
Número de empresas que formalizan por escrito a petición de alta no programa	Tras cada reunión	Técnico prevención
Número de reunións, e de asistentes a estas, mantidas polos técnicos de prevención e responsables dos servizos de saúde laboral, prevención, recursos humanos, técnicos de prevención, comités de saúde e seguridade, e representantes sindicais das empresas onde se implantará o programa	Tras cada reunión	Técnico prevención
Numero de reunións mantidas para o seguimento e avaliación do programa nas distintas empresas que o implementan	Tras cada reunión	Técnico prevención
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE FORMACIÓN DE MEDIADORES LABORAIS		
Número de cursos de formación básica para mediadores laborais realizados	Tras cada reunión	Técnico prevención
Número de participantes nos cursos de formación básica	Tras cada reunión	Técnico prevención
Número de cursos de formación especializada para mediadores laborais realizados	Tras cada reunión	Técnico prevención
Número de participantes nos cursos de formación especializada	Tras cada reunión	Técnico prevención

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
INDICADORES DE ACTIVIDADES DE INFORMACIÓN/SENSIBILIZACIÓN		
Número de exemplares da “Guía dos traballadores fronte ao alcohol e outras drogas” distribuídos	Tras cada reunión	Técnico prevención
Número de carteis, folletos ou outros materiais de apoio distribuídos	Tras cada reunión	Técnico prevención
INDICADORES DE AXUSTE ACTIVIDADES A CONTIDOS DO PROGRAMA		
Número de empresas que realizaron un estudo de necesidades en materia de prevención das drogodependencias	Tras cada reunión	Técnico prevención
Número de empresas onde se procedeu á adaptación do programa ás súas características específicas	Tras cada reunión	Técnico prevención
Número de empresas que realizaron actividades de formación para os seus mediadores laborais	Tras cada reunión	Técnico prevención
Grao de axuste na execución do programa ás súas previsións	Anual	Técnico prevención
Nivel de implicación dos participantes	Anual	Técnico prevención
Número e tipo de incidencias non previstas	Anual	Técnico prevención
INDICADORES DA CALIDADE DAS INTERVENCIÓNS		
Valoración das actividades por parte dos mediadores laborais	Anual	Técnico prevención
Valoración das actividades por parte dos técnicos de prevención	Anual	Técnico prevención

3.11.4. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación do proceso

- Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas (anexo 4.105).
- Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención (anexo 4.106).
- Cuestionario de avaliación da formación impartida a mediadores laborais (anexo 4.107).
- Cuestionario de avaliación do proceso para mediadores laborais (anexo 4.108).

AVALIACIÓN DE RESULTADOS

3.11.5. Obxectivos e compoñentes do programa

Os obxectivos xerais do programa son:

- Facilitar a implementación de actuacións destinadas á prevención dos consumos de drogas e dos danos asociados a estas, integradas nos plans de prevención de riscos laborais, por parte das empresas de Galicia, prioritariamente do sector pesqueiro, transportes e construción.
- Reducir a prevalencia global dos consumos de alcohol e outras drogas entre os traballadores e, de maneira particular, dos pertencentes aos sectores da pesca, o transporte e a construción.
- Reducir o consumo de alcohol e tabaco en horario laboral.
- Reducir a prevalencia dos consumos habituais de tabaco, alcohol e drogas lícitas entre os traballadores e, de maneira particular, dos sectores pesqueiro, do transporte e a construción.

- Reducir a prevalencia de bebedores abusivos entre os traballadores e, de maneira particular, dos sectores pesqueiro, do transporte e a construción.
- Reducir certos comportamentos de risco entre os traballadores asociados ao consumo de drogas (manexo de vehículos ou maquinaria perigosa tras a inxesta destas substancias).

Os obxectivos específicos que persegue o programa son:

- Mellorar o nivel de coñecemento e a calidade da información dos traballadores sobre o impacto das diferentes drogas sobre a súa saúde e benestar persoal e a actividade laboral.
- Reducir a tolerancia social dos traballadores, directivos, representantes sindicais e membros dos servizos de prevención ante os consumos de alcohol e outras drogas.
- Incrementar o risco percibido asociado ao consumo de alcohol ou outras drogas por parte dos traballadores.
- Reducir a permisividade dos traballadores fronte ao consumo de alcohol ou outras drogas dentro da xornada laboral.
- Conseguir que se respecte a normativa que impide o consumo de tabaco nos centros de traballo pechados.
- Conseguir que se respecte a normativa que impide o consumo de alcohol ou outras drogas durante a xornada laboral.
- Facilitar información e orientación aos traballadores con consumos problemáticos de alcohol ou outras drogas que faga posible o seu tratamento temperán en centros especializados.

3.11.6. Indicadores para a avaliación de resultados

- Número de empresas que implementaron actuacións específicas para a prevención das drogodependencias.
- Prevalencia dos consumos de tabaco, alcohol e drogas ilícitas entre os traballadores.
- Prevalencia dos consumos de alcohol e tabaco na xornada laboral.
- Nivel de risco atribuído polos alumnos ao consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas.
- Actitudes ante o consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas dos participantes no programa.
- Nivel de aceptabilidade do consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas.
- Nivel de coñecemento sobre as drogas e as consecuencias e riscos do seu consumo.
- Prevalencia dos consumos abusivos e/ou de risco entre os traballadores beneficiarios dos programas.
- Número de traballadores que recibiron orientación e asesoramento por problemas relacionados co uso e/ou abuso de drogas.
- Numero de traballadores que recibiron consello médico, apoio psicolóxico ou outras accións de axuda por presentar consumos abusivos e/ou de risco de distintas drogas.
- Número de traballadores derivados a centros especializados no tratamento das adiccións.
- Número de empresas que desenvolveron normativas internas regulando a oferta de tabaco e alcohol nas instalacións da empresa.
- Número de empresas que desenvolveron normas internas regulando o consumo de tabaco, alcohol ou outras drogas durante a xornada laboral.
- Número de expedientes sancionadores incoados por incumprimento da normativa reguladora da oferta e o consumo de drogas nas instalacións da empresa.

3.11.7. Frecuencia de recollida dos indicadores de resultados

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
Número de empresas que implementaron actuacións específicas para a prevención das drogodependencias	Anual	Servizo DD e TA/ Técnico prevención
Prevalencia dos consumos de tabaco, alcohol e drogas ilícitas entre os traballadores	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Prevalencia dos consumos de alcohol e tabaco dentro da xornada laboral	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Nivel de risco atribuído polos alumnos ao consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Actitudes ante o consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas dos participantes no programa	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Nivel de aceptabilidade do consumo de tabaco, alcohol e drogas ilícitas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Nivel de coñecemento sobre as drogas e as consecuencias e riscos do seu consumo	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Prevalencia dos consumos abusivos e/ou de risco entre os traballadores beneficiarios dos programas	Previo e posterior á intervención	Técnico prevención
Número de traballadores que recibiron orientación e asesoramento por problemas relacionados co uso e/ou abuso de drogas	Anual	Técnico prevención
Numero de traballadores que recibiron consello médico, apoio psicolóxico ou outras accións de axuda por presentar consumos abusivos e/ou de risco de distintas drogas	Anual	Técnico prevención
Número de traballadores derivadas a centros especializados no tratamento das adicións	Anual	Técnico prevención
Número de empresas que desenvolveron normativas internas regulando a oferta de tabaco e alcohol nas instalacións da empresa	Anual	Técnico prevención
Número de empresas que desenvolveron normas internas regulando o consumo de tabaco, alcohol ou outras drogas durante a xornada laboral	Anual	Técnico prevención
Número de expedientes sancionadores incoados por incumprimento da normativa reguladora da oferta e o consumo de drogas nas instalacións da empresa	Anual	Técnico prevención

3.11.8. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación de resultados

- Escala de percepción de riscos asociados ao consumo de drogas (anexo 4.109).
- Escala de actitudes ante o consumo de drogas (anexo 4.110)
- Escala de consumo de drogas (anexo 4.111)
- Escala de avaliación de resultados para mediadores laborais (anexo 4.112)
- Escala de avaliación de resultados para técnicos de prevención (anexo 4.113).

3.12. SÍSIFO. Programa de intervención precoz con drogodependentes en situación de emerxencia social

3.12.1. Subprograma de captación activa e intervención en medio aberto (Outreach)

AVALIACIÓN DO PROCESO

3.12.1.1. Metodoloxía para a implementación do programa

A inclusión dos beneficiarios no subprograma realizarase de maneira automática ao establecer a persoa contacto cos equipos que o levan a cabo, permanecendo nel mentres o contacto sexa mantido no tempo e non sexa derivado a unha unidade de condutas adictivas/unidade asistencial de drogodependencias para iniciar tratamento ou realizar outras intervencións máis específicas. As intervencións que se desenvolverán no contexto do subprograma axústanse ao seguinte protocolo:

a) Fase de acollida.

- Acollida do usuario por parte dun profesional do equipo.
- Información sobre os servizos e horarios que ofrece o programa.
- Ofrecemento para atender as demandas e necesidades do usuario, de acordo cos obxectivos e posibilidades do programa.

b) Fase de avaliación.

- Recollida de información sobre a situación biopsicosocial, de consumo e prácticas de risco do usuario.
- Avaliación das necesidades primarias e secundarias do usuario.
- Detección precoz de poboación nova consumidora.
- Detección de drogodependentes en situación de crise ou notable deterioración biopsicosocial.

c) Fase de intervención.

- Redución dos riscos derivados do consumo, tanto os provocados polo consumo crónico, como polas condicións e circunstancias en que se produce.
- Información, orientación e derivación (se procede) en relación coas necesidades primarias detectadas.
- Traballo de motivación cara ao tratamento.
- Avaliación continua do estado biopsicosocial do usuario, especialmente enfermidades infecciosas e de declaración obrigatoria, crises psicolóxicas e déficit de vivenda.

d) Fase de seguimento.

- Seguimento dos casos.
- Análise da situación real en cada momento das áreas de consumo, sexualidade, social, sanitaria e psicolóxica e o alcance e efectividade das intervencións realizadas.

3.12.1.2. Indicadores seleccionados para a avaliación do proceso

Indicadores de cobertura

- Número de drogodependentes con perfil de exclusión social ou incorporados no "circuíto de rúa" contactados no contexto do subprograma.

Indicadores de actividades realizadas

- Beneficiarios do subprograma que foron obxecto de valoración biopsicosocial.
- Beneficiarios do subprograma derivados á rede sanitaria normalizada.

- Beneficiarios do subprograma derivados á rede de servizos sociais.
- Beneficiarios do subprograma derivados á rede de saúde mental.
- Beneficiarios do subprograma derivados para tratamento á rede de atención ás drogodependencias.
- Beneficiarios do subprograma que recibiron de forma sistemática pautas para reducir os riscos e danos asociados ao consumo.
- Beneficiarios do subprograma que utilizan habitualmente o servizo de intercambio de xiringas.
- Número de xiringas distribuídas e recollidas no marco do subprograma.
- Número de preservativos dispensados.
- Nivel de implicación dos beneficiarios.
- Número e tipo de incidencias non previstas.
- Valoración das actividades por parte dos profesionais responsables do subprograma.

3.12.1.3. Frecuencia de recollida dos indicadores de proceso

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
INDICADORES DE COBERTURA		
Número de drogodependentes con perfil de exclusión social ou incorporados no circuíto de rúa contactados	Tras cada intervención	Profesionais subprograma
INDICADORES DE ACTIVIDADES REALIZADAS		
Beneficiarios do subprograma que foron obxecto de valoración biopsicosocial	Tras cada intervención	Profesionais subprograma
Beneficiarios do subprograma derivados á rede sanitaria normalizada	Tras cada intervención	Profesionais subprograma
Beneficiarios do subprograma derivados á rede de servizos sociais	Tras cada intervención	Profesionais subprograma
Beneficiarios do subprograma derivados á rede de saúde mental	Tras cada intervención	Profesionais subprograma
Beneficiarios do subprograma derivados a tratamento á rede de atención ás drogodependencias	Tras cada intervención	Profesionais subprograma
Beneficiarios do subprograma que recibiron de forma sistemática pautas para reducir os riscos e danos asociados ao consumo	Tras cada intervención	Profesionais subprograma
Número de beneficiarios que utilizan habitualmente o servizo de intercambio de xiringas	Tras cada intervención	Profesionais subprograma
Número de xiringas distribuídas e recollidas no marco do subprograma	Tras cada intervención	Profesionais subprograma
Número de preservativos dispensados	Tras cada intervención	Profesionais subprograma
Nivel de implicación dos beneficiarios	Anual	Profesionais subprograma
Número e tipo de incidencias non previstas	Anual	Profesionais subprograma
Valoración das actividades polos profesionais responsables do subprograma	Anual	Profesionais subprograma

3.12.1.4. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación do proceso

- Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas (anexo 4.114).
- Folla de rexistro dos beneficiarios do Subprograma de captación activa e intervención en medio aberto (anexo 4.115).
- Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para profesionais responsables do programa (anexo 4.116).

AVALIACIÓN DE RESULTADOS

3.12.1.5. Obxectivos e compoñentes do programa

Os obxectivos xerais que persegue o programa son:

- Detectar e avaliar as poboacións "ocultas", que permitan un coñecemento próximo á realidade da rúa e ás condicións biopsicosociais en que viven estas persoas.
- Determinar as necesidades de carácter psicolóxico, sanitario e social desta poboación, co obxecto de orientar as intervencións que se realizarán.
- Detectar de maneira precoz a poboación nova drogodependente.
- Contactar con drogodependentes que non solicitan axuda e que se encontran en situacións de emerxencia psicolóxica, física e/ou social.
- Facilitar o acceso destes drogodependentes á Rede Asistencial de Saúde Mental e Drogodependencias a través do traballo individualizado de motivación e derivación.
- Asegurar o seguimento posterior dos casos incorporados a tratamento.
- Favorecer medidas que eviten a marxinación social e sanitaria a persoas con problemas de consumo de drogas.

Os obxectivos específicos que persegue o programa son:

- Mellorar a calidade de vida dos consumidores.
- Reducir os riscos derivados do consumo de drogas, derivados do consumo crónico ou das condicións e circunstancias en que se realiza.
- Diminuír as barreiras para o acceso aos servizos sociosanitarios, propiciando que poidan acceder a estes o maior número de drogodependentes.
- Detectar de maneira temperá a poboación nova drogodependente con perfil de exclusión social ou integrada no circuíto de rúa.
- Detectar os drogodependentes en situación de crise, articulando mecanismos de resposta áxil a estas situacións (aloxamento, ingreso en hospital, etc.).
- Determinar o grao de sufrimento psicolóxico e indicadores de patoloxía dual, co obxecto de orientar as intervencións encamiñadas a paliar ou diminuír as súas causas e consecuencias.

3.12.1.6. Indicadores para a avaliación de resultados

- Beneficiarios do subprograma que accederon ás diferentes prestacións sociais tras a súa inclusión nel (RISGA, prestacións por desemprego, pensións non contributivas, etc.).
- Beneficiarios do subprograma con enfermidades infecciosas e/ou crónicas obxecto de seguimento médico periódico tras a súa inclusión nel.
- Beneficiarios do subprograma que comezaron a recibir atención psicolóxica ou psiquiátrica tras a súa incorporación a este.

- Beneficiarios do subprograma incorporados a tratamento por abuso ou dependencia a drogas (indicador admisións a tratamento).
- Beneficiarios do subprograma que abandonaron pautas de consumo de risco.

3.12.1.7. Frecuencia de recollida dos indicadores de resultados

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
Beneficiarios do subprograma que accederon ás diferentes prestacións sociais tras a súa inclusión nel (RISGA, prestacións por desemprego, pensións non contributivas, etc.)	Mensual	Profesionais subprograma
Beneficiarios do subprograma con enfermidades infecciosas e/ou crónicas obxecto de seguimento médico periódico tras a súa inclusión nel	Mensual	Profesionais subprograma
Beneficiarios do subprograma que comezaron a recibir atención psicolóxica ou psiquiátrica tras a súa incorporación a este	Mensual	Profesionais subprograma
Beneficiarios do subprograma incorporados a tratamento por abuso ou dependencia a drogas	Mensual	Profesionais subprograma
Beneficiarios do subprograma que abandonaron pautas de consumo de risco	Mensual	Profesionais subprograma

3.12.1.8. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación de resultados

- Estatística mensual de beneficiarios de prestacións sociais.
- Estatística mensual de beneficiarios en seguimento médico.
- Estatística mensual de beneficiarios en seguimento psicolóxico/psiquiátrico.
- Xeceas: indicador de admisións a tratamento.
- Escala de avaliación de resultados para profesionais responsables do subprograma (anexo 4.117).

3.12.2. SUBPROGRAMA DE APOIO RESIDENCIAL

AVALIACIÓN DO PROCESO

3.12.2.1. Metodoloxía para a implementación do programa

A inclusión dos candidatos no subprograma residencial correrá a cargo dos equipos que desenvolven o Subprograma de captación activa e intervención en medio aberto e a través das UADs/UCAs, coa avaliación previa da existencia de déficit de vivenda e/ou da carencia de ingresos para sufragala. Así mesmo, valorarase se os candidatos cumpren os criterios de inclusión previstos no subprograma.

O tempo de permanencia neste subprograma poderá oscilar entre 1 e 45 días (como máximo), e estará suxeito ás necesidades e obxectivos terapéuticos establecidos para cada caso. O período de permanencia no subprograma estará condicionado á superación da situación de emerxencia ou á súa derivación a outro recurso residencial máis acorde co seu plan terapéutico. Nos casos que demanden unha prolongación temporal máis alá dos 45 días, o equipo das UADs/UCAs deberá buscar unha alternativa residencial ao usuario.

As intervencións previstas no subprograma axustaranse ao seguinte protocolo:

1. Acollida do usuario por parte dun profesional dos “equipos de rúa” que levan a cabo o Subprograma de captación activa e intervención en medio aberto (Outreach) ou das unidades de condutas adictivas (UADs/UCAs).
2. Avaliación da situación e prognóstico biopsicosocial do usuario, tendo maior peso os criterios de tipo biolóxico e psicolóxico.
3. Determinar se o caso é susceptible de admisión no subprograma e se debe ser derivado a un centro sanitario (se pola súa deterioración física ou psicolóxica require cuidados específicos), ou se polo contrario non precisa de intervención ningunha.
4. Coordinación entre os dous equipos (equipo de rúa e UADs/UCAs) para determinar as prazas libres e a prioridade de cada un dos casos que ambos están tramitando.
5. Información ao usuario da posibilidade de entrar no dito subprograma por un período limitado, e das condicións de permanencia.
6. Derivación, ou acompañamento se for preciso, ata o lugar de acollida.
7. Cita cun profesional da UAD/UCA correspondente ao día seguinte do seu ingreso no subprograma e pernoita no lugar de acollida. Apertura dun expediente do caso e valoración das intervencións que se realizarán a curto prazo para a superación da dita situación de emerxencia. Ao mesmo tempo, motivarase o usuario cara ao tratamento.

3.12.2.2. Indicadores seleccionados para a avaliación do proceso

Indicadores de cobertura

- Número de drogodependentes con perfil de exclusión social ou que participan do “circuíto de rúa” aos cales se lles facilitou unha alternativa residencial (beneficiarios do programa).

Indicadores de actividades realizadas

- Drogodependentes valorados para a súa posible inclusión no subprograma.
- Beneficiarios do subprograma que acceden a unha alternativa residencial.
- Número de acompañamentos aos recursos de acollida.
- Tempo de espera para acceder ao subprograma (días).
- Estadía media nos servizos residenciais dos beneficiarios do programa (días).
- Beneficiarios do subprograma derivados á rede asistencial para a atención ás drogodependencias.
- Motivo de saída.

3.12.2.3. Frecuencia de recollida dos indicadores de proceso

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
INDICADORES DE COBERTURA		
Drogodependentes con perfil de exclusión social ou que participan do "circuíto de rúa" aos cales se lles facilitou unha alternativa residencial.	Tras cada intervención	Profesionais subprograma
INDICADORES DE ACTIVIDADES REALIZADAS		
Drogodependentes valorados para a súa posible inclusión no subprograma.	Tras cada intervención	Profesionais Subprograma
Beneficiarios do subprograma que acceden a unha alternativa residencial.	Tras cada intervención	Profesionais subprograma
Número de acompañamentos aos recursos de acollida.	Tras cada intervención	Profesionais subprograma
Tempo medio de espera para acceder ao subprograma (días).	Tras cada intervención	Profesionais subprograma
Estadía media nos servizos residenciais dos beneficiarios do subprograma (días).	Tras cada intervención	Profesionais subprograma
Beneficiarios derivados á rede asistencial para a atención ás drogodependencias.	Tras cada intervención	Profesionais subprograma
Motivos de saída do subprograma.	Anual	Profesionais subprograma

3.12.2.4. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación do proceso

- Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas (anexo 4.118).
- Ficha de rexistro de beneficiarios do Subprograma de apoio residencial (anexo 4.119).
- Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para profesionais responsables do subprograma (anexo 4.120).

AVALIACIÓN DE RESULTADOS

3.12.2.5. Obxectivos e compoñentes do programa

O obxectivo xeral do subprograma é ofrecer un recurso de apoio residencial de carácter temporal para aqueles drogodependentes máis desprotexidos a nivel social, que dea resposta inmediata aos casos en situación de emerxencia durante o tempo necesario para a súa melloría, a resolución da súa situación ou a súa derivación a outro tipo de recurso residencial máis acorde co seu plan terapéutico, diminuíndo os riscos que comportaría un empeoramento da súa situación biopsicosocial.

Os obxectivos específicos que persegue o programa son:

- Adecuar as intervencións ás necesidades deste colectivo, ofrecendo unha resposta áxil e eficaz para casos de emerxencia.
- Facilitar o contacto e acceso á rede asistencial para a atención ás drogodependencias (actuar como porta de entrada que motive o drogodependente a realizar unha demanda de tratamento).
- Previr un empeoramento da situación e prognóstico biopsicosocial do usuario.
- Reducir o grao de afectación de patoloxías mentais e/ou médicas.
- Mellorar a calidade de vida dos usuarios e reducir así o risco de morbi-mortalidade.

3.12.2.6. Indicadores para a avaliación de resultados

- Beneficiarios do subprograma incorporados a tratamento na rede asistencial de atención ás drogodependencias.
- Beneficiarios do subprograma que abandonaron pautas de consumo de risco.

3.12.2.7. Frecuencia de recollida dos indicadores de resultados

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
Beneficiarios do subprograma que accederon a tratamento na rede asistencial de atención ás drogodependencias.	Tras cada intervención	Profesionais subprograma
Beneficiarios do programa que accederon a outros programas e servizos de apoio á integración sociolaboral.	Tras cada intervención	Profesionais subprograma

3.12.2.8. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación de resultados

- Xeceas: indicador de admisións a tratamento.
- Escala de avaliación de resultados para técnicos responsables do subprograma (anexo 4.121).

3.13. Penélope. Programa de prevención do consumo de drogas dirixido a mulleres

AVALIACIÓN DO PROCESO

3.13.1. Metodoloxía para a implementación do programa

- 1) Elaboración e difusión de material de apoio aos programas de prevención, fundamentalmente dirixido a mulleres adolescentes e mozos, nos cales se teña en conta a perspectiva de xénero, permitindo a focalización nas características específicas e mantemento do consumo de drogas por parte das mulleres.
- 2) Implementación dun protocolo de intervención asistencial en función do xénero, incluído no Catálogo de programas asistenciais, de aplicación no conxunto de centros e servizos integrados na Rede Asistencial de Saúde Mental e Drogodependencias de Galicia.

3.13.2. Indicadores seleccionados para a avaliación do proceso

- Número de guías editadas e distribuídas.
- % cobertura distribución (n.º de guías/n.º de mulleres de entre 15 e 35 anos).
- Número de materiais editados e distribuídos.
- % cobertura dos materiais entre mulleres de 12 a 18 anos.
- Número de protocolos asistenciais editados e distribuídos.

3.13.3. Frecuencia de recollida dos indicadores de proceso

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
Número de guías editadas e distribuídas	Anual	Servizo DD e TA/ técnico prevención
% cobertura distribución (n.º de guías/n.º de mulleres de entre 15 e 35 anos)	Anual	Servizo DD e TA/ técnico prevención
Número de materiais editados e distribuídos	Anual	Servizo DD e TA/ técnico prevención
% cobertura dos materiais entre mulleres de 12 a 18 anos	Anual	Servizo DD e TA/ técnico prevención
Número de protocolos asistenciais editados e distribuídos	Anual	Servizos centrais Consellería Sanidade

3.13.4. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación do proceso

- Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas (anexo 4.129).
- Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención (anexo 4.130).

AVALIACIÓN DE RESULTADOS

3.13.5. Obxectivos e compoñentes do programa

O programa ten por obxectivo a ruptura da tendencia á igualación das pautas de consumo de drogas das mulleres coa dos homes e reducir deste modo a incidencia dos problemas de drogas nas mulleres.

Os obxectivos específicos do programa son:

- Reducir as prevalencias dos consumos de alcohol, tabaco e outras drogas entre as mulleres.
- Mellorar a información e os coñecementos das mulleres galegas sobre as diferentes drogas, os seus efectos e riscos.
- Mellorar as intervencións asistenciais coas mulleres afectadas por problemas derivados do consumo de drogas e facilitar a súa accesibilidade a servizos que teñan en consideración a perspectiva de xénero.

3.13.6. Indicadores para a avaliación de resultados

- Número de programas preventivos que incorporan a perspectiva de xénero.
- Satisfacción con materiais de apoio aos programas de prevención ("Manual sobre intervencións sensibles á perspectiva de xénero").
- Satisfacción coa "Guía informativa: Drogas e xénero".

3.13.7. Frecuencia de recollida dos indicadores de resultados

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
Número de programas preventivos que incorporan a perspectiva de xénero	Anual	Servizo DD e TA/ técnico prevención
Satisfacción con materiais de apoio aos programas de prevención (Manual sobre intervencións sensibles á perspectiva de xénero)	Tras a intervención	Técnicos prevención
Satisfacción coa "Guía informativa: Drogas e xénero"	Tras a intervención	Técnicos prevención

3.13.8. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación de resultados

- Cuestionario de satisfacción cos materiais de apoio ao programa: "Guía informativa: Drogas e xénero" e "Manual de intervencións preventivas sensibles á perspectiva de xénero" (anexo 4.131).
- Escala de avaliación de resultados para técnicos de prevención (anexo 4.132).

3.14. Acais. Programa de prevención de consumos e hábitos non saudables dirixido á comunidade xitana

AVALIACIÓN DO PROCESO

3.14.1. Metodoloxía para a implementación do programa

O programa ten como fío condutor a realización de dinámicas de grupo e diferentes actividades culturais e de lecer que actúan como motivadoras da participación dos nenos/as e adolescentes de etnia xitana aos cales se dirixe. A través destas actividades preténdese traballar na consecución de obxectivos relacionados coa adquisición de hábitos, responsabilidades e a mellora de capacidades persoais.

a) Accións dirixidas a nenos/nenas:

- Xogos: con eles preténdese que as relacións humanas se fagan máis ricas, favorecer o traballo en grupo, a cooperación e a resolución de conflitos a través da creatividade, o coñecemento entre os compoñentes, a afirmación, a confianza e a comunicación interpersoal.
- Obradoiro de manualidades e artes plásticas: con eles trabállase a consecución de obxectivos relacionados coa adquisición de hábitos, responsabilidades e a mellora das capacidades persoais.

b) Accións dirixidas a adolescentes:

- Obradoiro de prevención con adolescentes: concibido como un espazo de diálogo e reflexión sobre diferentes temas e problemáticas, experimentación e aprendizaxe de diferentes conceptos. Este obradoiro integra dúas actividades diferentes:
  - Obradoiros de flamenco: a música e o baile flamenco son empregados como vehículo de expresión da propia prevención e daqueles valores culturais máis positivos do colectivo xitano.
  - Sesións de traballo: a través de dinámicas de grupo, análise de noticias, videoforum, audicións, etc. trabállanse distintos compoñentes como a presión de grupo, a resolución de conflitos, a autoestima, o pensamento crítico, a toma de decisións e a autonomía persoal.
- Saídas ou "encontros co contorno": teñen por obxectivo favorecer o achegamento aos recursos do contorno e a participación noutras actividades fóra do programa.

c) Accións dirixidas ás familias: escola de nais e pais

As sesións que se levan a cabo pretenden construír un espazo de reflexión para nais, promovendo e fortalecendo relacións máis positivas e orientadas a satisfacer as necesidades formativas e afectivas, tanto das propias nais como dos seus fillos/as.

3.14.2. Indicadores seleccionados para a avaliación do proceso

- Número de destinatarios
- Número de actividades realizadas co grupo diana.
- Autoinforme de planificación do programa e desenvolvemento deste.
- Número de actividades desenvolvidas no ámbito comunitario en que se implica o grupo.

Indicadores de cobertura

- Número de nenos e nenas que participan no programa.
- Número de adolescentes que participan no programa.
- Número de participantes nas escolas de nais e pais.

Indicadores de actividades realizadas

- Número de actividades lúdicas (sesións de xogos) realizadas para nenos e nenas.
- Número de participantes nas diferentes sesións lúdicas.
- Número de obradoiros de manualidades e artes plásticas realizados para adolescentes.
- Número de participantes nos obradoiros de manualidades e artes plásticas.
- Número de saídas ou visitas realizados con adolescentes.
- Número de participantes nas saídas ou visitas realizadas.
- Número de sesións de escolas de nais e pais realizadas.
- Número de participantes nas distintas sesións das escolas de nais e pais realizadas.

3.14.3. Frecuencia de recollida dos indicadores de proceso

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
Número de actividades lúdicas (sesións de xogos) realizadas para nenos e nenas	Tras cada intervención	Educadores programa
Número de participantes nas diferentes sesións lúdicas	Tras cada intervención	Educadores programa
Número de obradoiros de manualidades e artes plásticas realizados para adolescentes	Tras cada intervención	Educadores programa
Número de participantes nos obradoiros de manualidades e artes plásticas	Tras cada intervención	Educadores programa
Número de saídas ou visitas realizadas con adolescentes	Tras cada intervención	Educadores programa
Número de participantes nas saídas ou visitas realizadas	Tras cada intervención	Educadores programa
Número de sesións de escolas de nais e pais realizadas	Tras cada intervención	Educadores programa
Número de participantes nas distintas sesións das escolas de nais e pais realizadas	Tras cada intervención	Educadores programa

3.14.4. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación do proceso

- Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas (anexo 4.133).
- Ficha de rexistro dos beneficiarios do programa (anexo 4.134).
- Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para educadores responsables do programa (anexo 4.135).
- Grupos de discusión para a avaliación da satisfacción co programa (anexo 4.136).

AVALIACIÓN DE RESULTADOS

3.14.5. Obxectivos e compoñentes do programa

O programa pretende abordar temas de prevención de drogas, VIH/SIDA e infeccións de transmisión sexual dentro do marco da intervención social con menores e adolescentes da comunidade xitana, así como coas súas familias.

3.14.6. Indicadores para a avaliación de resultados

- Nivel de información sobre as drogas.
- Nivel de información sobre o VIH/sida e as enfermidades de transmisión sexual.
- Percepción do risco asociado ao consumo de drogas.
- Actitudes fronte ás drogas.
- Intencións de consumo futuro.
- Satisfacción dos beneficiarios.

3.14.7. Frecuencia de recollida dos indicadores de resultados

INDICADOR	FRECUENCIA DE REXISTRO	RESPONSABLE
Nivel de información sobre as drogas.	Previa e posterior á intervención	Educadores do programa
Nivel de información sobre o VIH/sida e as enfermidades de transmisión sexual.	Previa e posterior á intervención	Educadores do programa
Percepción do risco asociado ao consumo de drogas.	Previa e posterior á intervención	Educadores do programa
Actitudes fronte ás drogas.	Previa e posterior á intervención	Educadores do programa
Intencións de consumo futuro.	Previa e posterior á intervención	Educadores do programa

3.14.8. Instrumentos que se utilizarán para a avaliación de resultados

- Escala de consumo de drogas (anexo 4.137).
- Escala de familiaridade e coñecemento sobre drogas (anexo 4.138).
- Escala de percepción dos riscos asociados ao consumo de drogas (anexo 4.139).

4

Escalas e cuestionarios de avaliación de uso obrigatorio

4.1. Instrumentos para a avaliación do Programa de prevención do consumo de drogas no ámbito educativo (PPCDE)

Anexo 4.1. Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas

PRESENTACIÓN DO PROGRAMA E DOS MATERIAIS A CENTROS EDUCATIVOS

Relación nominal de centros	Datas da presentación

CENTROS ONDE SE IMPLEMENTOU O PROGRAMA: CURSO ESCOLAR ...

Relación de centros		Cursos onde se desenvolve	N.º de aulas	N.º profesores implicados	N.º alumnos participantes
Novo	Antigo				

REUNIÓN DOS TÉCNICOS DE PREVENCIÓN CON DOCENTES DE APOIO E SEGUIMENTO

Reunións de apoio á implementación		Reunións de seguimento	
Centro	Data	Centro	Data

FORMACIÓN DO PROFESORADO

N.º de cursos	Data de realización	Duración (horas)	N.º participantes

INFORMACIÓN, SENSIBILIZACIÓN E FORMACIÓN DE ANPAS

Contido da actividade	N.º sesións	Data de realización	N.º participantes

MATERIAIS DE APOIO AO PROGRAMA DISTRIBUÍDOS

Guía de centro		Guía para profesores		Caderno traballo alumnos	
Centro	Exemplares	Centro	Exemplares	Centro	Exemplares

OUTRAS ACTIVIDADES

Contido da actividade	N.º sesións	Data de realización	N.º participantes

Anexo 4.2. Escala de valoración do proceso para profesores

CENTRO ESCOLAR:

CURSO/AULA:

ALUMNOS PARTICIPANTES:

DATA INICIO PROGRAMA: .../.../ .....

DATA FINALIZACIÓN PROGRAMA: .../.../ .....

SINALE CALES DOS SEGUINTES COMPOÑENTES DESENVOLVEU NA AULA

Compoñentes	¿Traballouse o contido na aula?		Tempo dedicado (minutos)
	Si	Non	
Información sobre alcohol, tabaco e outras drogas			
Desenvolvemento de autoestima			
Habilidades sociais e de resistencia			
Toma de decisións			
Control emocional			
Fomento de actividades de lecer saudable			

VALORE OS SEGUINTES ASPECTOS RELACIONADOS CO DESENVOLVEMENTO DO PROGRAMA

	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
Interese dos alumnos					
Participación dos alumnos					
A súa formación para desenvolver os contidos do programa					
Fidelidade entre o realizado na aula e o previsto no programa					
Nivel de uso de materiais de apoio					
Utilidade dos materiais de apoio					
Colaboración doutros profesores					
Apoio recibido polo técnico de prevención					

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR O DESENVOLVEMENTO DO PROGRAMA

- a) Relativas á metodoloxía que se utilizará
- b) Relativas aos contidos que deben ser abordados
- c) Relativas aos materiais de apoio
- d) Relativas á formación
- e) Relativas ao apoio brindado ou requirido dos técnicos de prevención
- f) Outras suxestións

NOTA. Existe unha escala de valoración de resultados para profesores que se podería aplicar simultaneamente tras a finalización do programa na aula.

Anexo 4.3. Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención

Valore en que medida o programa foi executado de acordo co deseño inicial nos aspectos que se mencionan a continuación:

	Segundo o plan	Máis ou menos segundo o plan	Con algunha desviación do plan	Con grandes desviacións do plan
Os contidos traballados na aula				
O tempo dedicado (n.º de sesións)				
A metodoloxía utilizada na aula				
O uso dos materiais de apoio				
O apoio da dirección do centro ao programa				
A coordinación cos profesores				
A formación dos profesores				
As sesións de información, sensibilización e formación das anpas				

GRAO DE IMPLICACIÓN DOS PARTICIPANTES NO PROGRAMA

	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
Das direccións dos centros					
Dos profesores					
Das nais e pais (anpas)					
Dos alumnos					

ACTUACIÓNS LEVADAS A CABO NON PREVISTAS NO PROGRAMA (describir):

Actuación n.º 1

Actuación n.º 2

Actuación n.º 3

INCIDENCIAS NON PREVISTAS (detallar):

1ª)

2ª)

3ª)

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR A IMPLEMENTACIÓN DO PROGRAMA:

.....

.....

.....

.....

(*) A valoración poderase realizar para cada centro escolar adscrito ao programa ou de forma global para o conxunto de centros participantes.

Anexo 4.4. Escala de satisfacción co programa para alumnos

CENTRO ESCOLAR:

CURSO/AULA:

¿Cal é a túa valoración dos temas que trata o programa?

	Moito	Bastante	Algo	Pouco	Nada
Interese					
Utilidade					

Valora o procedemento con que o profesor traballou os contidos na aula, asignando a cada un dos seguintes aspectos unha puntuación de 1 "nada" a 7 "moito"

	Valoración de 1 "nada" a 7 "moito"
Participación dos alumnos	1 2 3 4 5 6 7
Traballo en grupo	1 2 3 4 5 6 7
Uso de medios audiovisuais	1 2 3 4 5 6 7

¿Cal é a túa valoración dos materiais de apoio que che facilitou o programa?

	Moito	Bastante	Algo	Pouco	Nada
Interese					
Utilidade					

Valoración dos resultados: ¿en que medida o programa che axuda a ...?

	Valoración de 1 "nada" a 7 "moito"
Coñecer os riscos de consumir alcohol	1 2 3 4 5 6 7
Coñecer os riscos de consumir tabaco	1 2 3 4 5 6 7
Coñecer os riscos de consumir drogas ilícitas	1 2 3 4 5 6 7
Corrixir algunhas ideas erróneas acerca das drogas	1 2 3 4 5 6 7
Aprender a valorar o que de bo ten cada persoa	1 2 3 4 5 6 7
Aprender a expresar o que penso e sinto	1 2 3 4 5 6 7
Controlar os pensamentos negativos	1 2 3 4 5 6 7
Controlar a ira	1 2 3 4 5 6 7
Pedir axuda a un adulto cando sexa necesario	1 2 3 4 5 6 7
Resistir a presión dos meus amigos/as cando non queira facer algo	1 2 3 4 5 6 7
Valorar as vantaxes e inconvenientes antes de tomar unha decisión	1 2 3 4 5 6 7

Anexo 4.5. Escala de satisfacción co programa para nais/pais

CENTRO ESCOLAR:

ESTUDOS QUE CURSA O SEU FILLO/A:

ACTIVIDADES EN QUE PARTICIPARON (marque cunha X):

- Reunións/charlas de sensibilización/información: SI   NON
- Sesións de formación: SI   NON

VALORACIÓN DOS TEMAS TRATADOS

Contido das sesións	Nivel de interese	Nivel de utilidade
Sesión 1: ...	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7
Sesión 2: ...	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7
Sesión 3: ...	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7
Sesión 4: ...	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7
Sesión 5: ...	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7
Sesión 6: ...	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7
Sesión 7: ...	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7
Sesión 8: ...	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7

Anexo 4.6. Escala de familiaridade e coñecemento sobre drogas

NOME DO CENTRO ESCOLAR:

DATA:

CURSO/AULA:

SEXO: Home Muller

Respecto a cada unha das substancias, marca a opción correspondente:

	Nunca oín falar	Oín falar, pero sei pouco ao respecto	Sei algo ao respecto	Coñezo a maioría dos seus efectos
A) Haxix				
B) Anfetaminas				
C) LSD				
D) Crack				
E) Cocaína				
F) Éxtase				
G) Tranquilizantes				
H) Sedantes				

Anexo 4.7. Escala de actitudes ante o consumo de drogas

NOME DO CENTRO ESCOLAR:

DATA:

CURSO/AULA:

SEXO: Home Muller

A seguir figuran afirmacións de diversas persoas sobre o consumo de drogas. Marca a resposta que máis se aproxime á túa opinión.

	Totalmente de acordo	De acordo	Non estou seguro/a	En desacordo	Totalmente en desacordo
A) Consumir drogas ilegais pode ser agradable					
B) Un/ha mozo/a nunca debería probar drogas					
C) Hai poucas cousas máis perigosas que experimentar con drogas					
D) Consumir drogas é divertido					
E) Hai moitas cousas moito máis arriscadas que probar drogas					
F) Todo o que proba drogas acaba lamentándoo					
G) As leis en materia de drogas ilegais deberían ser máis estritas					
H) O uso de drogas é un dos grandes males do país					
I) As drogas axudan a xente a ter unha experiencia plena da vida					
J) Nos colexios deberíanse ensinar os perigos reais do consumo de drogas					
K) A policía non debería meterse cos mozos que proban drogas					
L) Probar as drogas é perder o control da túa vida					

Anexo 4.8. Escala de percepción de riscos asociados ao consumo de drogas

NOME DO CENTRO ESCOLAR:

DATA:

CURSO/AULA:

SEXO: Home Muller

Na túa opinión, ¿canto risco existe de que alguén se prexudique a si mesmo por .....

	Ningún risco	Pequeno risco	Risco moderado	Gran risco	Difficil de dicir/ non o sei
A) Probar haxix ocasionalmente					
B) Consumir haxix con regularidade					
C) Probar disolventes ocasionalmente					
D) Inhalar disolventes con regularidade					
E) Fumar cigarros ocasionalmente					
F) Fumar un ou máis paquetes de cigarros ao día					
G) Tomar unha ou dúas copas todos os días					
H) Tomar catro ou cinco copas case todos os días					
I) Tomar cinco ou máis copas unha vez ou dúas cada fin de semana					
J) Probar LSD ocasionalmente					
K) Consumir LSD con regularidade					
L) Probar anfetaminas ocasionalmente					
M) Consumir anfetaminas con regularidade					
N) Probar cocaína ocasionalmente					
O) Consumir cocaína con regularidade					
P) Probar crack ocasionalmente					
Q) Consumir crack con regularidade					
R) Probar éxtase ocasionalmente					
S) Consumir éxtase con regularidade					
T) Probar tranquilizantes ocasionalmente					
U) Consumir tranquilizantes con regularidade					

Anexo 4.9. Escala de intencións de consumo

NOME DO CENTRO ESCOLAR:

DATA:

CURSO/AULA:

SEXO: Home Muller

¿Ata que punto é probable que consumas cada unha das drogas seguintes NO PRÓXIMO ANO A PARTIR DE AGORA?

	Moi probable	Probable	Non estou seguro/a	Improbable	Moi improbable
A) Cigarros					
B) Bebidas alcohólicas					
C) Haxix ou marihuana					
D) Anfetaminas					
E) LSD ou outro alucinóxeno					
F) Crack					
G) Cocaína					
H) Éxtase					
I) Tranquilizantes/sedantes (sen receita médica)					

Anexo 4.10. Escala de consumo de drogas (FAD, 2005)

CENTRO ESCOLAR:

CURSO/AULA:

SEXO: Home Muller

Vas encontrar algunhas preguntas acerca de temas como o tabaco, o alcohol ou as drogas ilícitas. Debes contestar sinceramente. Non esquezas que as túas respostas serán **sempre anónimas** e non se poderá saber de ningunha maneira a quen corresponden.

1) ¿FUMAS TABACO?

- Nunca fumei
- Só o probei
- Fumei algunha vez cigarros, pero só algúns na miña vida.
- Fumaba, pero xa o deixei
- Fumo na actualidade. Neste caso, contesta estas dúas preguntas:

a) ¿Con que frecuencia fumaches cigarros nos últimos 30 días?

- Nunca
- Menos dunha vez á semana
- Algunha vez á semana, pero non diariamente
- Diariamente → Indica cantos cigarros AO DÍA aproximadamente: _____

b) Se fumas actualmente, ¿propuxécheste algunha vez deixar de fumar?

- Si, e intenteino
- Si, pero non o intentei
- Non

2) ¿TOMACHES ALGUNHA VEZ ALCOHOL (cervexa, viño ou licores)? (contesta NON se só deches un sorbo ou probaches a bebida doutra persoa)

- Non (neste caso, non sigas respondendo e vai directamente á pregunta 10)
 Si

3) ¿TOMACHES ALGO DE ALCOHOL NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS? (contesta NON se só deches un sorbo ou probaches a bebida doutra persoa)

- Non (neste caso, non sigas respondendo e vai directamente á pregunta 8)
 Si

4) ¿CANTAS CERVEXAS TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningunha
 Unha
 Entre 2 e 10 cervexas. Neste caso: ¿Cantas? _____
 Máis de 10 cervexas. Neste caso: ¿Cantas? _____

5) ¿CANTOS VASOS DE VIÑO TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningún
 Un
 Entre 2 e 10 vasos de viño. Neste caso: ¿Cantos? _____
 Máis de 10 vasos de viño. Neste caso: ¿Cantos? _____

6) ¿CANTAS COPAS DE LICOR (ron, xenebra, whisky, cubatas, etc.) TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningunha
 Unha
 Entre 2 e 10 copas. Neste caso: ¿Cantas? _____
 Máis de 10 copas. Neste caso: ¿Cantas, aproximadamente? _____

7) SINALA CANTAS CERVEXAS, VIÑO OU COPAS DE LICOR BEBICHES DURANTE A SEMANA PASADA? (nos días en que non bebeses nada escribe cero)

	CERVEXAS	VASOS DE VIÑO	COPAS
LUNS			
MARTES			
MÉRCORES			
XOVES			
VENRES			
SÁBADO			
DOMINGO			

8) ¿EMBORRACHÁCHESTE ALGUNHA VEZ?

- Non
 Si

9) ¿CANTAS VECES TE EMBORRACHACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS? (se non te emborrachaches, escribe cero)

Emborracheime _____ veces.

10) ¿CONSUMICHES ALGUNHA VEZ HAXIX OU MARIHUANA?

Non

Si. Neste caso, contesta esta pregunta:

Nos últimos 30 días ¿Cantos días consumiches haxix ou marihuana?

Nunca

1 a 2 días

3 a 5 días

6 a 9 días

10 a 19 días

20 días ou máis

11) ¿CONSUMICHES ALGUNHA DAS SEGUINTES DROGAS?

DROGAS	Algunha vez na túa vida	Nos últimos 12 meses	Nos últimos 30 días
COCAÍNA	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non
ÉXTASE/ D. SÍNTESE	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non
SPEED OU ANFETAMINAS	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non

Anexo 4.11. Escala de avaliación de resultados para profesores

NOME DO CENTRO ESCOLAR:

DATA:

CURSO:

A seguir inclúense unha serie de obxectivos sobre os que trata de incidir o programa. Por favor, valore ata que punto considera que o programa contribuíu ao logro de cada un dos obxectivos nos seus alumnos, utilizando para isto unha escala do 1 "non influíu nada" ao 7 "influíu moito".

	Valoración de 1 "nada" a 7 "moito"
Coñecemento dos riscos de consumir tabaco	1 2 3 4 5 6 7
Coñecemento dos riscos de consumir alcohol	1 2 3 4 5 6 7
Coñecer os riscos de consumir drogas ilícitas	1 2 3 4 5 6 7
Corrixir ideas erróneas acerca das drogas	1 2 3 4 5 6 7
Habilidades de afrontamento do estrés	1 2 3 4 5 6 7
Mellora da autoestima	1 2 3 4 5 6 7
Capacidade para expresar ideas e sentimentos	1 2 3 4 5 6 7
Capacidade de control de pensamentos negativos	1 2 3 4 5 6 7
Control da ira	1 2 3 4 5 6 7
Capacidade para pedir axuda aos adultos	1 2 3 4 5 6 7
Habilidades de resistencia á presión de grupo	1 2 3 4 5 6 7
Mellora das habilidades para tomar decisións	1 2 3 4 5 6 7
Reforzo de valores saudables	1 2 3 4 5 6 7
Desenvolvemento de formas de lecer saudables	1 2 3 4 5 6 7

Anexo 4.12. Escala de avaliación de resultados para técnicos de prevención

A seguir inclúense unha serie de obxectivos sobre os que trata de incidir o programa. Por favor, valore ata que punto considera que o programa contribuíu ao logro de cada un dos obxectivos nos seus destinatarios finais, utilizando para isto unha escala do 1 "non influíu nada" ao 7 "influíu moito".

	Valoración de 1 "nada" a 7 "moito"
Coñecemento dos riscos de consumir tabaco	1 2 3 4 5 6 7
Coñecemento dos riscos de consumir alcohol	1 2 3 4 5 6 7
Coñecer os riscos de consumir drogas ilícitas	1 2 3 4 5 6 7
Corrixir ideas erróneas acerca das drogas	1 2 3 4 5 6 7
Habilidades de afrontamento do estrés	1 2 3 4 5 6 7
Mellora da autoestima	1 2 3 4 5 6 7
Capacidade para expresar ideas e sentimentos	1 2 3 4 5 6 7
Capacidade de control de pensamentos negativos	1 2 3 4 5 6 7
Control da ira	1 2 3 4 5 6 7
Capacidade para pedir axuda aos adultos	1 2 3 4 5 6 7
Habilidades de resistencia á presión de grupo	1 2 3 4 5 6 7
Mellora das habilidades para tomar decisións	1 2 3 4 5 6 7
Reforzo de valores saudables	1 2 3 4 5 6 7
Desenvolvemento de formas de lecer saudables	1 2 3 4 5 6 7

4.2. Instrumentos para a avaliación do Programa Cinensino

Anexo 4.13. Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas

PRESENTACIÓN DO PROGRAMA E OS MATERIAIS A CENTROS EDUCATIVOS

Relación nominal de centros	Datas da presentación

CENTROS ONDE SE IMPLEMENTOU O PROGRAMA: CURSO ESCOLAR ...

Relación de centros		Cursos onde se desenvolve	N.º de aulas	N.º profesores implicados	N.º alumnos participantes
Novo	Antigo				

REUNIÓNS DOS TÉCNICOS DE PREVENCIÓN CON DOCENTES DE APOIO E SEGUIMENTO

Reunións de apoio á implementación		Reunións de seguimento	
Centro	Data	Centro	Data

REUNIÓNS DOS TÉCNICOS DE PREVENCIÓN CON CONSELLOS ESCOLARES

Reunións de apoio á implementación		Reunións de seguimento	
Centro	Data	Centro	Data

REUNIÓNS DOS TÉCNICOS DE PREVENCIÓN CON ANPAS

Reunións de apoio á implementación		Reunións de seguimento	
Centro	Data	Centro	Data

FORMACIÓN DO PROFESORADO

N.º de cursos	Data de realización	Duración (horas)	N.º participantes

MATERIAIS DE APOIO AO PROGRAMA DISTRIBUÍDOS

Manual do profesor		Caderno para o alumno	
Centro	Exemplares	Centro	Exemplares

Anexo 4.14. Escala de valoración de proceso para profesores

CENTRO ESCOLAR:

CURSO/AULA:

DATA INICIO PROGRAMA: .../.../ .....

DATA FINALIZACIÓN PROGRAMA: .../.../ .....

ASISTENCIA DE ALUMNOS A PROYECCIONS CINEMATOGRAFICAS:

Nome da película	Data da proxección	N.º de alumnos que visionan a película
Película n.º 1 ...		
Película n.º 2 ...		
Película n.º 3 ...		

SINALE CALES DAS SEGUINTE UNIDADES DESENVOLVEU NA AULA

Unidade	Data de desenvolvemento na aula	Dedicación (horas)	N.º de alumnos asistentes
Unidade n.º 1 ...			
Unidade n.º 2 ...			
Unidade n.º 3 ...			

VALORE OS SEGUINTE ASPECTOS RELACIONADOS CO DESENVOLVEMENTO DO PROGRAMA

	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
Interese das películas seleccionadas					
Pertinencia das unidades temáticas					
Interese dos alumnos					
Participación dos alumnos					
A súa formación para desenvolver os contidos do programa					
Fidelidade entre o realizado na aula e o previsto no programa					
Nivel de uso de materiais de apoio					
Utilidade dos materiais de apoio					
Apoio recibido polo técnico de prevención					

SUXESTIONS PARA MELLORAR O DESENVOLVEMENTO DO PROGRAMA

- a) Relativas á metodoloxía que se vai utilizar
- b) Relativas aos contidos que deben ser abordados
- c) Relativas aos materiais de apoio
- d) Relativas á formación
- e) Relativas ao apoio brindado ou requirido dos técnicos de prevención
- f) Outras suxestións

Anexo 4.15. Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención (*)

Valore en que medida o programa foi executado de acordo co deseño inicial nos aspectos que se mencionan a continuación:

	Segundo o plan	Máis ou menos segundo o plan	Con algunha desviación do plan	Con grandes desviacións do plan
Acompañamento dos profesores para o visionado das películas				
Tempo desde o visionado da película ao desenvolvemento da unidade				
As unidades traballadas na aula				
O tempo dedicado a cada unidade				
A metodoloxía utilizada na aula				
O uso dos materiais de apoio				
O apoio da dirección do centro ao programa				
A coordinación cos profesores				
A formación dos profesores				
As sesións de información cos consellos escolares e anpas				

GRAO DE IMPLICACIÓN DOS PARTICIPANTES NO PROGRAMA

	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
Das direccións dos centros					
Dos profesores					
Das nais e pais (anpas)					
Dos alumnos					

INCIDENCIAS NON PREVISTAS (detallar):

1ª)

2ª)

3ª)

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR A IMPLEMENTACIÓN DO PROGRAMA:

.....

.....

.....

.....

(*) A valoración poderá realizarse para cada centro escolar adscrito ao programa ou de forma global para o conxunto de centros participantes, para o conxunto de centros participantes.

Anexo 4.16. Escala de satisfacción co programa para alumnos

CENTRO ESCOLAR:

CURSO/AULA:

DATA:

Por favor, valora o interese que teñen para ti os seguintes aspectos relacionados co Programa Cinensimo

	Moito	Bastante	Algo	Pouco	Nada
As películas seleccionadas					
As unidades ou temas traballados na aula					
Os materiais de apoio [“Caderno para o alumno”]					

¿En que medida che resultan útiles na túa vida cotiá ...?

	Moito	Bastante	Algo	Pouco	Nada
As unidades ou temas traballados na aula					
Os materiais de apoio [“Caderno para o alumno”]					

Valoración do procedemento con que o profesor traballou os contidos das distintas unidades temáticas na aula

	Moito	Bastante	Algo	Pouco	Nada
¿Estimulou a participación?					
¿Propiciou o traballo en grupo?					

Valoración dos resultados: ¿en que medida o programa che axudou a ...?

	Valoración de 1 “nada” a 7 “moito”
Coñecer os riscos de consumir alcohol	1 2 3 4 5 6 7
Coñecer os riscos de consumir tabaco	1 2 3 4 5 6 7
Coñecer os riscos de consumir drogas ilícitas	1 2 3 4 5 6 7
Corrixir algunhas ideas erróneas acerca das drogas	1 2 3 4 5 6 7
Aprender a valorar o que de bo ten cada persoa	1 2 3 4 5 6 7
Aprender a expresar o que penso e sinto	1 2 3 4 5 6 7
Controlar os pensamentos negativos	1 2 3 4 5 6 7
Controlar a ira	1 2 3 4 5 6 7
Pedirlle axuda a un adulto cando sexa necesario	1 2 3 4 5 6 7
Resistir a presión dos meus amigos/as cando non queira facer algo	1 2 3 4 5 6 7
Valorar as vantaxes e inconvenientes antes de tomar unha decisión	1 2 3 4 5 6 7

Anexo 4.17. Escala de familiaridade e coñecemento sobre drogas

NOME DO CENTRO ESCOLAR:

DATA:

CURSO/AULA:

SEXO: Home Muller

Respecto a cada unha das substancias, marca a opción correspondente:

	Nunca oín falar	Oín falar, pero sei pouco ao respecto	Sei algo ao respecto	Coñezo a maioría dos seus efectos
A) Haxix				
B) Anfetaminas				
C) LSD				
D) Crack				
E) Cocaína				
F) Éxtase				
G) Tranquilizantes				
H) Sedantes				

Anexo 4.18. Escala de actitudes ante o consumo de drogas

NOME DO CENTRO ESCOLAR:

DATA:

CURSO/AULA:

SEXO: Home Muller

A seguir figuran afirmacións de diversas persoas sobre o consumo de drogas. Marca a resposta que máis se aproxime á túa opinión.

	Totalmente de acordo	De acordo	Non estou seguro/a	En desacordo	Totalmente en desacordo
A) Consumir drogas ilegais pode ser agradable					
B) Un/ha mozo/a nunca debería probar drogas					
C) Hai poucas cousas máis perigosas que experimentar con drogas					
D) Consumir drogas é divertido					
E) Hai moitas cousas moito máis arriscadas que probar drogas					
F) Todo o que proba drogas acaba lamentándoo					
G) As leis en materia de drogas ilegais deberían ser máis estritas					
H) O uso de drogas é un dos grandes males do país					
I) As drogas axudan a xente a ter unha experiencia plena da vida					
J) Nos colexios deberíanse ensinar os perigos reais do consumo de drogas					
K) A policía non debería meterse cos mozos que proban drogas					
L) Probar as drogas é perder o control da túa vida					

Anexo 4.19. Escala de percepción de riscos asociados ao consumo de drogas

NOME DO CENTRO ESCOLAR:

CURSO/AULA:

SEXO: Home Muller

Na túa opinión, ¿canto risco existe de que alguén se prexudique a si mesmo por .....

	Ningún risco	Pequeno risco	Risco moderado	Gran risco	Difícil de dicir/ non o sei
A) Probar haxix ocasionalmente					
B) Consumir haxix con regularidade					
C) Probar disolventes ocasionalmente					
D) Inhalar disolventes con regularidade					
E) Fumar cigarros ocasionalmente					
F) Fumar un ou máis paquetes de cigarros ao día					
G) Tomar unha ou dúas copas todos os días					
H) Tomar catro ou cinco copas case todos os días					
I) Tomar cinco ou máis copas unha vez ou dúas cada fin de semana					
J) Probar LSD ocasionalmente					
K) Consumir LSD con regularidade					
L) Probar anfetaminas ocasionalmente					
M) Consumir anfetaminas con regularidade					
N) Probar cocaína ocasionalmente					
O) Consumir cocaína con regularidade					
P) Probar crack ocasionalmente					
Q) Consumir crack con regularidade					
R) Probar éxtase ocasionalmente					
S) Consumir éxtase con regularidade					
T) Probar tranquilizantes ocasionalmente					
U) Consumir tranquilizantes con regularidade					

Anexo 4.20. Escala de intencións de consumo

NOME DO CENTRO ESCOLAR:

DATA:

CURSO/AULA:

SEXO: Home Muller

¿Ata que punto é probable que consumas cada unha das drogas seguintes NO PRÓXIMO ANO A PARTIR DE AGORA?

	Moi probable	Probable	Non estou seguro/a	Improbable	Moi improbable
A) Cigarros					
B) Bebidas alcohólicas					
C) Haxix ou marihuana					
D) Anfetaminas					
E) LSD ou outro alucinógeno					
F) Crack					
G) Cocaína					
H) Éxtase					
I) Tranquilizantes/sedantes (sen receita médica)					

Anexo 4.21. Escala de consumo de drogas (FAD, 2005)

CENTRO ESCOLAR:

CURSO/AULA: SEXO: Home Muller

Vas encontrar algunhas preguntas acerca de temas como o tabaco, o alcohol ou as drogas ilícitas. Debes contestar sinceramente. Non esquezas que as túas respostas serán **sempre anónimas** e non se poderá saber de ningunha maneira a quen corresponden.

1) ¿FUMAS TABACO?

- Nunca fumei
- Só o probei
- Fumei algunha vez cigarros, pero só algúns na miña vida.
- Fumaba, pero xa o deixei
- Fumo na actualidade. *Neste caso, contesta estas dúas preguntas:*

a) ¿Con que frecuencia fumaches cigarros nos últimos 30 días?

- Nunca
- Menos dunha vez á semana
- Algunha vez á semana, pero non diariamente
- Diariamente → Indica cantos cigarros AO DÍA aproximadamente: _____

b) Se fumas actualmente, ¿propuxécheste algunha vez deixar de fumar?

- Si, e intenteino
- Si, pero non o intentei
- Non

2) ¿TOMACHES ALGUNHA VEZ ALCOHOL (cervexa, viño ou licores)? (contesta NON se só deches un sorbo ou probaches a bebida doutra persoa)

- Non (neste caso, non sigas respondendo e vai directamente á pregunta 10)
 Si

3) ¿TOMACHES ALGO DE ALCOHOL NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS? (contesta NON se só deches un sorbo ou probaches a bebida doutra persoa)

- Non (neste caso, non sigas respondendo e vai directamente á pregunta 8)
 Si

4) ¿CANTAS CERVEXAS TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningunha
 Unha
 Entre 2 e 10 cervexas. Neste caso: ¿Cantas? _____
 Máis de 10 cervexas. Neste caso: ¿Cantas? _____

5) ¿CANTOS VASOS DE VIÑO TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningún
 Un
 Entre 2 e 10 vasos de viño. Neste caso: ¿Cantos? _____
 Máis de 10 vasos de viño. Neste caso: ¿Cantos? _____

6) ¿CANTAS COPAS DE LICOR (ron, xenebra, whisky, cubatas, etc.) TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningunha
 Unha
 Entre 2 e 10 copas. Neste caso: ¿Cantas? _____
 Máis de 10 copas. Neste caso: ¿Cantas, aproximadamente? _____

7) SINALA CANTAS CERVEXAS, VIÑO OU COPAS DE LICOR BEBICHES DURANTE A SEMANA PASADA? (nos días en que non bebeses nada escribe cero)

	CERVEXAS	VASOS DE VIÑO	COPAS
LUNS			
MARTES			
MÉRCORES			
XOVES			
VENRES			
SÁBADO			
DOMINGO			

8) ¿EMBORRACHÁCHESTE ALGUNHA VEZ?

- Non
 Si

9) ¿CANTAS VECES TE EMBORRACHACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS? (se non te emborrachaches, escribe cero)

Emborracheime _____ veces.

10) ¿CONSUMICHES ALGUNHA VEZ HAXIX OU MARIHUANA?

Non

Si. Neste caso, contesta esta pregunta:

Nos últimos 30 días ¿Cantos días consumiches haxix ou marihuana?

- Nunca
- 1 a 2 días
- 3 a 5 días
- 6 a 9 días
- 10 a 19 días
- 20 días ou máis

11) ¿CONSUMICHES ALGUNHA DAS SEGUINTES DROGAS?

DROGAS	Algunha vez na túa vida	Nos últimos 12 meses	Nos últimos 30 días
COCAÍNA	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non
ÉXTASE/ D. SÍNTESI	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non
SPEED OU ANFETAMINAS	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non

Anexo 4.22. Escala de avaliación de resultados para profesores

NOME DO CENTRO ESCOLAR:

DATA:

CURSO/AULA:

A seguir inclúense unha serie de obxectivos sobre os que trata de incidir o programa. Por favor, valore ata que punto considera que o programa contribuíu ao logro de cada un dos obxectivos nos seus alumnos, utilizando para isto unha escala do 1 "non influíu nada" ao 7 "influíu moito".

	Valoración de 1 "nada" a 7 "moito"
Coñecemento dos riscos de consumir tabaco	1 2 3 4 5 6 7
Coñecemento dos riscos de consumir alcohol	1 2 3 4 5 6 7
Coñecer os riscos de consumir drogas ilícitas	1 2 3 4 5 6 7
Corrixir ideas erróneas acerca das drogas	1 2 3 4 5 6 7
Habilidades de afrontamento do estrés	1 2 3 4 5 6 7
Mellora dos niveis de autoestima	1 2 3 4 5 6 7
Habilidades de resistencia á presión de grupo	1 2 3 4 5 6 7
Habilidades para tomar decisións	1 2 3 4 5 6 7
Reforzo de valores saudables	1 2 3 4 5 6 7
Desenvolvemento de formas de lecer saudables	1 2 3 4 5 6 7

Anexo 4.23. Escala de avaliación de resultados para técnicos de prevención

A seguir inclúense unha serie de obxectivos sobre os que trata de incidir o programa. Por favor, valore ata que punto considera que o programa contribuíu ao logro de cada un dos obxectivos nos seus destinatarios finais, utilizando para isto unha escala do 1 "non influíu nada" ao 7 "influíu moito".

	Valoración de 1 "nada" a 7 "moito"
Coñecemento dos riscos de consumir tabaco	1 2 3 4 5 6 7
Coñecemento dos riscos de consumir alcohol	1 2 3 4 5 6 7
Coñecer os riscos de consumir drogas ilícitas	1 2 3 4 5 6 7
Corrixir ideas erróneas acerca das drogas	1 2 3 4 5 6 7
Habilidades de afrontamento do estrés	1 2 3 4 5 6 7
Mellora dos niveis de autoestima	1 2 3 4 5 6 7
Habilidades de resistencia á presión de grupo	1 2 3 4 5 6 7
Habilidades para tomar decisións	1 2 3 4 5 6 7
Reforzo de valores saudables	1 2 3 4 5 6 7
Desenvolvemento de formas de lecer saudables	1 2 3 4 5 6 7

4.3. Instrumentos para a avaliación do Programa “Non pasa nada, ¿pasa algo?”

Anexo 4.24. Protocolo de avaliación da situación inicial do centro

¿Cal é o problema?

- ¿Detectáronse consumos de drogas ilícitas entre os alumnos?
- ¿Detectouse a presenza de alumnos que realizan consumos problemáticos de alcohol ou outras drogas?
- ¿Hai outros problemas asociados ou non aos consumos de drogas que interfieren o ambiente do centro escolar?

¿Quen identifica o problema e propón a necesidade da súa solución?

- ¿Os docentes con alumnos consumidores na aula?
- ¿Os pais/nais dos consumidores?
- ¿Os pais/nais dos compañeiros dos alumnos consumidores?
- ¿Profesionais doutras institucións? (servizos sociais, policía local, entidades que traballan con menores e/ou adolescentes, etc.)

¿Para quen é un problema?

- ¿Para os profesores que teñen dificultades para desenvolver o seu labor na aula?
- ¿Para o equipo directivo do centro?
- ¿Para o alumnado que é molestado polos compañeiros consumidores?
- ¿Para os pais/nais doutros alumnos que temen que se xeneralice o consumo?

¿Por que é un problema?

- ¿Dificulta o normal desenvolvemento das clases?
- ¿Hai queixas de compañeiros?
- ¿Prodúcense consumos nas instalacións do centro?
- ¿Trapichéase con drogas no centro ou nos seus arredores?
- ¿Producíronse roubos ou actos de violencia relacionados co consumo?

¿Cal pode ser a causa ou a orixe do problema?

- ¿A presenza dun reducido número de consumidores con problemas persoais, familiares, escolares ou sociais asociados?
- ¿Produciuse un feito singular (episodio de intoxicación, detención dun alumno, comiso dalgunha droga, etc.) que actúa como desencadeante?
- ¿Trátase dun fenómeno recorrente no centro?

¿Que fenómeno se desexa modificar? (demanda que se traslada aos técnicos de prevención)

- ¿Os consumos que puntualmente realizan certos alumnos do centro?
- ¿Previr o uso de drogas entre o conxunto dos alumnos?
- ¿As interferencias que certos alumnos provocan na actividade lectiva?

¿Onde se produce este fenómeno?

- ¿Consómese dentro do centro ou na súa contorna ou só nos lugares de reunión xuvenil?

¿Desde cando se coñece o fenómeno?

- ¿Hai tempo que vén pasando ou é agora que se coñece o problema?

¿Cambiou a súa dimensión e repercusión co tempo?

¿Aumentou o número de alumnos/as que consomen ou segue máis ou menos igual? ¿Hai máis problemas agora que estes últimos anos?

¿Que factores son os responsables do seu mantemento?

¿Que está pasando para que o problema se manteña no tempo?

¿Cantas persoas se ven implicadas/afectadas polo fenómeno? ¿Cantos novos casos se producen e con que frecuencia?

¿Cantos alumnos están implicados e que porcentaxe representan respecto ao total do centro?

¿É maior agora o número de profesores/as que sofren este problema na aula?

¿Por que se considera necesaria agora a intervención?

¿O problema continuará, empeorará ou mellorará coa intervención? ¿Como debería ser a intervención? ¿Que se debería tratar na intervención?

¿Existen opinións distintas entre a comunidade escolar sobre a necesidade da intervención?

¿Hai diferenzas ou posturas encontradas entre o profesorado sobre o problema?

¿Cal é o DESENVOLVEMENTO dos pais/nais?

¿Cales deberían ser os grupos obxectivo da intervención?

¿Quen debe decidir os grupos en que hai que intervir?

¿Cal é o nivel de compromiso real que está disposto a asumir a dirección do centro, o consello escolar, os profesores e os pais/nais de alumnos?

¿Espérase que profesionais ou institucións externas resolvan o problema?

¿Hai vontade por parte da dirección, dos profesores e dos pais en se comprometeren na busca de solucións ao problema?

Anexo 4.25. Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas

ORIXE DA DEMANDA DE INTERVENCIÓN

Centros onde se valora implementar o programa	Promotor da iniciativa		Data do primeiro contacto
	Centro escolar	Equipo prevención	

CENTROS ONDE SE IMPLEMENTOU O PROGRAMA: CURSO ESCOLAR ...

Relación de centros		N.º de aulas	N.º profesores implicados	N.º alumnos participantes
Novo	Antigo			

SESIÓNS CONXUNTAS CON DOCENTES E PAIS/NAIS PARA A ANÁLISE DO PROBLEMA

Centro	Número de sesións	Asistentes	
		Profesores	Alumnos

PROTOCOLOS PARA A AVALIACIÓN INICIAL DE NECESIDADES ELABORADOS

Relación de centros

SESIÓNS FORMATIVAS REALIZADAS NA AULA

Centros	Aulas	N.º de sesións	Duración (horas)	N.º participantes

MATERIAIS DE APOIO AO PROGRAMA DISTRIBUÍDOS

Manual de implementación do programa		Guías informativas para pais		Guías informativas para mozos		Outros materiais	
Centro	Exemplares	Centro	Exemplares	Centro	Exemplares	Centro	Exemplares

Anexo 4.26. Escala de valoración do proceso para profesores

CENTRO ESCOLAR:

CURSO/AULA:

ALUMNOS PARTICIPANTES:

DATA DE INICIO PROGRAMA: .../.../ ..... DATA FINALIZACIÓN PROGRAMA: .../.../ .....

SINALE CAL FOI O SEU PAPEL NO DESENVOLVEMENTO DO PROGRAMA NO CENTRO ESCOLAR

Procesos	¿Participou nese proceso?	
	Si	Non
Colaboración na detección do problema		
Reunións con outros profesores e/ou a dirección do centro para expoñer o problema e buscar solucións		
Solicitud de apoio a técnicos de prevención ou outros axentes externos ao centro para solucionar o problema		
Participación en sesións conxuntas con técnicos de prevención, profesores e pais para elaborar o protocolo de avaliación inicial e decidir as medidas que se deben adoptar		
Desenvolvemento de sesións formativas/obradoiros sobre drogas na aula		
Entrega de materiais de información e sensibilización sobre as drogas e os seus riscos aos alumnos		
Entrega de materiais de información e sensibilización sobre as drogas e os seus riscos dirixidos aos pais		
Detección de problemas de abuso de drogas para a súa derivación a unidades de atención a drogodependencias		
Outras (detallar):		

VALORE OS SEGUINTE ASPECTOS RELACIONADOS CO DESENVOLVEMENTO DO PROGRAMA

	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
Implicación ou apoio da dirección					
Colaboración doutros profesores					
Colaboración ou apoio dos pais					
Apoio recibido polo técnico de prevención					
Interese dos alumnos					
Participación dos alumnos					
Fidelidade entre o realizado na aula e o previsto no programa					
A súa formación para desenvolver os contidos do programa					
Utilidade dos materiais de apoio					

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR O DESENVOLVEMENTO DO PROGRAMA

- a) Relativas á metodoloxía que se deben utilizar
- b) Relativas aos materiais de apoio
- c) Relativas á formación para abordar o problema das drogas
- d) Relativas ao apoio brindado ou requirido dos técnicos de prevención
- e) Outras suxestións

Anexo 4.27. Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención (*)

Valore en que medida o programa foi executado de acordo co deseño inicial nos aspectos que se mencionan a seguir:

	Segundo o plan	Máis ou menos segundo o plan	Con algunha desviación do plan	Con grandes desviacións do plan
O procedemento para a elaboración do protocolo de avaliación inicial				
As sesións conxuntas con profesores e pais para analizar o problema				
Os contidos traballados na aula (sesións formativas-obradoiros)				
Metodoloxía utilizada na aula para desenvolver as sesións formativas				
O uso dos materiais de apoio				
O apoio da dirección do centro ao programa				
A coordinación cos profesores				
A formación dos profesores				
Aplicación do protocolo de intervención con menores drogodependentes en casos de abuso de drogas				

GRAO DE IMPLICACIÓN DOS PARTICIPANTES NO PROGRAMA

	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
Das direccións dos centros					
Dos profesores					
Das nais e pais (anpas)					
Dos alumnos					

ACTUACIÓNS LEVADAS A CABO NON PREVISTAS NO PROGRAMA (describir):

Actuación n.º 1

Actuación n.º 2

Actuación n.º 3

INCIDENCIAS NON PREVISTAS (detallar):

1ª)

2ª)

3ª)

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR A IMPLEMENTACIÓN DO PROGRAMA:

.....

.....

.....

.....

(*) A valoración poderá realizarse para cada centro escolar adscrito ao programa ou de forma global para o conxunto de centros participantes.

Anexo 4.28. Escala de satisfacción co programa para alumnos

CENTRO ESCOLAR:

CURSO/AULA:

DATA:

¿Cal é a túa valoración dos temas que trata o programa?

	Moito	Bastante	Algo	Pouco	Nada
Interese					
Utilidade					

Valora o procedemento con que o profesor traballou os contidos na aula, asignando a cada un dos seguintes aspectos unha puntuación de 1 “nada” a 7 “moito”

	Valoración de 1 “nada” a 7 “moito”
Participación dos alumnos	1 2 3 4 5 6 7
Traballo en grupo	1 2 3 4 5 6 7
Uso de medios audiovisuais	1 2 3 4 5 6 7

¿Cal é a túa valoración dos materiais de apoio que che facilitou o programa?

	Moito	Bastante	Algo	Pouco	Nada
Interese					
Utilidade					

Valoración dos resultados: ¿en que medida o programa che axudou a ...?

	Valoración de 1 "nada" a 7 "moito"
Coñecer os riscos de consumir alcohol	1 2 3 4 5 6 7
Coñecer os riscos de consumir tabaco	1 2 3 4 5 6 7
Coñecer os riscos de consumir drogas ilícitas	1 2 3 4 5 6 7
Corrixir algunhas ideas erróneas acerca das drogas	1 2 3 4 5 6 7
Identificar cando unha persoa abusa das drogas e necesita axuda	1 2 3 4 5 6 7
Resistir a presión dos meus amigos/as cando non queira facer algo	1 2 3 4 5 6 7
Valorar as vantaxes e inconvenientes antes de tomar unha decisión	1 2 3 4 5 6 7

Anexo 4.29. Escala de satisfacción co programa para nais/pais

CENTRO ESCOLAR:

ESTUDOS QUE CURSA O SEU FILLO/A:

SINALE CUNHA X AS ACTIVIDADES EN QUE PARTICIPOU:

Actividades	¿Participou nesa actividade?	
	Si	Non
Detección de problemas relacionados coas drogas (consumo, tráfico, roubos, violencia, etc.) no centro escolar e traslado destes á dirección ou profesores		
Reunións con profesores e técnicos de prevención para analizar o problema das drogas no centro		
Reunións con profesores e técnicos de prevención para decidir as medidas que se deben poñer en marcha para solucionar o problema		
Sesións informativas para pais con pautas para manexar o problema das drogas		
Lectura de materiais informativos dirixido aos pais		

INDIQUE EN QUE MEDIDA CONSIDERA ÚTILES AS DIFERENTES ACTIVIDADES QUE INCLÚE O PROGRAMA. Utilice para isto unha escala de 1 "nada" a 7 "moito".

Actividades	Nivel de utilidade	
	Nada	Moito
Colaboración dos pais na detección dos problemas de drogas existentes no centro escolar	1	2 3 4 5 6 7
Participación dos pais en reunións para analizar o problema e propoñer solucións	1	2 3 4 5 6 7
Participación dos pais en sesións de tipo informativo/formativo sobre as drogas	1	2 3 4 5 6 7
A distribución de materiais preventivos destinados aos pais	1	2 3 4 5 6 7
A distribución de materiais preventivos destinados aos alumnos	1	2 3 4 5 6 7

Anexo 4.30. Escala de familiaridade e coñecemento sobre drogas

NOME DO CENTRO ESCOLAR:

DATA:

CURSO/AULA:

SEXO: Home Muller

Respecto a cada unha das substancias, marca a opción correspondente:

	Nunca oín falar	Oín falar, pero sei pouco ao respecto	Sei algo ao respecto	Coñezo a maioría dos seus efectos
A) Haxix				
B) Anfetaminas				
C) LSD				
D) Crack				
E) Cocaína				
F) Éxtase				
G) Tranquilizantes				
H) Sedantes				

Anexo 4.31. Escala de actitudes ante o consumo de drogas

NOME DO CENTRO ESCOLAR:

DATA:

CURSO/AULA:

SEXO: Home Muller

A seguir figuran afirmacións de diversas persoas sobre o consumo de drogas. Marca a resposta que máis se aproxime á túa opinión.

	Totalmente de acordo	De acordo	Non estou seguro/a	En desacordo	Totalmente en desacordo
A) Consumir drogas ilegais pode ser agradable					
B) Un/ha mozo/a nunca debería probar drogas					
C) Hai poucas cousas máis perigosas que experimentar con drogas					
D) Consumir drogas é divertido					
E) Hai moitas cousas moito máis arriscadas que probar drogas					
F) Todo o que proba drogas acaba lamentándoo					
G) As leis en materia de drogas ilegais deberían ser máis estritas					
H) O uso de drogas é un dos grandes males do país					
I) As drogas axudan a xente a ter unha experiencia plena da vida					
J) Nos colexios deberíanse ensinar os perigos reais do consumo de drogas					
K) A policía non debería meterse cos mozos que proban drogas					
L) Probar as drogas é perder o control da túa vida					

Anexo 4.32. Escala de percepción de riscos asociados ao consumo de drogas

NOME DO CENTRO ESCOLAR:

DATA:

CURSO/AULA:

SEXO: Home Muller

Na túa opinión, ¿canto risco existe de que alguén se prexudique a si mesmo por ...

	Ningún risco	Pequeno risco	Risco moderado	Gran risco	Difícil de dicir/ non o sei
A) Probar haxix ocasionalmente					
B) Consumir haxix con regularidade					
C) Probar disolventes ocasionalmente					
D) Inhalar disolventes con regularidade					
E) Fumar cigarros ocasionalmente					
F) Fumar un ou máis paquetes de cigarros ao día					
G) Tomar unha ou dúas copas todos os días					
H) Tomar catro ou cinco copas case todos os días					
I) Tomar cinco ou máis copas unha vez ou dúas cada fin de semana					
J) Probar LSD ocasionalmente					
K) Consumir LSD con regularidade					
L) Probar anfetaminas ocasionalmente					
M) Consumir anfetaminas con regularidade					
N) Probar cocaína ocasionalmente					
O) Consumir cocaína con regularidade					
P) Probar crack ocasionalmente					
Q) Consumir crack con regularidade					
R) Probar éxtase ocasionalmente					
S) Consumir éxtase con regularidade					
T) Probar tranquilizantes ocasionalmente					
U) Consumir tranquilizantes con regularidade					

Anexo 4.33. Escala de intencións de consumo

NOME DO CENTRO ESCOLAR:

DATA:

CURSO/AULA:

SEXO: Home Muller

¿Ata que punto é probable que consumas cada unha das drogas seguintes NO PRÓXIMO ANO A PARTIR DE AGORA?

	Moi probable	Probable	Non estou seguro/a	Improbable	Moi improbable
A) Cigarros					
B) Bebidas alcohólicas					
C) Haxix ou marihuana					
D) Anfetaminas					
E) LSD ou outro alucinógeno					
F) Crack					
G) Cocaína					
H) Éxtase					
I) Tranquilizantes ou sedantes (sen receita médica)					

Anexo 4.34. Escala de consumo de drogas (FAD, 2005)

CENTRO ESCOLAR:

CURSO/AULA: SEXO: Home Muller

Vas encontrar algunhas preguntas acerca de temas como o tabaco, o alcohol ou as drogas ilícitas. Debes contestar sinceramente. Non esquezas que as túas respostas serán **sempre anónimas** e non se poderá saber de ningunha maneira a quen corresponden.

1) ¿FUMAS TABACO?

- Nunca fumei
- Só o probei
- Fumei algunha vez cigarros, pero só algúns na miña vida.
- Fumaba, pero xa o deixei
- Fumo na actualidade. *Neste caso, contesta estas dúas preguntas:*

a) ¿Con que frecuencia fumaches cigarros nos últimos 30 días?

- Nunca
- Menos dunha vez á semana
- Algunha vez á semana, pero non diariamente
- Diariamente → Indica cantos cigarros AO DÍA aproximadamente: _____

b) Se fumas actualmente, ¿propuxécheste algunha vez deixar de fumar?

- Si, e intenteino
- Si, pero non o intentei
- Non

2) ¿TOMACHES ALGUNHA VEZ ALCOHOL (cervexa, viño ou licores)? (contesta NON se só deches un sorbo ou probaches a bebida doutra persoa)

- Non (neste caso, non sigas respondendo e vai directamente á pregunta 10)
 Si

3) ¿TOMACHES ALGO DE ALCOHOL NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS? (contesta NON se só deches un sorbo ou probaches a bebida doutra persoa)

- Non (neste caso, non sigas respondendo e vai directamente á pregunta 8)
 Si

4) ¿CANTAS CERVEXAS TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningunha
 Unha
 Entre 2 e 10 cervexas. Neste caso: ¿Cantas? _____
 Máis de 10 cervexas. Neste caso: ¿Cantas? _____

5) ¿CANTOS VASOS DE VIÑO TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningún
 Un
 Entre 2 e 10 vasos de viño. Neste caso: ¿Cantos? _____
 Máis de 10 vasos de viño. Neste caso: ¿Cantos? _____

6) ¿CANTAS COPAS DE LICOR (ron, xenebra, whisky, cubatas, etc.) TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningunha
 Unha
 Entre 2 e 10 copas. Neste caso: ¿Cantas? _____
 Máis de 10 copas. Neste caso: ¿Cantas, aproximadamente? _____

7) SINALA CANTAS CERVEXAS, VIÑO OU COPAS DE LICOR BEBICHES DURANTE A SEMANA PASADA? (nos días en que non bebeses nada escribe cero)

	CERVEXAS	VASOS DE VIÑO	COPAS
LUNS			
MARTES			
MÉRCORES			
XOVES			
VENRES			
SÁBADO			
DOMINGO			

8) ¿EMBORRACHÁCHESTE ALGUNHA VEZ?

- Non
 Si

9) ¿CANTAS VECES TE EMBORRACHACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS? (se non te emborrachaches, escribe cero)

Emborracheime _____ veces.

10) ¿CONSUMICHES ALGUNHA VEZ HAXIX OU MARIHUANA?

Non

Si. Neste caso, contesta esta pregunta:

Nos últimos 30 días ¿Cantos días consumiches haxix ou marihuana?

- Nunca
- 1 a 2 días
- 3 a 5 días
- 6 a 9 días
- 10 a 19 días
- 20 días ou máis

11) ¿CONSUMICHES ALGUNHA DAS SEGUINTES DROGAS?

DROGAS	Algunha vez na túa vida	Nos últimos 12 meses	Nos últimos 30 días
COCAÍNA	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non
ÉXTASE/ D. SÍNTESE	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non
SPEED OU ANFETAMINAS	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non

4.4. Instrumentos para a avaliación do Programa “Odisea”

Anexo 4.35. Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas

PRESENTACIÓN DO PROGRAMA E OS MATERIAIS A CENTROS EDUCATIVOS

Relación nominal de centros	Orixe da demanda de implementación do programa		Datas da presentación
	Centro escolar	Equipo prevención	

CENTROS ONDE SE IMPLEMENTOU O PROGRAMA: CURSO ESCOLAR ...

Relación de centros		Cursos onde se desenvolve	N.º de aulas	N.º profesores implicados	N.º alumnos participantes
Novo	Antigo				

REUNIÓN DOS TÉCNICOS DE PREVENCIÓN CON DOCENTES DE APOIO E SEGUIMENTO

Reunións de apoio á implementación		Reunións de seguimento	
Centro	Data	Centro	Data

FORMACIÓN DO PROFESORADO

N.º de cursos	Data de realización	Duración (horas)	N.º participantes

MATERIAIS DE APOIO AO PROGRAMA DISTRIBUÍDOS

Guía fácil de prevención selectiva		Outros materiais	
Centro	Exemplares	Centro	Exemplares

OUTRAS ACTIVIDADES REALIZADAS (describir):

Contido da actividade	Data de realización	N.º e tipo de participantes

Anexo 4.36. Escala de valoración do proceso para profesores

CENTRO ESCOLAR:

CURSO/AULA:

ALUMNOS PARTICIPANTES:

DATA INICIO PROGRAMA: .../.../ .....

DATA FINALIZACIÓN PROGRAMA: .../.../ .....

SINALE CALES DOS SEGUINTES COMPOÑENTES FORON DESENVOLVIDOS NO SEU CENTRO:

Compoñentes	Compoñentes desenvolvidos	
	Si	Non
Avaliación das necesidades do centro en relación coas drogas		
Deseño dun programa de prevención das drogodependencias no centro		
Intervencións con familias		
Manexo de normas		
Traballo en grupo e fomento da participación		
Actividades específicas sobre drogas na aula		
Actividades específicas sobre drogas nas titorías		
Desenvolvemento de competencias e habilidades		
Promoción de actividades de lecer saudables		

VALORE OS SEGUINTES ASPECTOS RELACIONADOS CO DESENVOLVEMENTO DO PROGRAMA

	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
Interese dos alumnos					
Participación dos alumnos					
A formación recibida para desenvolver os contidos do programa					
Fidelidade entre o realizado, en xeral, no centro e o previsto no programa					
Fidelidade entre o realizado cos alumnos e o previsto no programa					
Fidelidade entre o realizado coas familias e o previsto no programa					
Nivel de uso de materiais de apoio					
Utilidade dos materiais de apoio					
Colaboración doutros profesores					
Apoio recibido pola dirección					
Apoio recibido por técnico prevención					

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR O DESENVOLVEMENTO DO PROGRAMA

- a) Relativas á metodoloxía que se vai utilizar
- b) Relativas aos compoñentes do programa
- c) Relativas aos materiais de apoio
- d) Relativas á formación
- e) Relativas ao apoio brindado ou requirido dos técnicos de prevención
- f) Outras suxestións

Anexo 4.37. Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención (*)

Valore en que medida o programa foi executado de acordo co deseño inicial nos aspectos que se mencionan a continuación:

	Segundo o plan	Máis ou menos segundo o plan	Con algunha desviación do plan	Con grandes desviacións do plan
Procedemento para a avaliación das necesidades do centro				
Procedemento para o deseño do programa de prevención do centro				
A formación dos docentes				
Os compoñentes traballados				
Os contidos traballados na aula				
Tempo dedicado a intervencións específicas sobre drogas (n.º sesións)				
Metodoloxía utilizada na aula				
Uso dos materiais de apoio				
Traballo sobre drogas en titorías				
As intervencións coas familias				
A coordinación cos profesores				
Participación dos alumnos				
Participación dos pais				
O apoio da dirección do centro ao programa				

GRAO DE IMPLICACIÓN DOS PARTICIPANTES NO PROGRAMA

	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
Das direccións dos centros					
Dos profesores					
Das nais e pais (anpas)					
Dos alumnos					

ACTUACIÓN LEVADAS A CABO NON PREVISTAS NO PROGRAMA (describir):

Actuación n.º 1

Actuación n.º 2

Actuación n.º 3

INCIDENCIAS NON PREVISTAS (detallar):

1ª)

2ª)

3ª)

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR A IMPLEMENTACIÓN DO PROGRAMA:

.....

.....

.....

.....

[*] A valoración poderase realizar para cada centro escolar adscrito ao programa ou de forma global para o conxunto de centros participantes.

Anexo 4.38. Cuestionario para profesores sobre coñecementos acerca das drogas

¿Como definiría o seu nivel de coñecemento actual sobre diversos aspectos relacionados coas drogas que se enumeran a seguir?

	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
FORMA DE PRESENTACIÓN E MODO DE CONSUMO DE:					
Haxix ou marihuana					
Cocaína					
Éxtase/drogas de síntese					
Speed e anfetaminas					
Heroína					
EFFECTOS/CONSECUENCIAS A CURTO, MEDIO E LONGO PRAZO DERIVADOS DO CONSUMO DE:					
Tabaco					
Alcohol					
Haxix ou marihuana					
Cocaína					
Éxtase/ drogas de síntese					
Speed e anfetaminas					
Heroína					
PRINCIPAIS TÓPICOS E MITOS EXISTENTES ENTRE A MOCIDADE ACERCA DO CONSUMO DE:					
Tabaco					
Alcohol					
Haxix ou marihuana					
Cocaína					
Éxtase/drogas de síntese					
Speed e anfetaminas					
Heroína					
CONDUTAS DE RISCO ASOCIADAS AO CONSUMO DE:					
Tabaco					
Alcohol					
Haxix ou marihuana					
Cocaína					
Éxtase/drogas de síntese					
Speed e anfetaminas					
Heroína					
IMPACTO EN RENDEMENTO ESCOLAR E RELACIÓNS FAMILIARES/SOCIAIS DO CONSUMO DE:					
Alcohol					
Haxix ou marihuana					
Cocaína					
Éxtase/drogas de síntese					
Speed e anfetaminas					
Heroína					
FACTORES DE RISCO E PROTECCIÓN ASOCIADOS AO CONSUMO DE:					
Tabaco					
Alcohol					
Haxix ou marihuana					
Outras drogas ilícitas					

Anexo 4.39. Escala de habilidades educativas para o manexo de problemas relacionados coas drogas

¿Como definiría as súas habilidades educativas para manexar desde unha perspectiva preventiva os problemas relacionados coas drogas na súa aula?

Capacidade para	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
Potenciar a autoestima dos alumnos					
Mellorar as súas habilidades para tomar decisións					
Mellorar o seu control emocional					
Mellorar a súa empatía					
Mellorar a súa asertividade					
Mellorar as súas habilidades de resistencia á presión social (publicidade, iguais)					
Fortalecer valores sociais positivos (saúde, esforzo, superación, solidariedade ...)					
Fomentar a súa participación					
Propiciar o traballo en grupo					
Relacionarse coa familia dos alumnos					

Anexo 4.40. Cuestionario de coñecementos en materia de planificación

¿Como definiría a súa capacidade para planificar unha resposta preventiva global no seu centro educativo fronte ao consumo de drogas?

Capacidade para	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
Detectar os problemas existentes no centro					
Avaliar as necesidades que en materia preventiva ten o centro (condutas de risco, factores asociados ao consumo ...)					
Formular un diagnóstico da situación do problema das drogas no centro					
Xustificar ante outras persoas (profesores, pais, alumnos) a pertinencia de poñer en marcha un programa preventivo					
Definir prioridades en materia de prevención					
Establecer obxectivos operativos					
Identificar actividades congruentes cos obxectivos operativos					
Seleccionar indicadores de avaliación					
Identificar procedementos para avaliar a forma de implementación e os resultados obtidos co programa					

Anexo 4.41. Escala de habilidades de afrontamento para profesores

A seguir descríbense distintas formas de resposta nos casos en que se ten a certeza, ou ben existen sospeitas fundadas, de que algún alumno consome drogas. Por favor, sinala cal é a súa resposta habitual se ten sospeitas ou a certeza de que algún dos seus alumnos consome drogas.

Forma de resposta	Non me ocorre ou non o fago nunca	Ocórreme ou fágoo raras veces	Ocórreme ou fágoo algunhas veces	Ocórreme ou fágoo a miúdo	Ocórreme ou fágoo con moita frecuencia
Falo cos alumnos implicados para coñecer os motivos e as circunstancias dos consumos					
Ignoro o problema					
Falo cos pais					
Castigo os alumnos					
Comparto o problema con outros profesores					
Recrimino o seu comportamento					
Falo cos alumnos para explicarlles os riscos que implica o seu comportamento					
Sinto desconcerto e non sei como actuar					
Consulto con algún profesional alleo ao centro como debo actuar					
Espero a ver como evoluciona o problema					
Pídolle consello á dirección ou á xefatura de estudos para ver como actuar					
Sinto unha enorme frustración					
Traballo intensamente para buscar unha solución					
Síntome culpable por non poder ter evitado o problema					
Trato de esquecer o problema e centrarme na miña tarefa docente					
Penso nas distintas opcións que existen para abordar o problema					
Doume por vencido/a, penso que non hai nada que facer					

Anexo 4.42. Grupos de discusión e entrevistas en profundidade

A seguir sinálanse algúns temas que deberán ser abordados nos grupos de discusión e entrevistas en profundidade que se realizarán con algúns dos participantes no programa:

- ¿Que dimensión percibe a dirección e/ou os profesores que ten o problema das drogas no seu centro?
- ¿Cales son os patróns de consumo dominantes entre os alumnos e cantos manterían un consumo problemático?
- ¿Que problemas derivan dos consumos de drogas para o centro escolar e os alumnos consumidores?
- ¿Cal consideran que é a orixe do problema? (motivos para consumir, factores coñecidos, etc.)
- ¿Que medidas consideran que se deberían adoptar para resolver o problema?
- ¿En que medida se implicarían nas distintas solucións que se deben implementar para tratar de superar o problema? (posta en marcha dun programa preventivo no centro, traballo individual en titorías, reunións cos pais, etc.)
- ¿Séntense capacitados para resolver o problema?

¿Que axuda lles demandan aos técnicos de prevención ou ás institucións para resolver o problema das drogas no seu centro?

4.5. Instrumentos para a avaliación do Programa Máis que un teito

Anexo 4.43. Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas

PRESENTACIÓN DO PROGRAMA E OS MATERIAIS A CENTROS EDUCATIVOS

Relación nominal de centros	Orixe da demanda de implementación do programa		Datas da presentación
	Iniciativa do centro	Iniciativa e. de prevención	

CENTROS ONDE SE IMPLEMENTOU O PROGRAMA: CURSO ESCOLAR ...

Relación de centros		Cursos onde se desenvolve	Pais/nais participantes		N.º unidades familiares implicadas
Novos	Antigos		Presencial	Non presencial	

ENCONTROS DE PAIS-NAIS/PROFESORES/ALUMNOS

Encontros convocados (centros)	Data de celebración	N.º de asistentes aos encontros		
		Pais/nais	Profesores	Alumnos

FORMACIÓN DE PAIS/NAIS (MODALIDADE PRESENCIAL)

Centro	N.º grupos pais/nais			N.º participantes grupos pais/nais		
	Infantil	Primaria	ESO/ Post-obrigatoria	Infantil	Primaria	ESO/ Post-obrigatoria

SESIÓNS CON PARTICIPANTES EN GRUPOS DE PAIS/NAIS

Centro	Contido da sesións	Duración	N.º de participantes

FORMACIÓN DE PAIS/NAIS (MODALIDADE PRESENCIAL)

N.º de pais/nais participantes en modalidade non presencial			
Centro escolar	Infantil	Primaria	Secund/bach.

MATERIAIS DE APOIO AO PROGRAMA DISTRIBUÍDOS

Folletos explicativos programa		Guías pais		Vídeos	
Centro	Exemplares	Centro	Exemplares	Centro	Exemplares

OUTRAS ACTIVIDADES REALIZADAS (describir):

Contido da actividade	Data de realización	N.º e tipo de participantes

Anexo 4.44. Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención

Valore en que medida o programa foi executado de acordo co deseño inicial nos aspectos que se mencionan a seguir:

	Segundo o plan	Máis ou menos segundo o plan	Con algunha desviación do plan	Con grandes desviacións do plan
A convocatoria aos pais/nais para asistir aos encontros				
A información aos pais sobre as dúas modalidades de seguimento do programa				
A formación dos grupos de pais en función da idade dos fillos				
Os contidos abordados nas sesións dos grupos de pais				
A metodoloxía utilizada nos grupos de pais				
O uso dos materiais de apoio				
Formalización das follas de rexistro por parte dos pais que seguen a modalidade non presencial				
A coordinación cos profesores				

GRAO DE IMPLICACIÓN DOS PARTICIPANTES NO PROGRAMA

	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
Das direccións dos centros					
Dos profesores					
Das nais e pais					

ACTUACIÓNS LEVADAS A CABO NON PREVISTAS NO PROGRAMA (describir):

Actuación n.º 1

Actuación n.º 2

Actuación n.º 3

INCIDENCIAS NON PREVISTAS (detallar):

1ª)

2ª)

3ª)

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR A IMPLEMENTACIÓN DO PROGRAMA:

.....
 .....
 .....
 .....

Anexo 4.45. Escala de satisfacción co programa para nais/pais

CENTRO ESCOLAR:

ESTUDOS QUE CURSA O SEU FILLO/A:

ACTIVIDADES EN QUE PARTICIPARON (marque cunha X):

- Encontro de pais-nais/profesores/alumnos: SI NON
- Participación en grupos de pais/nais: SI NON
- Seguimento do programa en modalidade non presencial: SI NON

VALORACIÓN DOS TEMAS TRATADOS

Contido das sesións	Nivel de interese		Nivel de utilidade				
	Nada	Moito	Nada	Moito			
Sesión 1: ...	1	2	3	4	5	6	7
Sesión 2: ...	1	2	3	4	5	6	7
Sesión 3: ...	1	2	3	4	5	6	7
Sesión 4: ...	1	2	3	4	5	6	7
Sesión 5: ...	1	2	3	4	5	6	7
Sesión 6: ...	1	2	3	4	5	6	7
Sesión 7: ...	1	2	3	4	5	6	7
Sesión 8: ...	1	2	3	4	5	6	7

Anexo 4.46. Cuestionario de coñecementos sobre drogas para pais/nais

En xeral, ¿como valora o seu nivel de información sobre as drogas e os efectos e problemas derivados do seu consumo?

- Considérome perfectamente informado/a
- Considérome suficientemente informado/a
- Gustaríame mellorar a miña información
- Estou pouco ou mal informado/a

¿Como definiría o seu nivel de coñecemento actual sobre diversos aspectos relacionados coas drogas que se enumeran a seguir?

	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
Forma de presentación e modo de consumo de drogas como o haxix ou marihuana, cocaína, éxtase ou heroína					
Os efectos ou consecuencias a curto, medio e longo prazo das drogas antes mencionadas					
Os problemas que o tabaco e o alcohol provocan na saúde dos consumidores					
O impacto que as drogas ilícitas teñen a nivel psicolóxico e no rendemento dos fillos					
Os riscos de accidentes graves, enfermidades ou mortes que poden provocar certas formas de consumo					
As razóns polas cales os adolescentes ou mozos consomen drogas					
A presenza de certos fenómenos presentes na familia que poden propiciar o consumo					
A existencia de certas actuacións dos pais que poden axudar a prever o consumo de drogas entre os seus fillos					
Os síntomas ou comportamentos dos fillos que poden indicar que consomen drogas					
A forma en que actuar no caso de que algún dos seus fillos consuma drogas					

Anexo 4.47. Escala de actitudes ante o consumo de drogas no ámbito familiar

¿Como definiría a súa actitude respecto á posibilidade de que os seus fillos/as menores de 18 anos consuman, ou poidan facelo no futuro próximo, algunha das seguintes substancias? (a escala vai de 1 "Prohibición total" ata 7 "Liberdade total").

Prohibición absoluta	Total liberdade						
	1	2	3	4	5	6	7
Tabaco	1	2	3	4	5	6	7
Bebidas alcohólicas	1	2	3	4	5	6	7
Haxix-marihuana	1	2	3	4	5	6	7
Cocaína, éxtase ou heroína	1	2	3	4	5	6	7

¿Como definiría o seu nivel de aceptación ou tolerancia respecto aos seguintes comportamentos? (a escala vai de 1 "Nunca o faría" a 7 "Faríao sen problemas")

Nunca o faría	Faríao sen problemas						
Fumar na casa en presenza de fillos menores de idade	1	2	3	4	5	6	7
Fumar fóra da casa en presenza de fillos menores de idade	1	2	3	4	5	6	7
Permitir que algún fillo/a menor de idade fume na súa presenza	1	2	3	4	5	6	7
Permitir que algún fillo/a menor de idade fume cando está cos seus amigos/as	1	2	3	4	5	6	7
Beber alcohol na casa en presenza de fillos menores	1	2	3	4	5	6	7
Beber alcohol fóra da casa en presenza de fillos menores	1	2	3	4	5	6	7
Permitir que os seus fillos menores beban alcohol na súa presenza, aínda que se trate de ocasións especiais	1	2	3	4	5	6	7
Permitir que algún fillo/a menor de idade beba alcohol cando está cos seus amigos/as	1	2	3	4	5	6	7
Fumar haxix ou marihuana en presenza dos seus fillos menores	1	2	3	4	5	6	7
Dicirlles aos seus fillos menores de idade que fuma haxix ou marihuana	1	2	3	4	5	6	7
Tomar cocaína ou éxtase en presenza dos seus fillos menores	1	2	3	4	5	6	7
Dicirlles aos seus fillos menores de idade que toma cocaína ou éxtase de vez en cando	1	2	3	4	5	6	7

Anexo 4.48. Escala de competencias educativas para pais/nais

¿Como valoraría a súa capacidade para abordar diversos aspectos relacionados coa educación dos seus fillos que se sinalan a seguir?

Capacidade para	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
Fixar horarios para as saídas dos seus fillos cos seus amigos/as					
Fixar horarios de estudo e descanso					
Fixar normas para que colaboren no traballo da casa					
Dialogar e comunicarse cos seus fillos					
Que os seus fillos lle confíen os seus problemas					
Que os seus fillos se responsabilicen de xestionar o seu diñeiro					
Coñecer os mozos/as cos que se relacionan cos seus fillos					
Para que os seus fillos lle presenten/lle falen dos seus amigos/as					
Facer que os seus fillos se acepten tal e como son e se sintan orgullosos de si mesmos					
Valorar os esforzos e logros dos seus fillos					
Axudar os seus fillos a tomar decisións en momentos difíciles					
Axudar os seus fillos a manexar a súa agresividade e a controlar a ira					
Axudar os seus fillos a expresar as súas ideas e sentimentos					
Axudar os seus fillos a superar a timidez					
Mostrar afecto aos seus fillos					
Axudar os seus fillos a resistir a presión dos amigos/as					
Negociar e resolver os conflitos cos seus fillos					

Anexo 4.50. Rexistro de familias beneficiarias do programa

RELACIÓN DE FAMILIAS	VÍA DE ACCESO AO PROGRAMA			
	Profesorado	Orientadores escolares	Servizos Sociais	Outra vía (detallar)
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				

Anexo 4.51. Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas

PRESENTACIÓN DO PROGRAMA EN CENTROS EDUCATIVOS E DE SERVIZOS SOCIAIS

CENTROS EDUCATIVOS			CENTROS DE SERVIZOS SOCIAIS	
Nº Centros	Nº profesores	Nº Orientadores	Nº centros	Nº Profesionais

DIFUSIÓN DO PROGRAMA

EN MEDIOS DE COMUNICACIÓN (MMCC)		CENTROS DE S. SOCIAIS		CENTROS DE SAÚDE	
Relación de MMCC	Nº anuncios e informacións emitidas	Nº folletos distribuídos	Nº carteis distribuídos	Nº folletos distribuídos	Nº carteis distribuídos

DETECCIÓN DE FAMILIAS CON FILLOS EN SITUACIÓN DE RISCO

Nº Familias detectadas polos Servizos Sociais	Nº Menores detectados por orientadores escolares	Nº Menores detectados por profesores	Nº familias detectadas por outros servizos ou profesionais

MOTIVACIÓN E CAPTACIÓN DE FAMILIAS

Nº familias motivadas telefónicamente	Nº familias motivadas mediante entrevistas persoais	Nº familias motivadas por escrito	Nº familias motivadas por orientadores	Nº familias motivadas por profesores

FORMACIÓN (OBRADOIROS)

	Datas de realización	Nº sesións	Nº de pais/tutores inscritos	Nº de pais/tutores que completan a actividade
OBRADOIRO Nº 1				
OBRADOIRO Nº 2				
OBRADOIRO Nº 3				

MATERIAIS DE APOIO AO PROGRAMA DISTRIBUÍDO

Nº FOLLETOS explicativos programa	GUÍAS PARA PAIS		OUTROS MATERIAIS	
	Título	Nº Exemplares	Título	Nº Exemplares

OUTRAS ACTIVIDADES REALIZADAS (describir):

Contido da actividade	Data celebración	Nº e tipo de participantes

Anexo 4.52. Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención

Valore en que medida o programa foi executado de acordo co deseño inicial nos aspectos que se mencionan a seguir:

GRAO DE IMPLICACIÓN DOS PARTICIPANTES NO PROGRAMA

	Segundo o plan	Máis ou menos segundo o plan	Con algunha desviación do plan	Con grandes desviacións do plan
A difusión e promoción do programa				
A detección de familias con fillos en situación de risco				
A motivación e captación de familias para a súa incorporación ao programa				
Os contidos abordados nos obradoiros				
O número de sesións dos obradoiros				
A metodoloxía utilizada nos obradoiros				
O uso dos materiais de apoio				
As actividades lúdicas para os fillos dos pais/tutores participantes nos obradoiros				
O uso de incentivos para estimular a participación das familias nos obradoiros				

GRAO DE IMPLICACIÓN DOS PARTICIPANTES NO PROGRAMA

	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
Orientadores escolares					
Profesores					
Profesionais de servizos sociais					
Pais e tutores					

ACTUACIÓNS LEVADAS A CABO NON PREVISTAS NO PROGRAMA (describir):

Actuación n.º 1

Actuación n.º 2

Actuación n.º 3

INCIDENCIAS NON PREVISTAS (detallar):

4ª)

5ª)

6ª)

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR A IMPLEMENTACIÓN DO PROGRAMA:

.....

.....

.....

.....

Anexo 4.53. Escala de satisfacción co programa para nais/pais

VALORACIÓN DOS TEMAS TRATADOS

Contido das sesións desenvolvidas no obradoiro	Nivel de interés		Nivel de utilidade				
	Nada	Moito	Nada	Moito			
Sesión 1: ...	1	2	3	4	5	6	7
Sesión 2: ...	1	2	3	4	5	6	7
Sesión 3: ...	1	2	3	4	5	6	7
Sesión 4: ...	1	2	3	4	5	6	7
Sesión 5: ...	1	2	3	4	5	6	7

Anexo 4.54. Escala de actitudes ante o consumo de drogas no ámbito familiar

¿Como definiría a súa actitude respecto á posibilidade de que os seus fillos/as menores de 18 anos consuman, ou poidan facelo no futuro próximo, algunha das seguintes substancias? (a escala vai de 1 "Prohibición total" ata 7 "Liberdade total").

	Prohibición absoluta				Total liberdade			
	1	2	3	4	5	6	7	
Tabaco	1	2	3	4	5	6	7	
Bebidas alcohólicas	1	2	3	4	5	6	7	
Haxix-marihuana	1	2	3	4	5	6	7	
Cocaína, éxtase ou heroína	1	2	3	4	5	6	7	

¿Como definiría o seu nivel de aceptación ou tolerancia respecto aos seguintes comportamentos? (a escala vai de 1 "Nunca o faría" a 7 "Faríao sen problemas")

	Nunca o faría				Faríao sen problemas			
	1	2	3	4	5	6	7	
Fumar na casa en presenza de fillos menores de idade	1	2	3	4	5	6	7	
Fumar fóra da casa en presenza de fillos menores de idade	1	2	3	4	5	6	7	
Permitir que algún fillo/a menor de idade fume na súa presenza	1	2	3	4	5	6	7	
Permitir que algún fillo/a menor de idade fume cando está cos seus amigos/as	1	2	3	4	5	6	7	
Beber alcohol na casa en presenza de fillos menores	1	2	3	4	5	6	7	
Beber alcohol fóra da casa en presenza de fillos menores	1	2	3	4	5	6	7	
Permitir que os seus fillos menores beban alcohol na súa presenza, aínda que se trate de ocasións especiais	1	2	3	4	5	6	7	
Permitir que algún fillo/a menor de idade beba alcohol cando está cos seus amigos/as	1	2	3	4	5	6	7	
Fumar haxix ou marihuana en presenza dos seus fillos menores	1	2	3	4	5	6	7	
Dicirlles aos seus fillos menores de idade que fuma haxix ou marihuana	1	2	3	4	5	6	7	
Tomar cocaína ou éxtase en presenza dos seus fillos menores	1	2	3	4	5	6	7	
Dicirlles aos seus fillos menores de idade que toma cocaína ou éxtase de vez en cando	1	2	3	4	5	6	7	

Anexo 4.55. Escala de competencias educativas para pais/nais

¿Como valoraría a súa capacidade para abordar diversos aspectos relacionados coa educación dos seus fillos que se sinalan a seguir?

Capacidade para	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
Fixar horarios para as saídas dos seus fillos cos seus amigos/as					
Fixar horarios de estudo e descanso					
Fixar normas para que colaboren no traballo da casa					
Dialogar e comunicarse cos seus fillos					
Que os seus fillos lle confíen os seus problemas					
Que os seus fillos se responsabilicen de xestionar o seu diñeiro					
Coñecer os mozos/as cos que se relacionan cos seus fillos					
Para que os seus fillos lle presenten/lle falen dos seus amigos/as					
Facer que os seus fillos se acepten tal e como son e se sintan orgullosos de si mesmos					
Valorar os esforzos e logros dos seus fillos					
Axudar os seus fillos a tomar decisións en momentos difíciles					
Axudar os seus fillos a manexar a súa agresividade e a controlar a ira					
Axudar os seus fillos a expresar as súas ideas e sentimentos					
Axudar os seus fillos a superar a timidez					
Mostrar afecto aos seus fillos					
Axudar os seus fillos a resistir a presión dos amigos/as					
Negociar e resolver os conflitos cos seus fillos					

4.7. Instrumentos para a avaliación do Programa “Entre todos”

Anexo 4.56. Rexistro de familias beneficiarias do programa

RELACIÓN DE FAMILIAS	VÍA DE ACCESO AO PROGRAMA				
	UAD/UCA	Orientador escolar	Servizos sociais	Unidade S. Mental Inf./Xuvenil	Outra
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					
19					
20					
21					
22					
23					
24					
25					
26					
27					
28					
29					
30					

Anexo 4.57. Rexistro de pais, nais e adolescentes participantes no programa

Relación de participantes	Pais	Nais	Adolescentes

Anexo 4.58. Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas

PRESENTACIÓN DO PROGRAMA A PROFESIONAIS E INSTITUCIÓNS

Relación de profesionais e/ou institucións	Datas da presentación

VÍA DE ACCESO DOS BENEFICIARIOS

Por derivación				Captación directa	Outras
UADs/UCAs	O. escolares	S. sociais	U. S. Mental Inf/Xuvenil	E. Prevención	

SESIÓNS DE TERAPIA FAMILIAR

Con adolescentes		Con pais/nais		Conxuntas pais/fillos	
N.º sesións	N.º participantes	N.º sesións	N.º participantes	N.º sesións	N.º participantes

INTERVENCIÓNS EDUCATIVAS DE APOIO NO DOMICILIO FAMILIAR

Contido da actividade	N.º intervencións	Duración	N.º beneficiarios

INTERVENCIÓNS EN SITUACIÓNS DE CRISE

Motivo da intervención	N.º intervencións	Destinatarios	N.º beneficiarios

Anexo 4.59. Diario de sesións e rexistro de participantes en sesións de modelado, ensaio de condutas e adestramento en habilidades

Participantes	Sesións de modelado	Ensaio de condutas	Adestramento en habilidades
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			
28			
29			
30			

Anexo 4.60. Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención

Valore en que medida o programa foi executado de acordo co deseño inicial nos aspectos que se mencionan a seguir:

	Segundo o plan	Máis ou menos segundo o plan	Con algunha desviación do plan	Con grandes desviacións do plan
Con grandes desviacións do plan				
Os contidos das sesións de terapia familiar				
A duración das sesións de terapia familiar				
O traballo cos adolescentes				
O traballo conxunto pais/fillos				
As sesións de modelado				
As sesións de ensaio de condutas				
As sesións de adestramento en habilidades				
As intervencións en crise no domicilio familiar				

GRAO DE IMPLICACIÓN DOS PARTICIPANTES NO PROGRAMA

	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
Dos adolescentes					
Das nais e pais					

ACTUACIÓNS LEVADAS A CABO NON PREVISTAS NO PROGRAMA (describir):

Actuación n.º 1

Actuación n.º 2

Actuación n.º 3

INCIDENCIAS NON PREVISTAS (detallar):

1ª)

2ª)

3ª)

3ª)

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR A IMPLEMENTACIÓN DO PROGRAMA:

.....

.....

.....

.....

Anexo 4.61. Escala de satisfacción co programa para nais/pais

Por favor, exprese que opinión lle merecen cada un dos aspectos do programa que se mencionan a continuación:

	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
Temas tratados nas sesións de terapia familiar					
Duración das sesións de terapia familiar					
Utilidade das sesións de modelado					
Utilidade das sesións de ensaio de condutas					
Utilidade das sesións de adestramento en habilidades					
A resposta dada nas intervencións en crise no domicilio familiar					
Formación dos profesionais encargados do programa					
Receptividade dos profesionais encargados do programa para atender as súas demandas					
Utilidade do programa para mellorar as relacións familiares					
Utilidade do programa para manexar os conflitos que xurdan na familia					
Utilidade do programa para mellorar a comunicación entre os membros da familia					
Utilidade do programa para mellorar a maneira de educar os fillos					
Utilidade do programa para mellorar a forma de xestionar a vida familiar (fixar normas, asignar responsabilidades, etc.)					
Utilidade do programa para mellorar a forma de facer fronte aos consumos de drogas dos seus fillos					

Anexo 4.62. Escala de satisfacción co programa para adolescentes

Por favor, expresa que opinión che merecen cada un dos aspectos do programa que se mencionan a seguir:

	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
Os temas tratados nas sesións de terapia familiar					
A duración das sesións de terapia familiar					
Utilidade do programa para tomar conciencia dos problemas que representan o consumo de drogas					
Utilidade do programa para reducir os consumos de drogas					
Utilidade do programa para mellorar as relacións familiares					
Utilidade do programa para mellorar a comunicación cos pais					
O apoio recibido dos profesionais encargados do programa					

Anexo 4.63. Cuestionario de coñecementos sobre drogas para pais/nais

En xeral, ¿como valora o seu nivel de información sobre as drogas e os efectos e problemas derivados do seu consumo?

- Considérome perfectamente informado/a
- Considérome suficientemente informado/a
- Gustaríame mellorar a miña información
- Estou pouco ou mal informado/a

¿Como definiría o seu nivel de coñecemento actual sobre diversos aspectos relacionados coas drogas que se enumeran a seguir?

	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
Forma de presentación e modo de consumo de drogas como o haxix ou marihuana, cocaína, éxtase ou heroína					
Os efectos ou consecuencias a curto, medio e longo prazo das drogas antes mencionadas					
Os problemas que o tabaco e o alcohol provocan na saúde dos consumidores					
O impacto que as drogas ilícitas teñen a nivel psicolóxico e no rendemento dos fillos					
Os riscos de accidentes graves, enfermidades ou mortes que poden provocar certas formas de consumo					
As razóns polas cales os adolescentes ou mozos consomen drogas					
A presenza de certos fenómenos presentes na familia que poden propiciar o consumo					
A existencia de certas actuacións dos pais que poden axudar a previr o consumo de drogas entre os seus fillos					
Os síntomas ou comportamentos dos fillos que poden indicar que consomen drogas					
A forma en que actuar no caso de que algún dos seus fillos consuma drogas					

Anexo 4.64. Escala de consumo de drogas (FAD,2005)

Vas encontrar algunhas preguntas acerca de temas como o tabaco, o alcohol ou as drogas ilícitas. Debes contestar sinceramente. Non esquezas que as túas respostas serán **sempre anónimas** e non se poderá saber de ningunha maneira a quen corresponden.

1) ¿FUMAS TABACO?

- Nunca fumei
- Só o probei
- Fumei algunha vez cigarros, pero só algúns na miña vida.
- Fumaba, pero xa o deixei
- Fumo na actualidade. Neste caso, contesta estas dúas preguntas:

a) ¿Con que frecuencia fumaches cigarros nos últimos 30 días?

- Nunca
- Menos dunha vez á semana
- Algunha vez á semana, pero non diariamente
- Diariamente → Indica cantos cigarros AO DÍA aproximadamente: _____

b) Se fumas actualmente, ¿propuxécheste algunha vez deixar de fumar?

- Si, e intenteino
- Si, pero non o intentei
- Non

2) ¿TOMACHES ALGUNHA VEZ ALCOHOL (cervexa, viño ou licores)? (contesta NON se só deches un sorbo ou probaches a bebida doutra persoa)

- Non (neste caso, non sigas respondendo e vai directamente á pregunta 10)
- Si

3) ¿TOMACHES ALGO DE ALCOHOL NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS? (contesta NON se só deches un sorbo ou probaches a bebida doutra persoa)

- Non (neste caso, non sigas respondendo e vai directamente á pregunta 8)
- Si

4) ¿CANTAS CERVEXAS TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningunha
- Unha
- Entre 2 e 10 cervexas. Neste caso: ¿Cantas? _____
- Máis de 10 cervexas. Neste caso: ¿Cantas? _____

5) ¿CANTOS VASOS DE VIÑO TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningún
- Un
- Entre 2 e 10 vasos de viño. Neste caso: ¿Cantos? _____
- Máis de 10 vasos de viño. Neste caso: ¿Cantos? _____

6) ¿CANTAS COPAS DE LICOR (ron, xenebra, whisky, cubatas, etc.) TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningunha
- Unha
- Entre 2 e 10 copas. Neste caso: ¿Cantas? _____
- Máis de 10 copas. Neste caso: ¿Cantas, aproximadamente? _____

7) SINALA CANTAS CERVEXAS, VIÑO OU COPAS DE LICOR BEBICHES DURANTE A SEMANA PASADA? [nos días en que non bebeses nada escribe cero]

	CERVEXAS	VASOS DE VIÑO	COPAS
LUNS			
MARTES			
MÉRCORES			
XOVES			
VENRES			
SÁBADO			
DOMINGO			

8) ¿EMBORRACHÁCHESTE ALGUNHA VEZ?

- Non
 Si

9) ¿CANTAS VECES TE EMBORRACHACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS? (se non te emborrachaches, escribe cero)

Emborracheime _____ veces.

10) ¿CONSUMICHES ALGUNHA VEZ HAXIX OU MARIHUANA?

- Non
 Si. Neste caso, contesta esta pregunta:

Nos últimos 30 días ¿Cantos días consumiches haxix ou marihuana?

- Nunca
 1 a 2 días
 3 a 5 días
 6 a 9 días
 10 a 19 días
 20 días ou máis

11) ¿CONSUMICHES ALGUNHA DAS SEGUINTES DROGAS?

DROGAS	Algúnha vez na túa vida	Nos últimos 12 meses	Nos últimos 30 días
COCAÍNA	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non
ÉXTASE/ D. SÍNTESE	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non
SPEED OU ANFETAMINAS	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non

Anexo 4.65. Escala de actitudes ante o consumo de drogas (adolescentes)

A seguir figuran afirmacións de diversas persoas sobre o consumo de drogas. Marca a resposta que máis se aproxime á túa opinión.

	Totalmente de acordo	De acordo	Non estou seguro/a	En desacordo	Totalmente en desacordo
A) Consumir drogas ilegais pode ser agradable					
B) Un/ha mozo/a nunca debería probar drogas					
C) Hai poucas cousas máis perigosas que experimentar con drogas					
D) Consumir drogas é divertido					
E) Hai moitas cousas moito máis arriscadas que probar drogas					
F) Todo o que proba drogas acaba lamentándoo					
G) As leis en materia de drogas ilegais deberían ser máis estritas					
H) O uso de drogas é un dos grandes males do país					
I) As drogas axudan a xente a ter unha experiencia plena da vida					
J) Nos colexios deberían ensinar os perigos reais do consumo de drogas					
K) A policía non debería meterse cos mozos que proban drogas					
L) Probar as drogas é perder o control da túa vida					

Anexo 4.66. Escala de actitudes ante o consumo de drogas no ámbito familiar

¿Como definiría a súa actitude respecto á posibilidade de que os seus fillos/as menores de 18 anos consuman, ou poidan facelo no futuro próximo, algunha das seguintes substancias? (a escala vai de 1 "Prohibición total" ata 7 "Liberdade total").

Prohibición absoluta	Total liberdade						
	1	2	3	4	5	6	7
Tabaco	1	2	3	4	5	6	7
Bebidas alcohólicas	1	2	3	4	5	6	7
Haxix-marihuana	1	2	3	4	5	6	7
Cocaína, éxtase ou heroína	1	2	3	4	5	6	7

¿Como definiría o seu nivel de aceptación ou tolerancia respecto aos seguintes comportamentos? (a escala vai de 1 "Nunca o faría" a 7 "Faríao sen problemas")

Nunca o faría	Faríao sen problemas						
Fumar na casa en presenza de fillos menores de idade	1	2	3	4	5	6	7
Fumar fóra da casa en presenza de fillos menores de idade	1	2	3	4	5	6	7
Permitir que algún fillo/a menor de idade fume na súa presenza	1	2	3	4	5	6	7
Permitir que algún fillo/a menor de idade fume cando está cos seus amigos/as	1	2	3	4	5	6	7
Beber alcohol na casa en presenza de fillos menores	1	2	3	4	5	6	7
Beber alcohol fóra da casa en presenza de fillos menores	1	2	3	4	5	6	7
Permitir que os seus fillos menores beban alcohol na súa presenza, aínda que se trate de ocasións especiais	1	2	3	4	5	6	7
Permitir que algún fillo/a menor de idade beba alcohol cando está cos seus amigos/as	1	2	3	4	5	6	7
Fumar haxix ou marihuana en presenza dos seus fillos menores	1	2	3	4	5	6	7
Dicirlles aos seus fillos menores de idade que fuma haxix ou marihuana	1	2	3	4	5	6	7
Tomar cocaína ou éxtase en presenza dos seus fillos menores	1	2	3	4	5	6	7
Dicirlles aos seus fillos menores de idade que toma cocaína ou éxtase de vez en cando	1	2	3	4	5	6	7

Anexo 4.67. Escala de competencias educativas para pais/nais

¿Como valoraría a súa capacidade para abordar diversos aspectos relacionados coa educación dos seus fillos que se sinalan a seguir?

Capacidade para	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
Fixar horarios para as saídas dos seus fillos cos seus amigos/as					
Fixar horarios de estudo e descanso					
Fixar normas para que colaboren no traballo da casa					
Dialogar e comunicarse cos seus fillos					
Que os seus fillos lle confíen os seus problemas					
Que os seus fillos se responsabilicen de xestionar o seu diñeiro					
Coñecer os mozos/as con que se relacionan os seus fillos					
Para que os seus fillos lle presenten/lle falen dos seus amigos/as					
Facer que os seus fillos se aceptan tal e como son e se sintan orgullosos de si mesmos					
Valorar os esforzos e logros dos seus fillos					
Axudar os seus fillos a tomar decisións en momentos difíciles					
Axudar os seus fillos a manexar a súa agresividade e a controlar a ira					
Axudar os seus fillos a expresar as súas ideas e sentimentos					
Axudar os seus fillos a superar a timidez					
Mostrar afecto aos seus fillos					
Axudar os seus fillos a resistir a presión dos amigos/as					
Negociar e resolver os conflitos cos seus fillos					

4.8. Instrumentos para a avaliación do Programa Activa

Anexo 4.68. Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas

CAPTACIÓN DE MEDIADORES XUVENÍS

Entidades onde se realiza a captación	Datas de presentación do programa a futuros mediadores xuvenís

SELECCIÓN DE MEDIADORES XUVENÍS

N.º candidatos	N.º mediadores seleccionados	Perfil dos mediadores xuvenís			
		Sexo	Idade	Nivel académico	Ocupación

FORMACIÓN DE MEDIADORES

N.º cursos	Data de realización	Duración (horas)	N.º módulos	N.º participantes

ACTIVIDADES DO GRUPO DE COORDINACIÓN

Data de constitución	Relación de integrantes	Datas de reunión do grupo coordinación

ACTIVIDADES INFORMATIVAS

Contido da actividade	Data de realización	Poboación destinataria	N.º beneficiarios

ACTIVIDADES DE PROMOCIÓN DE ACTIVIDADES DE LECER SAUDABLES

Contido da actividade	Data de realización	Poboación destinataria	N.º beneficiarios

OUTRAS ACTIVIDADES

Contido da actividade	N.º sesións	Data realización	N.º participantes

Anexo 4.69. Diario de sesións de formación de mediadores e rexistro de participantes

Relación de participantes	Módulo 1	Módulo 2	Módulo 3	Módulo 4	Módulo 5	Módulo 6	Módulo 7	Módulo 8	Módulo 9	Módulo 10
Data	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
N.º Nome e apelidos dos asistentes										
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										
13										
14										
15										
16										
17										
18										
19										
20										
21										
22										
23										
24										
25										
26										
27										
28										
29										
30										

Anexo 4.70. Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención

Valore en que medida o programa foi executado de acordo co deseño inicial nos aspectos que se mencionan a seguir:

	Segundo o plan	Máis ou menos segundo o plan	Con algunha desviación do plan	Con grandes desviacións do plan
Os espazos de captación de mediadores xuvenís				
Os procesos de selección dos mediadores xuvenís				
O perfil dos mediadores xuvenís				
Os contidos da formación facilitada aos mediadores				
A duración da formación				
O funcionamento do grupo de coordinación				
O deseño das actividades que desenvolverán os mediadores				
A execución das actividades informativas				
A execución das actividades de promoción do lecer saudable				
O axuste das actividades dos mediadores ao deseño no grupo de coordinación				
A coordinación entre os mediadores e os técnicos de prevención				

¿COMO VALORARÍA CADA UN DOS SEGUINTE ASPECTOS?

	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
Grao de implicación dos mediadores xuvenís no programa					
Grao de aceptación do programa polos destinatarios finais					

ACTUACIÓNS LEVADAS A CABO NON PREVISTAS NO PROGRAMA (describir):

Actuación n.º 1

Actuación n.º 2

Actuación n.º 3

INCIDENCIAS NON PREVISTAS (detallar):

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR A IMPLEMENTACIÓN DO PROGRAMA:

.....

.....

.....

.....

Anexo 4.71. Escala de valoración do proceso para mediadores xuvenís

VALORE OS SEGUINTES ASPECTOS RELACIONADOS CO DESENVOLVEMENTO DO PROGRAMA

Aspecto que se valorará	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
Proceso de captación dos mediadores xuvenís					
Proceso de selección de mediadores					
Contidos da formación facilitada aos mediadores					
Duración do proceso de formación dos mediadores					
Funcionamento do grupo de coordinación do programa					
Participación dos mediadores no deseño das actividades que se desenvolverán no municipio					
Grao de compromiso dos mediadores coas decisións do grupo de coordinación					
O desenvolvemento de actividades informativas					
O desenvolvemento de actividades de promoción do lecer saudable					
Os materiais de apoio dispoñibles para que os mediadores realicen o seu traballo					
Coordinación entre os mediadores e os técnicos de prevención					
A súa implicación e colaboración persoal no programa					
Implicación/colaboración do conxunto dos mediadores no programa					

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR O DESENVOLVEMENTO DO PROGRAMA

- a) Relativas á metodoloxía que se utilizará no programa
- b) Relativas aos contidos que deben ser abordados na formación de mediadores
- c) Relativas ás actividades que se desenvolverán no marco do programa
- d) Relativas aos materiais de apoio ao labor dos mediadores
- e) Relativas ao apoio brindado ou requirido dos técnicos de prevención
- f) Outras suxestións

Anexo 4.72. Escala de satisfacción co programa para mozos

Por favor, expresa que opinión che merecen cada un dos aspectos do programa que se mencionan a continuación:

	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
A información recibida sobre as drogas e os seus efectos					
A información recibida sobre certas prácticas de risco relacionadas co uso de drogas					
A información sobre actividades lúdicas e deportivas					
A oferta de actividades de lecer saudables					
Utilidade do programa para reducir os consumos de drogas					
Os materiais informativos					

Anexo 4.73. Escala de familiaridade e coñecemento sobre drogas

DATA:

Respecto a cada unha das substancias, marca a opción correspondente:

	Nunca oín falar	Oín falar, pero sei pouco ao respecto	Sei algo ao respecto	Coñezo a maioría dos seus efectos
A) Haxix				
B) Anfetaminas				
C) LSD				
D) Crack				
E) Cocaína				
F) Éxtase				
G) Tranquilizantes				
H) Sedantes				

Anexo 4.74. Escala de actitudes ante o consumo de drogas

DATA:

A seguir figuran afirmacións de diversas persoas sobre o consumo de drogas. Marca a resposta que máis se aproxime á túa opinión.

	Totalmente de acordo	De acordo	Non estou seguro/a	En desacordo	Totalmente en desacordo
A) Consumir drogas ilegais pode ser agradable					
B) Un/ha mozo/a nunca debería probar drogas					
C) Hai poucas cousas máis perigosas que experimentar con drogas					
D) Consumir drogas é divertido					
E) Hai moitas cousas moito máis arriscadas que probar drogas					
F) Todo o que proba drogas acaba lamentándoo					
G) As leis en materia de drogas ilegais deberían ser máis estritas					
H) O uso de drogas é un dos grandes males do país					
I) As drogas axudan a xente a ter unha experiencia plena da vida					
J) Nos colexios deberíanse ensinar os perigos reais do consumo de drogas					
K) A policía non debería meterse cos mozos que proban drogas					
L) Probar as drogas é perder o control da túa vida					

Anexo 4.75. Escala de percepción de riscos asociados ao consumo de drogas

DATA:

Na túa opinión, ¿canto risco existe de que alguén se prexudique a si mesmo por ...

	Ningún risco	Pequeno risco	Risco moderado	Gran risco	Difícil de dicir/ non o sei
A) Probar haxix ocasionalmente					
B) Consumir haxix con regularidade					
C) Probar disolventes ocasionalmente					
D) Inhalar disolventes con regularidade					
E) Fumar cigarros ocasionalmente					
F) Fumar un ou máis paquetes de cigarros ao día					
G) Tomar unha ou dúas copas todos os días					
H) Tomar catro ou cinco copas case todos os días					
I) Tomar cinco ou máis copas unha vez ou dúas cada fin de semana					
J) Probar LSD ocasionalmente					
K) Consumir LSD con regularidade					
L) Probar anfetaminas ocasionalmente					
M) Consumir anfetaminas con regularidade					
N) Probar cocaína ocasionalmente					
O) Consumir cocaína con regularidade					
P) Probar crack ocasionalmente					
Q) Consumir crack con regularidade					
R) Probar éxtase ocasionalmente					
S) Consumir éxtase con regularidade					
T) Probar tranquilizantes ocasionalmente					
U) Consumir tranquilizantes con regularidade					

Anexo 4.76. Escala de intencións de consumo

DATA:

¿Ata que punto é probable que consumas cada unha das drogas seguintes NO PRÓXIMO ANO A PARTIR DE AGORA?

	Moi probable	Probable	Non estou seguro/a	Improbable	Moi improbable
A) Cigarros					
B) Bebidas alcohólicas					
C) Haxix ou marihuana					
D) Anfetaminas					
E) LSD ou outro alucinógeno					
F) Crack					
G) Cocaína					
H) Éxtase					
I) Tranquilizantes ou sedantes (sen receita médica)					

Anexo 4.77. Escala de consumo de drogas (FAD,2005)

Vas encontrar algunhas preguntas acerca de temas como o tabaco, o alcohol ou as drogas ilícitas. Debes contestar sinceramente. Non esquezas que as túas respostas serán **sempre anónimas** e non se poderá saber de ningunha maneira a quen corresponden.

1) ¿FUMAS TABACO?

- Nunca fumei
 Só o probei
 Fumei algunha vez cigarros, pero só algúns na miña vida.
 Fumaba, pero xa o deixei
 Fumo na actualidade. *Neste caso, contesta estas dúas preguntas:*

a) ¿Con que frecuencia fumaches cigarros nos últimos 30 días?

- Nunca
 Menos dunha vez á semana
 Algunha vez á semana, pero non diariamente
 Diariamente → Indica cantos cigarros AO DÍA aproximadamente: _____

b) Se fumas actualmente, ¿propuxécheste algunha vez deixar de fumar?

- Si, e intenteino
 Si, pero non o intentei
 Non

2) ¿TOMACHES ALGUNHA VEZ ALCOHOL (cervexa, viño ou licores)? (contesta NON se só deches un sorbo ou probaches a bebida doutra persoa)

- Non (neste caso, non sigas respondendo e vai directamente á pregunta 10)
 Si

3) ¿TOMACHES ALGO DE ALCOHOL NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS? (contesta NON se só deches un sorbo ou probaches a bebida doutra persoa)

- Non (neste caso, non sigas respondendo e vai directamente á pregunta 8)
 Si

4) ¿CANTAS CERVEXAS TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningunha
 Unha
 Entre 2 e 10 cervexas. Neste caso: ¿Cantas? _____
 Máis de 10 cervexas. Neste caso: ¿Cantas? _____

5) ¿CANTOS VASOS DE VIÑO TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningún
 Un
 Entre 2 e 10 vasos de viño. Neste caso: ¿Cantos? _____
 Máis de 10 vasos de viño. Neste caso: ¿Cantos? _____

6) ¿CANTAS COPAS DE LICOR (ron, xenebra, whisky, cubatas, etc.) TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningunha
 Unha
 Entre 2 e 10 copas. Neste caso: ¿Cantas? _____
 Máis de 10 copas. Neste caso: ¿Cantas, aproximadamente? _____

7) SINALA CANTAS CERVEXAS, VIÑO OU COPAS DE LICOR BEBICHES DURANTE A SEMANA PASADA? (nos días en que non bebeses nada escribe cero)

	CERVEXAS	VASOS DE VIÑO	COPAS
LUNS			
MARTES			
MÉRCORES			
XOVES			
VENRES			
SÁBADO			
DOMINGO			

8) ¿EMBORRACHÁCHESTE ALGUNHA VEZ?

- Non
 Si

9) ¿CANTAS VECES TE EMBORRACHACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS? (se non te emborrachaches, escribe cero)

Emborracheime _____ veces.

10) ¿CONSUMICHES ALGUNHA VEZ HAXIX OU MARIHUANA?

Non

Si. Neste caso, contesta esta pregunta:

Nos últimos 30 días ¿Cantos días consumiches haxix ou marihuana?

- Nunca
- 1 a 2 días
- 3 a 5 días
- 6 a 9 días
- 10 a 19 días
- 20 días ou máis

11) ¿CONSUMICHES ALGUNHA DAS SEGUINTES DROGAS?

DROGAS	Algũa vez na túa vida	Nos últimos 12 meses	Nos últimos 30 días
COCAÍNA	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non
ÉXTASE/ D. SÍNTESE	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non
SPEED OU ANFETAMINAS	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non

4.9. Instrumentos para a avaliación do Programa Cambio de sentido

Anexo 4.78. Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas

DIFUSIÓN E PROMOCIÓN DO PROGRAMA

Escritos a autoescolas ofertando programa		Xornadas informativas para autoescolas		Contacto directo t. prevención con autoescolas	
Cartas remitidas	Data	N.º xornadas	N.º asistentes	N.º autoescolas	Data

AUTOESCOLAS ONDE SE IMPLEMENTA O PROGRAMA

Relación autoescolas		N.º alumnos participantes	N.º sesións	Duración sesións
Novo	Antigo			

DIFUSIÓN DOS MATERIAIS DE APOIO

	Manual de intervención en autoescolas. alcohol, outras drogas e conducción	Manual do alumno
N.º de exemplares distribuídos		

AVALIACIÓN DA INTERVENCIÓN

Nome da autoescola	N.º de alumnos que cobren cuestionarios de avaliación previa	N.º de alumnos que cobren cuestionarios de avaliación post-intervención

OUTRAS ACTIVIDADES

Contido da actividade	N.º de sesións	Data de celebración	N.º de participantes

Anexo 4.79. Diario de sesións de formación de mediadores e rexistro de participantes

Relación de participantes	Sesión n.º 1	Sesión n.º 2
Data	/ /	/ /
Número de asistentes		

Anexo 4.80. Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención

Valore en que medida o programa foi executado de acordo co deseño inicial nos aspectos que se mencionan a continuación:

	Segundo o plan	Máis ou menos segundo o plan	Con algunha desviación do plan	Con grandes desviacións do plan
Difusión do programa polos servizos centrais da Consellería de Sanidade				
Realización de xornadas informativas con autoescolas				
Coordinación dos técnicos de prevención e os propietarios das autoescolas				
Contidos das sesións cos alumnos				
Número e/ou duración das sesións cos alumnos				
Metodoloxía que utiliza nas sesións de formación				
Persoal encargado de asumir os contidos formativos				
Coordinación dos técnicos de prevención e os profesores das autoescolas				
Distribución de materiais de apoio				
Aplicación dos instrumentos de avaliación inicial				
Aplicación dos instrumentos de avaliación posteriores á intervención				

GRAO DE IMPLICACIÓN NO PROGRAMA DOS DIFERENTES AXENTES

	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
Propietarios de autoescola					
Profesores de autoescola					
Alumnos					

ACTUACIÓNS LEVADAS A CABO NON PREVISTAS NO PROGRAMA (describir):

INCIDENCIAS NON PREVISTAS (detallar):

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR A IMPLEMENTACIÓN DO PROGRAMA:

.....
 .....
 .....
 .....

Anexo 4.81. Escala de satisfacción co programa para alumnos

Por favor, expresa que opinión te merecen cada un dos aspectos do programa que se mencionan a continuación:

	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
A información recibida sobre o alcohol e os seus efectos					
A información recibida sobre a influencia do consumo de alcohol e outras drogas na conducción					
A información recibida sobre como afectan os medicamentos á conducción					
A información sobre os riscos que entraña conducir vehículos baixo o efecto do alcohol ou outras drogas					
As alternativas existentes para evitar conducir estando baixo os efectos do alcohol ou outras drogas					
A utilidade e interese dos materiais de apoio recibido					

Anexo 4.82. Escala de satisfacción co programa para profesores/propietarios de autoescola

VALORE OS SEGUINTES ASPECTOS RELACIONADOS CO DESENVOLVEMENTO DO PROGRAMA

Aspecto que se valorará	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
Información achegada sobre os efectos do alcohol no organismo					
Información achegada sobre o impacto que o consumo de alcohol ou outras drogas teñen sobre a conducción					
Información achegada sobre o impacto que os medicamentos teñen sobre a conducción					
Información sobre condutas de risco vinculadas á conducción baixo a influencia do alcohol ou doutras drogas					
As alternativas recomendadas para evitar conducir baixo os efectos do alcohol ou doutras drogas					
Duración do proceso de formación dos alumnos (número de sesións)					
O interese e utilidade dos materiais de apoio facilitados aos alumnos					
Os coñecementos dos profesionais que imparten as sesións					
A coordinación cos técnicos de prevención responsables do programa					
Implicación/colaboración do conxunto dos mediadores no programa					

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR O DESENVOLVEMENTO DO PROGRAMA

- a) Relativas á metodoloxía que se utilizará no programa
- b) Relativas aos contidos das sesións de formación
- c) Relativas aos materiais de apoio que se entregarán aos alumnos
- d) Relativas á coordinación cos técnicos de prevención
- e) Outras suxestións

Anexo 4.83. Escala de coñecementos sobre os efectos do alcohol

Indica, segundo a túa opinión, cales das seguintes afirmacións referidas aos efectos do alcohol son verdadeiras (V) ou falsas (F), poñendo unha X no cadro correspondente.

	Verdadeira	Falsa
O consumo habitual de alcohol non provoca problemas de saúde nin doutro tipo		
O alcohol non é unha droga		
O consumo de alcohol non é tan perigoso como o doutras substancias ilegais		
Os efectos do alcohol sobre o organismo dependen da cantidade consumida e non do tipo de bebida		
As bebidas fermentadas teñen efectos máis potentes que as bebidas destiladas		
A máxima concentración de alcohol en sangue prodúcese aos 30-90 minutos de ter inxerido alcohol		
O alcohol tarda polo menos oito horas en eliminarse completamente do organismo		
O alcohol é unha droga depresora do sistema nervioso		
Os efectos do alcohol son diferentes nos homes e nas mulleres		
Ter o estómago cheo fai que se reduza o efecto do alcohol		
O mesmo que outras drogas o consumo de alcohol pode provocar dependencia, tolerancia e a aparición dunha síndrome de abstinencia		
O consumo abusivo de alcohol produce infertilidade, diminución do impulso sexual e impotencia		
O alcohol é responsable directo de entre 12.000 e 15.000 accidentes anuais en España		
A sensación de desinhibición e euforia que aparece ao pouco de beber é pasaxeira		
O abuso de alcohol produce problemas neurolóxicos e psiquiátricos (depresión, ansiedade, insomnio, etc.)		
O alcohol reanima, axuda a estimularte		
O consumo de alcohol ten beneficios para a saúde, é bo para o corazón		
En catro de cada dez condutores falecidos detéctase a presenza de alcohol		
Conducir superando as taxas de alcoholemia permitidas está castigado con penas de prisión de tres a seis meses ou multa e a privación do permiso de circulación entre un e catro anos		
É necesario beber polo menos catro cervexas ou cubatas para superar o límite máximo de alcoholemia		
O consumo de alcohol fai que se reduza o tempo de reacción cando se conduce		

Anexo 4.84. Escala de actitudes ante o consumo de drogas e a condución

Sinala en que medida consideras aceptable ou non as seguintes condutas relacionadas coa condución de vehículos baixo os efectos de distintas substancias.

	Moi aceptable	Bastante aceptable	Non estou seguro/a	Pouco aceptable	Nada aceptable
Ir como pasaxeiro/a nun vehículo conducido por unha persoa que estea baixo os efectos do alcohol					
Ir como pasaxeiro/a nun vehículo conducido por alguén que consumiu haxix ou marihuana					
Ir como pasaxeiro/a nun vehículo conducido por alguén que consumiu cocaína ou éxtase					
Conducir un vehículo despois de ter tomado catro cervexas ou dous cubatas					
Conducir un vehículo despois de beber por riba do límite legal, se considero que controlo a condución					
Conducir un vehículo sabendo que bebín en exceso e non estou en condicións de conducir					
Beber alcohol cando saes de marcha cos amigos/as, se debes levar ti o coche					
Conducir un vehículo sabendo que bebiches en exceso, sempre que se faga con coidado					

Anexo 4.85. Escala de percepción de riscos asociados ao consumo de drogas na conducción

Na túa opinión, ¿canto risco existe de que alguén se prexudique a si mesmo ou a outras persoas por ...

	Ningún risco	Pequeno risco	Risco moderado	Gran risco	Difícil de dicir/ non o sei
a) Cando conduce de madrugada despois de ter bebido alcohol					
b) Cando conduce de madrugada despois de ter fumado haxix					
c) Cando conduce de madrugada despois de ter tomado cocaína					
d) Cando conduce cun par de cervexas ou un cubata enriba					
e) Cando conduce con tres ou máis cubatas ou copas de ron, xenebra ...					
f) Cando conduce despois de se ter fumado un par de porros					
g) Cando conduce despois de meterse unha raia de coca para pasar a borracheira					
h) Cando conduce despois de ter mesturado alcohol e porros					

Anexo 4.86. Escala de avaliación de resultados para profesores de autoescolas

A seguir inclúense unha serie de obxectivos sobre os cales trata de incidir o programa. Por favor, valore ata que punto considera que o programa contribuíu ao logro de cada un dos obxectivos nos seus alumnos, utilizando para isto unha escala do 1 "non influíu nada" ao 7 "influíu moito".

	Valoración de 1 "nada" a 7 "moito"
Coñecemento dos efectos do alcohol	1 2 3 4 5 6 7
Coñecemento dos riscos de consumir alcohol	1 2 3 4 5 6 7
Coñecemento do impacto que o consumo de alcohol ten na conducción	1 2 3 4 5 6 7
Coñecemento do impacto que o consumo de drogas ilícitas ten na conducción	1 2 3 4 5 6 7
Coñecemento do impacto que o uso de certos medicamentos ten na conducción	1 2 3 4 5 6 7
A percepción do risco asociada á conducción de vehículos baixo os efectos do alcohol	1 2 3 4 5 6 7
A motivación para evitar o uso do vehículo cando se superen as taxas máximas de alcoholemia permitidas	1 2 3 4 5 6 7
O uso doutras alternativas ao vehículo privado cando saia de festa e se pensa beber alcohol	1 2 3 4 5 6 7

4.10. Instrumentos para a avaliación do Programa Creative

Anexo 4.87. Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas

DIFUSIÓN E PROMOCIÓN DO PROGRAMA

Instalación de carpa/vehículo	Datas

FORMACIÓN DE MEDIADORES XUVENÍS

N.º de cursos	Datas	N.º sesións	N.º de asistentes

ACTIVIDADES DE INFORMACIÓN/FORMACIÓN EMPRESARIOS E TRABALLADORES HOSTALARÍA

N.º de sesións	Datas	Beneficiarios	
		Perfil	N.º beneficiarios

INTERVENCIÓNS EN CRISE

	Intoxicación etílica		Intoxicación d. ilícitas (detallar substancia)		Accidentes		Reacción	
Con participación Serv. Urxencias								
Sen participación Ser. Urxencias								

DERIVACIÓNS A SERVIZOS DE ATENCIÓN A DROGODEPENDENCIAS

Derivacións	Data de derivación	Centro de referencia

OUTRAS ACTIVIDADES REALIZADAS

Preservativos distribuídos	Botellas auga distribuídas	Controis de alcoholemia	Análise de drogas	Difusión materiais informativos

OUTRAS ACTUACIÓNS NON PREVISTAS (describir):

Anexo 4.88. Cuestionario de avaliación da formación impartida a mediadores xuvenís

Por favor, describa cal é a súa opinión respecto aos seguintes aspectos relacionados coa formación recibida.

	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
O contido dos temas abordados na formación					
A duración das sesións de formación					
A metodoloxía utilizada no proceso de formación					
Os coñecementos adquiridos sobre os riscos asociados ao consumo de drogas					
Os coñecementos adquiridos para responder ante situacións de crise relacionadas coas drogas					
As habilidades para motivar os consumidores problemáticos de drogas para que modifiquen os seus hábitos de consumo					
O coñecemento dos recursos asistenciais dispoñibles					

Anexo 4.89. Folla de rexistro de características básicas dos beneficiarios do programa

DATA:

LUGAR DA INTERVENCIÓN:

BENEFICIARIOS (número de orde)	Sexo	Idade	Substancias consumidas ata o momento	Substancias que teñen previsto consumir
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				

Anexo 4.90. Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención

Valore en que medida o programa foi executado de acordo co deseño inicial nos aspectos que se mencionan a continuación:

	Segundo o plan	Máis ou menos segundo o plan	Con algunha desviación do plan	Con grandes desviacións do plan
A captación de mediadores xuvenís e voluntarios				
A formación facilitada aos mediadores				
A información/formación facilitada a empresarios e traballadores de hostalaría				
A distribución de botellas de auga				
A distribución de preservativos				
Os controis de alcoholemia				
As análises de drogas				
As intervencións con mozos para modificar pautas de consumo problemático de drogas				
As intervencións en crise				
As derivacións a servizos asistenciais				
A coordinación cos mediadores xuvenís				
A coordinación cos outros profesionais (policía local, persoal sanitario, etc.).				

¿COMO VALORARÍA CADA UN DOS SEGUINTE ASPECTOS?

	Moi bo	Bo	Moderado	Deficiente	Moi deficiente
Grao de implicación dos mediadores xuvenís no programa					
Grao de aceptación do programa polos destinatarios finais					

ACTUACIÓNS LEVADAS A CABO NON PREVISTAS NO PROGRAMA (describir):

Actuación n.º 1

Actuación n.º 2

Actuación n.º 3

INCIDENCIAS NON PREVISTAS (detallar):

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR A IMPLEMENTACIÓN DO PROGRAMA:

.....

.....

.....

.....

Anexo 4.91. Escala de satisfacción co programa

Por favor, expresa que opinión che merecen cada un dos aspectos do programa que se mencionan a seguir:

	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
A información recibida sobre os riscos asociados ao consumo de alcohol					
A información recibida sobre os riscos asociados ao consumo de drogas ilícitas					
A información recibida sobre condutas de risco asociadas ao consumo de alcohol ou drogas					
As suxestións recibidas para modificar os usos problemáticos do alcohol ou doutras drogas					
A información acerca de como actuar ante episodios de intoxicación etílica ou por drogas ou de reacción aguda ao consumo (sobredoses, golpes de calor, etc.).					
A distribución de botellas de auga					
A realización de controis de alcoholemia preventivos					
A entrega de materiais informativos (folletos, guías, etc.).					

Anexo 4.92. Escala de percepción de riscos asociados ao consumo de drogas

Na túa opinión, ¿canto risco existe de que alguén se prexudique a si mesmo por ...

	Ningún risco	Pequeno risco	Risco moderado	Gran risco	Difficil de dicir/ non o sei
A) Probar haxix ocasionalmente					
B) Consumir haxix con regularidade					
C) Probar disolventes ocasionalmente					
D) Inhalar disolventes con regularidade					
E) Fumar cigarros ocasionalmente					
F) Fumar un ou máis paquetes de cigarros ao día					
G) Tomar unha ou dúas copas todos os días					
H) Tomar catro ou cinco copas case todos os días					
I) Tomar cinco ou máis copas unha vez ou dúas cada fin de semana					
J) Probar LSD ocasionalmente					
K) Consumir LSD con regularidade					
L) Probar anfetaminas ocasionalmente					
M) Consumir anfetaminas con regularidade					
N) Probar cocaína ocasionalmente					
O) Consumir cocaína con regularidade					
P) Probar crack ocasionalmente					
Q) Consumir crack con regularidade					
R) Probar éxtase ocasionalmente					
S) Consumir éxtase con regularidade					
T) Probar tranquilizantes ocasionalmente					
U) Consumir tranquilizantes con regularidade					

Anexo 4.93. Cuestionario de hábitos de consumo problemático de drogas

Por favor, dinos con que frecuencia mantés cada unha das distintas condutas que se relacionan a continuación cando saes de marcha:

Comportamentos	Nunca	Case nunca	Algunha vez	Case sempre	Sempre
Beber tres ou máis cubatas/copas ao longo da noite					
Fumar tres ou máis canutos de haxix/marihuana nunha noite					
Tomar dúas ou máis pastillas de éxtase ou outras drogas de síntese nunha mesma sesión de marcha					
Nifrar varias raias de coca nunha mesma sesión de marcha					
Inhalar ou fumar heroína compartindo útiles de consumo con outras persoas					
Inxectarse heroína ou cocaína					
Consumir drogas de síntese adquiridas a provedor descoñecido					
Consumir alcohol e haxix nunha mesma sesión de marcha					
Consumir alcohol, haxix e cocaína nunha mesma sesión de marcha					
Consumir éxtase e outras drogas (alcohol, haxix) na mesma sesión					
Emborracharse ata perder o control					
Conducir un vehículo de motor despois de ter bebido máis de dous cubatas/copas ou de catro cervexas					
Conducir un vehículo de motor despois de ter consumido haxix ou marihuana					
Conducir vehículos de motor despois de ter consumido éxtase ou outras drogas de síntese					
Conducir vehículos de motor despois de ter consumido cocaína					
Manter sexo despois de ter consumido alcohol ou drogas ilícitas con parellas ocasionais sen preservativos					

Anexo 4.94. Folla de rexistro de intervencións en crise e derivacións a servizos asistenciais

DATA:

LUGAR DA INTERVENCIÓN:

Relación Intervencións en crise	Data	Sexo	Idade	Descrición episodio (*)	Substancia/as responsable do episodio	Intervención S. Urxencias	Derivación centro tto.
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							
22							
23							
24							
25							
26							
27							
28							
29							
30							

*) Intoxicación etílica, intoxicación por consumo de drogas ilícitas, accidente provocado polo consumo, reacción aguda tras o consumo, golpe de calor, etc.

4.11. Instrumentos para a avaliación do Programa Ao Alcance

Anexo 4.95. Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas

ACTIVIDADES DE DIFUSIÓN E PROMOCIÓN DO PROGRAMA

Reunións de organizacións empresariais e sindicais		Cartas a empresas ofertando programa	Envío de guías para empresas interesadas en promover programas de prevención de drogodependencias	
Data	Asistentes		N.º exemplares	Data de envío

ACTIVIDADES DE COORDINACIÓN PREVIAS Á IMPLEMENTACIÓN DO PROGRAMA

Reunións do técnico prevención con empresas para informar dos obxectivos e contidos do programa		Empresas que formalizan a alta no programa	
N.º de reunións	Data	Empresas	Data

EMPRESAS ONDE SE IMPLEMENTOU O PROGRAMA

Relación de empresas	Data de posta en marcha	Sector de actividade	N.º de traballadores beneficiarios

ACTIVIDADES DE COORDINACIÓN E SEGUIMIENTO

Reunións preliminares con órganos empresa			Elaboración de estudos de necesidades	
N.º reunións	Datas	Asistentes	N.º reunións	N.º estudos elaborados

ACTIVIDADES DE FORMACIÓN DE MEDIADORES LABORAIS

Cursos básicos			Cursos especialización			Manuais de apoio posta en marcha distribuídos
N.º cursos	Datas	Asistentes	N.º cursos	Datas	Asistentes	

ACTIVIDADES DE INFORMACIÓN/SENSIBILIZACIÓN DE TRABALLADORES

NÚMERO DE EXEMPLARES DISTRIBUÍDOS DE DISTINTOS MATERIAIS DE INFORMACIÓN/SENSIBILIZACIÓN				
Empresa	“Guías para os traballadores fronte ao alcohol e a outras drogas”	Folletos	Carteis	Outros materiais informativos

OUTRAS ACTIVIDADES REALIZADAS

Aprobación de normas que regulan a oferta de alcohol	Orientación e asesoramento a traballadores	Controis de alcoholemia e toxicolóxicos	Consello médico e /ou psicolóxico	Derivación servizos de tto. externos

OUTRAS ACTUACIÓNS NON PREVISTAS (describir):

Anexo 4.96. Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención

Valore en que medida o programa foi executado de acordo co deseño inicial nos aspectos que se mencionan a continuación:

	Segundo o plan	Máis ou menos segundo o plan	Con algunha desviación do plan	Con grandes desviacións do plan
Difusión do plan entre as organizacións empresariais e sindicais				
Difusión do plan entre as mutuas de accidentes de traballo				
Difusión do plan entre as empresas galegas de 50 ou máis empregados				
Presentación do plan a empresas interesadas na súa implementación				
Elaboración do estudo de necesidades previas á execución do programa				
Adaptación de contidos do plan ás características da empresa				
Formación de mediadores laborais				
Actividades de información e sensibilización a traballadores				
Actividades de orientación a traballadores consumidores				
Consello médico e/ou psicolóxico a traballadores consumidores				
Derivación a servizos externos de tratamento a traballadores con consumos abusivos				
Aprobación de normativa reguladora da oferta de alcohol				
Aprobación dos protocolos de control do consumo de drogas a traballadores que ocupan postos de risco				

¿COMO VALORARÍA A IMPLICACIÓN NO PROGRAMA DOS SEGUINTE ESTAMENTOS?

	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
Dirección da empresa					
Departamento de Recursos Humanos					
Comité de seguridade e hixiene					
Técnicos de prevención e saúde laboral					
Representantes sindicais					

ACTUACIÓNS LEVADAS A CABO NON PREVISTAS NO PROGRAMA (describir):

INCIDENCIAS NON PREVISTAS (detallar):

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR A IMPLEMENTACIÓN DO PROGRAMA:

.....

.....

.....

.....

Anexo 4.97. Cuestionario de avaliación da formación impartida a mediadores laborais

Por favor, describa cal é a súa opinión respecto aos seguintes aspectos relacionados coa formación recibida.

	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
O contido dos temas abordados na formación					
A duración das sesións de formación					
A metodoloxía utilizada no proceso de formación					
Os coñecementos adquiridos sobre os riscos asociados ao consumo de drogas					
Os coñecementos adquiridos sobre o impacto do consumo de alcohol e doutras drogas na actividade laboral					
Os coñecementos adquiridos para prever os consumos de risco de alcohol ou doutras drogas entre os traballadores					
Os coñecementos adquiridos para orientar os traballadores que abusan do alcohol ou doutras drogas					
As habilidades para motivar os consumidores problemáticos de drogas para que modifiquen os seus hábitos de consumo					
O coñecemento dos recursos asistenciais dispoñibles					

Anexo 4.98. Cuestionario de avaliación do proceso para mediadores laborais

Valore en que medida o programa foi executado de acordo co deseño inicial nos aspectos que se mencionan a seguir:

NOME DA EMPRESA:

TIPO DE MEDIADOR:

DATA:

SINALE CALES DAS SEGUINTE ACTIVIDADES SE DESENVOLVERON NA SÚA EMPRESA

Actividades	Si	Non	Descoñézoo
Información previa aos órganos da empresa de forma previa á implementación do plan			
Estudo de necesidades da empresa en materia de prevención das drogodependencias			
Curso de formación básica en drogodependencias para mediadores laborais			
Curso de formación especializada en drogodependencias para mediadores laborais			
Actividades de información/sensibilización aos traballadores da empresa sobre o alcohol e outras drogas (distribución de guías, folletos, carteis, etc.)			
Aprobación de normas internas que regulan a oferta de alcohol nas instalacións da empresa			
Aprobación de protocolos reguladores do consumo de alcohol ou doutras drogas durante a xornada laboral			
Controis a traballadores que ocupan postos de risco para determinar o consumo de alcohol ou doutras drogas			
Orientación e asesoramento a traballadores consumidores de alcohol ou doutras drogas			
Consello médico a traballadores para abandonar e/ou moderar o consumo de alcohol ou doutras drogas			
Derivación de traballadores con problemas de abuso a centros especializados de tratamento de adiccións			
Avaliación e seguimento das actuacións previstas no plan			

¿COMO VALORARÍA A IMPLICACIÓN NO PROGRAMA DOS SEGUINTE ESTAMENTOS?

	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
Dirección da empresa					
Departamento de Recursos Humanos					
Comité de seguridade e hixiene					
Técnicos de prevención e saúde laboral					
Representantes sindicais					

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR A IMPLEMENTACIÓN DO PROGRAMA:

.....

.....

.....

.....

Anexo 4.99. Escala de percepción de riscos asociados ao consumo de drogas

Na súa opinión, ¿canto risco existe de que alguén se prexudique a si mesmo por ...

	Ningún risco	Pequeno risco	Risco moderado	Gran risco	Difficil de dicir/ non o sei
A) Probar haxix ocasionalmente					
B) Consumir haxix con regularidade					
C) Probar disolventes ocasionalmente					
D) Inhalar disolventes con regularidade					
E) Fumar cigarros ocasionalmente					
F) Fumar un ou máis paquetes de cigarros ao día					
G) Tomar unha ou dúas copas todos os días					
H) Tomar catro ou cinco copas case todos os días					
I) Tomar cinco ou máis copas unha vez ou dúas cada fin de semana					
J) Probar LSD ocasionalmente					
K) Consumir LSD con regularidade					
L) Probar anfetaminas ocasionalmente					
M) Consumir anfetaminas con regularidade					
N) Probar cocaína ocasionalmente					
O) Consumir cocaína con regularidade					
P) Probar crack ocasionalmente					
Q) Consumir crack con regularidade					
R) Probar éxtase ocasionalmente					
S) Consumir éxtase con regularidade					
T) Probar tranquilizantes ocasionalmente					
U) Consumir tranquilizantes con regularidade					

Anexo 4.100. Escala de actitudes ante o consumo de drogas

A seguir figuran afirmacións de diversas persoas sobre o consumo de drogas. Marque a resposta que máis se aproxime á súa opinión.

	Totalmente de acordo	De acordo	Non estou seguro/a	En desacordo	Totalmente en desacordo
A) Consumir drogas ilegais pode ser agradable					
B) Un/ha mozo/a nunca debería probar drogas					
C) Hai poucas cousas máis perigosas que experimentar con drogas					
D) Consumir drogas é divertido					
E) Hai moitas cousas moito máis arriscadas que probar drogas					
F) Todo o que proba drogas acaba lamentándoo					
G) As leis en materia de drogas ilegais deberían ser máis estritas					
H) O uso de drogas é un dos grandes males do país					
I) As drogas axudan a xente a ter unha experiencia plena da vida					
J) Nos colexios deberíanse ensinar os perigos reais do consumo de drogas					
K) A policía non debería meterse cos mozos que proban drogas					
L) Probar as drogas é perder o control da túa vida					

Anexo 4.101. Escala de consumo de drogas (FAD, 2005)

Vas encontrar algunhas preguntas acerca de temas como o tabaco, o alcohol ou as drogas ilícitas. Debes contestar sinceramente. Non esquezas que as túas respostas serán **sempre anónimas** e non se poderá saber de ningunha maneira a quen corresponden.

1) ¿FUMAS TABACO?

- Nunca fumei
- Só o probei
- Fumei algunha vez cigarros, pero só algúns na miña vida.
- Fumaba, pero xa o deixei
- Fumo na actualidade. Neste caso, contesta estas dúas preguntas:

a) ¿Con que frecuencia fumaches cigarros nos últimos 30 días?

- Nunca
- Menos dunha vez á semana
- Algunha vez á semana, pero non diariamente
- Diariamente → Indica cantos cigarros AO DÍA aproximadamente: _____

b) Se fumas actualmente, ¿propuxécheste algunha vez deixar de fumar?

- Si, e intenteino
- Si, pero non o intentei
- Non

2) ¿TOMACHES ALGUNHA VEZ ALCOHOL (cervexa, viño ou licores)? (contesta NON se só deches un sorbo ou probaches a bebida doutra persoa)

- Non (neste caso, non sigas respondendo e vai directamente á pregunta 10)
- Si

3) ¿TOMACHES ALGO DE ALCOHOL NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS? (contesta NON se só deches un sorbo ou probaches a bebida doutra persoa)

- Non (neste caso, non sigas respondendo e vai directamente á pregunta 8)
- Si

4) ¿CANTAS CERVEXAS TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningunha
- Unha
- Entre 2 e 10 cervexas. Neste caso: ¿Cantas? _____
- Máis de 10 cervexas. Neste caso: ¿Cantas? _____

5) ¿CANTOS VASOS DE VIÑO TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningún
- Un
- Entre 2 e 10 vasos de viño. Neste caso: ¿Cantos? _____
- Máis de 10 vasos de viño. Neste caso: ¿Cantos? _____

6) ¿CANTAS COPAS DE LICOR (ron, xenebra, whisky, cubatas, etc.) TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningunha
- Unha
- Entre 2 e 10 copas. Neste caso: ¿Cantas? _____
- Máis de 10 copas. Neste caso: ¿Cantas, aproximadamente? _____

7) SINALA CANTAS CERVEXAS, VIÑO OU COPAS DE LICOR BEBICHES DURANTE A SEMANA PASADA? (nos días en que non bebeses nada escribe cero)

	CERVEXAS	VASOS DE VIÑO	COPAS
LUNS			
MARTES			
MÉRCORES			
XOVES			
VENRES			
SÁBADO			
DOMINGO			

8) ¿EMBORRACHÁCHESTE ALGUNHA VEZ?

Non

Si

9) ¿CANTAS VECES TE EMBORRACHACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS? (se non te emborrachaches, escribe cero)

Emborracheime _____ veces.

10) ¿CONSUMICHES ALGUNHA VEZ HAXIX OU MARIHUANA?

Non

Si. Neste caso, contesta esta pregunta:

Nos últimos 30 días ¿Cantos días consumiches haxix ou marihuana?

Nunca

1 a 2 días

3 a 5 días

6 a 9 días

10 a 19 días

20 días ou máis

11) ¿CONSUMICHES ALGUNHA DAS SEGUINTES DROGAS?

DROGAS	Algunha vez na túa vida	Nos últimos 12 meses	Nos últimos 30 días
COCAÍNA	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non
ÉXTASE/ D. SÍNTESE	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non
SPEED OU ANFETAMINAS	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non

Anexo 4.102. Escala de avaliación de resultados para mediadores laborais

DATA:

A seguir inclúense unha serie de obxectivos sobre os que trata de incidir o programa. Por favor, valore ata que punto considera que o programa contribuíu ao logro de cada un dos obxectivos nos seus alumnos, utilizando para isto unha escala do 1 "non influíu nada" ao 7 "influíu moito".

	Valoración de 1 "nada" a 7 "moito"
Mellorar o coñecemento dos traballadores sobre os efectos do tabaco, o alcohol e as drogas ilícitas sobre a saúde	1 2 3 4 5 6 7
Mellorar o coñecemento dos traballadores sobre os riscos do consumo de alcohol ou doutras drogas sobre a actividade laboral	1 2 3 4 5 6 7
Reducir os niveis de consumo de alcohol ou doutras drogas durante a xornada laboral ou nas horas previas ao seu inicio	1 2 3 4 5 6 7
Reducir a prevalencia de bebedores abusivos e consumidores habituais doutras drogas	1 2 3 4 5 6 7
Reducir a tolerancia fronte ao consumo de alcohol ou doutras drogas entre os traballadores da empresa	1 2 3 4 5 6 7
Incrementar os niveis de risco atribuído ao consumo de alcohol ou doutras drogas polos traballadores	1 2 3 4 5 6 7
Facilitar a orientación e o asesoramento aos traballadores con consumos abusivos de tabaco, alcohol ou outras drogas	1 2 3 4 5 6 7
Facilitar o tratamento en servizos especializados en adiccións aos traballadores con consumos abusivos de tabaco, alcohol ou outras drogas	1 2 3 4 5 6 7
Facilitar a instauración dunha política clara da empresa e dos axentes sociais fronte ás drogas	1 2 3 4 5 6 7
Reducir os conflitos entre os sindicatos e a dirección da empresa	1 2 3 4 5 6 7
Reducir o absentismo laboral entre os traballadores que consomen tabaco, alcohol ou outras drogas	1 2 3 4 5 6 7
Reducir o número de incidentes laborais relacionados co alcohol e con outras drogas	1 2 3 4 5 6 7
Reducir o número de accidentes laborais relacionados co alcohol e con outras drogas	1 2 3 4 5 6 7
Reducir o número de expedientes sancionadores relacionados co consumo de alcohol ou con outras drogas	1 2 3 4 5 6 7

Anexo 4.103. Escala de avaliación de resultados para técnicos de prevención

DATA:

EMPRESA:

A seguir inclúense unha serie de obxectivos sobre os cales trata de incidir o programa. Por favor, valore ata que punto considera que o programa contribuíu ao logro de cada un dos obxectivos nos seus destinatarios finais, utilizando para isto unha escala do 1 "non influíu nada" ao 7 "influíu moito".

	Valoración de 1 "nada" a 7 "moito"
Mellorar o coñecemento dos traballadores sobre os efectos do tabaco, o alcohol e as drogas ilícitas sobre a saúde	1 2 3 4 5 6 7
Mellorar o coñecemento dos traballadores sobre os riscos do consumo de alcohol ou doutras drogas sobre a actividade laboral	1 2 3 4 5 6 7
Reducir os niveis de consumo de alcohol ou doutras drogas durante a xornada laboral ou nas horas previos ao seu inicio	1 2 3 4 5 6 7
Reducir a prevalencia de bebedores abusivos e consumidores habituais doutras drogas	1 2 3 4 5 6 7
Reducir a tolerancia fronte ao consumo de alcohol ou doutras drogas entre os traballadores da empresa	1 2 3 4 5 6 7
Incrementar os niveis de risco atribuído ao consumo de alcohol ou doutras drogas polos traballadores	1 2 3 4 5 6 7
Facilitar a orientación e o asesoramento aos traballadores con consumos abusivos de tabaco, alcohol ou outras drogas	1 2 3 4 5 6 7
Facilitar o tratamento en servizos especializados en adiccións aos traballadores con consumos abusivos de tabaco, alcohol ou outras drogas	1 2 3 4 5 6 7
Facilitar a instauración dunha política clara da empresa e dos axentes sociais fronte ás drogas	1 2 3 4 5 6 7
Reducir os conflitos entre os sindicatos e a dirección da empresa	1 2 3 4 5 6 7
Reducir o absentismo laboral entre os traballadores que consomen tabaco, alcohol ou outras drogas	1 2 3 4 5 6 7
Reducir o número de incidentes laborais relacionados co alcohol e con outras drogas	1 2 3 4 5 6 7
Reducir o número de accidentes laborais relacionados co alcohol e con outras drogas	1 2 3 4 5 6 7
Reducir o número de expedientes sancionadores relacionados co consumo de alcohol ou con outras drogas	1 2 3 4 5 6 7

4.12. Instrumentos para a avaliación do Programa SÍSIFO

A) SUBPROGRAMA DE CAPTACIÓN ACTIVA E INTERVENCIÓN EN MEDIO ABERTO (OUTREACH)

Anexo 4.104. Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas

ACTIVIDADES DE CAPTACIÓN ACTIVA NA RÚA

Total de persoas contactadas	Persoas con perfil de exclusión social	Mozos consumidores en situación de rúa

AVALIACIÓN DE NECESIDADES DAS PERSOAS CONTACTADAS

N.º DE BENEFICIARIOS DO PROGRAMA QUE DISPOÑEN DE AVALIACIÓN:				
Social	Sanitaria	Psicolóxica	Consumo drogas	Biopsicosocial

INTERVENCIÓNS REALIZADAS COAS PERSOAS CONTACTADAS (n.º de persoas con quen se mantén cada tipo de intervención)

Información recursos sociais	Derivación a servizos sociais	Derivación ao sistema sanitario	Derivación a Saúde Mental	Derivación á Rede de Atención DD

DISTRIBUCIÓN DE MATERIAL PREVENTIVO

Servizo de distribución preservativos		Servizo de intercambio de xiringas		
Beneficiarios	N.º de preservativos	Beneficiarios	X. distribuídas	X. recuperadas

ACTIVIDADES DE COORDINACIÓN E SEGUIMENTO CON OUTROS SERVIZOS

N.º de reunións				Contactos telefónicos			
S. Sociais	S. Saúde	S. Mental	UADs/UCAs	S. Sociais	S. Saúde	S. Mental	UADs/UCAs

OUTRAS ACTUACIÓNS NON PREVISTAS (describir):

Anexo 4.105. Folla de rexistro de beneficiarios do Subprograma de captación activa e intervención en medio aberto

ANO:

BENEFICIARIOS (Código)	Sexo	Idade	Droga principal	Prácticas de risco	Problemas detectados	Intervencións practicadas
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						
21						
22						
23						
24						
25						
26						
27						
28						
29						
30						

Anexo 4.106. Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para profesionais responsables do subprograma

Valore en que medida o programa foi executado de acordo co deseño inicial nos aspectos que se mencionan a continuación:

	Segundo o plan	Máis ou menos segundo o plan	Con algunha desviación do plan	Con grandes desviacións do plan
Captación activa de beneficiarios en contorno de rúa				
Avaliación da situación social				
Avaliación da situación sanitaria				
Avaliación da situación psicolóxica				
Avaliación de patróns de consumo de drogas e prácticas de risco				
Derivación a servizos sociais				
Derivación a servizos sanitarios				
Derivación a saúde mental				
Motivación para a incorporación a tratamento da drogodependencia				
Derivación ás unidades de condutas adictivas				
Coordinación con servizos sociais				
Coordinación con servizos sanitarios				
Coordinación con saúde mental				
Coordinación con servizos de tratamento das adiccións				
Distribución de preservativos				
Distribución de xiringas				
Seguimento da patoloxía infecciosa				
Coordinación co Subprograma de apoio residencial				

¿COMO VALORARÍA A IMPLICACIÓN NO PROGRAMA DE ...?

	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
Beneficiarios do subprograma					
Persoal servizo sociais					
Persoal sanitario					
Persoal saúde mental					
Persoal sanitario					
Persoal Rede de Atención ás Drogodependencias					

ACTUACIÓNS LEVADAS A CABO NON PREVISTAS NO PROGRAMA (describir):

INCIDENCIAS NON PREVISTAS (detallar):

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR A IMPLEMENTACIÓN DO PROGRAMA:

.....
 .....
 .....
 .....

Anexo 4.107. Escala de avaliación de resultados para profesionais responsables do subprograma

A seguir inclúense unha serie de obxectivos sobre os cales trata de incidir o programa. Por favor, valore ata que punto considera que o programa contribuíu ao logro de cada un dos obxectivos nos seus destinatarios finais, utilizando para isto unha escala do 1 "non influíu nada" ao 7 "influíu moito".

	Valoración de 1 "nada" a 7 "moito"
Captar poboación drogodependente en situación de exclusión social ou en circuíto de rúa	1 2 3 4 5 6 7
Atender necesidades básicas das persoas beneficiarias do programa	1 2 3 4 5 6 7
Mellorar o control do estado de saúde das persoas beneficiarias do programa	1 2 3 4 5 6 7
Mellorar a adherencia aos tratamentos das enfermidades infecciosas	1 2 3 4 5 6 7
Propiciar o tratamento dos trastornos mentais que presentan os beneficiarios do programa	1 2 3 4 5 6 7
Reducir a prevalencia das prácticas de risco relacionadas co consumo de drogas	1 2 3 4 5 6 7
Reducir a prevalencia das prácticas de risco relacionadas coas condutas sexuais	1 2 3 4 5 6 7
Propiciar a incorporación a tratamento por dependencia a drogas	1 2 3 4 5 6 7
Mellorar a adherencia a tratamento das persoas derivadas a tratamento por dependencia a drogas	1 2 3 4 5 6 7
Propiciar a visibilidade de poboacións en situación de exclusión social ou de rúa ocultas aos sistemas de saúde, servizos sociais e atención ás drogodependencias	

B) SUBPROGRAMA DE APOIO RESIDENCIAL

Anexo 4.108. Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas

ANO:

ACOLLIDA DE CANDIDATOS A INCORPORARSE AO SUBPROGRAMA DE APOIO RESIDENCIAL

Total persoas derivadas	Casos onde se valora a posibilidade de admisión no subprograma	
	Casos aceptados	Casos rexeitados

CASOS ADMITIDOS NO SUBPROGRAMA (ALTERNATIVA RESIDENCIAL)

Total admisións	Derivacións a centro de acollida	Acompañamentos a centro de acollida	Estadía media servizo residencial (días)

DERIVACIÓNS Á REDE DE ATENCIÓN ÁS DROGODEPENDENCIAS

Casos derivados a tto. ás UADs/UCAs	CASOS QUE ACCEDEN A TRATAMENTO					
	Programa de referencia			Modalidade asistencial		
	PTLD	PTDO	PTANO	Ambulatoria	Semirresidencial	Residencial

SAÍDAS DE TRATAMENTO

Casos en tto. en 31 de decembro	Alta terapéutica	Alta voluntaria	Abandono	Cambio programa	Outros motivos	Total saídas

ACTIVIDADES DE COORDINACIÓN E SEGUIMIENTO CON REDE DE ATENCIÓN ÁS DROGODEPENDENCIAS

N.º reunións	N.º contactos telefónicos	N.º informes emitidos	N.º acompañamentos

OUTRAS ACTUACIÓN NON PREVISTAS (describir):

Anexo 4.109. Folla de rexistro de beneficiarios do Subprograma de apoio residencial

ANO:

BENEFICIARIOS (Código)	Sexo	Idade	Droga principal	Data acceso Ser. Residencial	Data saída Ser. Residencial	Data Admisión UADs/UCAs
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						
21						
22						
23						
24						
25						
26						
27						
28						
29						
30						

Anexo 4.110. Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para profesionais responsables do subprograma

Valore en que medida o programa foi executado de acordo co deseño inicial nos aspectos que se mencionan a seguir:

	Segundo o plan	Máis ou menos segundo o plan	Con algunha desviación do plan	Con grandes desviacións do plan
Coordinación cos profesionais do Subprograma de captación activa				
Derivacións desde o Subprograma de captación activa				
Existencia dunha avaliación biopsicosocial dos casos derivados				
Adecuación dos casos derivados co perfil de acceso ao subprograma				
Aplicación de criterios para establecer orde de prioridade en lista de acceso a servizos residenciais				
Acompañamento de beneficiarios a centros de acollida				
Duración das estadias en servizos residenciais				
Coordinación cos profesionais das UADs/UCAs para realizar as derivacións				
Incorporación de beneficiarios do subprograma ás UADs/UCAs				
Adherencia de beneficiarios do Subprograma no tratamento				
Seguimento dos casos derivados a tratamento				

¿COMO VALORARÍA A IMPLICACIÓN NO PROGRAMA DE ...?

	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
Os beneficiarios do subprograma					
O persoal das UADs/UCAs					
O persoal doutros servizos de tratamento de drogodependencias					

ACTUACIÓNS LEVADAS A CABO NON PREVISTAS NO PROGRAMA (describir):

INCIDENCIAS NON PREVISTAS (detallar):

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR A IMPLEMENTACIÓN DO PROGRAMA:

.....
 .....
 .....
 .....

Anexo 4.111. Escala de avaliación de resultados para profesionais responsables do subprograma

A seguir inclúense unha serie de obxectivos sobre os cales trata de incidir o programa. Por favor, valore ata que punto considera que o programa contribuíu ao logro de cada un dos obxectivos nos seus destinatarios finais, utilizando para isto unha escala do 1 "non influíu nada" ao 7 "influíu moito".

	Valoración de 1 "nada" a 7 "moito"
Brindar unha alternativa residencial temporal a drogodependentes en situación de exclusión social ou en circuío de rúa	1 2 3 4 5 6 7
Posibilitar o acceso a tratamento a drogodependentes carentes dun espazo residencial adecuado	1 2 3 4 5 6 7
Mellorar a adherencia ao tratamento dos drogodependentes en situación de exclusión social ou en circuío de rúa	1 2 3 4 5 6 7
Propiciar o control asistencial sobre poboacións ocultas ao tratamento	1 2 3 4 5 6 7

4.13. Instrumentos para a avaliación do Programa Penélope

Anexo 4.112. Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas

ANO:

DIFUSIÓN DE MATERIAIS PREVENTIVOS QUE INCORPORAN A PERSPECTIVA DE XÉNERO

Guía informativa: Drogas e xénero		Manual de intervencións preventivas sensibles á perspectiva de xénero	
Espazo de distribución (destinatarios/as)	N.º exemplares (destinatarios/as)	Espazo de distribución	N.º exemplares

INCORPORACIÓN DA PERSPECTIVA DE XÉNERO A PROGRAMAS PREVENTIVOS

Denominación do programa	Poboación destinataria	Obxectivos	Ámbito de aplicación	N.º beneficiarios/as

APLICACIÓN DE PROTOCOLOS ASISTENCIAIS EN FUNCIÓN DO XÉNERO

N.º de protocolos aplicados	UADs/UCAs onde se aplicaron

OUTRAS ACTUACIÓN NON PREVISTAS (describir):

Anexo 4.113. Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para técnicos de prevención

Valore en que medida o programa foi executado de acordo co deseño inicial nos aspectos que se mencionan a seguir:

	Segundo o plan	Máis ou menos segundo o plan	Con algunha desviación do plan	Con grandes desviacións do plan
O deseño de materiais preventivos que incorporan a perspectiva de xénero				
A distribución de materiais preventivos que incorporan a perspectiva de xénero				
A incorporación da perspectiva de xénero ás actuacións preventivas promovidas polos equipos de prevención nos seus respectivos ámbitos xeográficos de actuación				
O deseño de protocolos asistenciais que incorporen a perspectiva de xénero				
A edición e distribución de protocolos asistenciais que incorporen a perspectiva de xénero				
A aplicación dos protocolos asistenciais por parte das UADs/UCAs				

¿COMO VALORARÍA A IMPLICACIÓN NO PROGRAMA DE ...?

	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
As beneficiarias finais do programa					
Os profesionais das UADs/UCAs					

ACTUACIÓNS LEVADAS A CABO NON PREVISTAS NO PROGRAMA (describir):

INCIDENCIAS NON PREVISTAS (detallar):

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR A IMPLEMENTACIÓN DO PROGRAMA:

.....

.....

.....

.....

Anexo 4.114. Escala de satisfacción cos materiais de apoio ao programa (“Guía informativa: Drogas e xénero” e “Manual de intervencións preventivas sensibles á perspectiva de xénero”)

Por favor, expresa que opinión te merecen cada un dos aspectos do programa que se mencionan a seguir:

	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
Información achegada sobre a relevancia da perspectiva de xénero en relación coa saúde					
Información achegada sobre a relevancia da perspectiva de xénero en relación co uso e/ou abuso de drogas					
Información achegada sobre os factores asociados ao consumo de drogas por parte das mulleres					
Sensibilización para que os profesionais integren a perspectiva de xénero a todas as súas actuacións preventivas					
Pautas facilitadas para incorporar a perspectiva de xénero aos programas de prevención					
Información achegada sobre a relevancia de incorporar a perspectiva de xénero ás intervencións asistenciais dirixidas a mulleres drogodependentes					

Anexo 4.115. Escala de avaliación de resultados para técnicos de prevención

A seguir inclúense unha serie de obxectivos sobre os cales trata de incidir o programa. Por favor, valore ata que punto considera que o programa contribuíu ao logro de cada un dos obxectivos, utilizando para isto unha escala do 1 "non influíu nada" ao 7 "influíu moito".

	Valoración de 1 "nada" a 7 "moito"
Lograr que os técnicos de prevención e outros profesionais que colaboran no desenvolvemento de programas preventivos sexan sensibles á perspectiva de xénero no deseño das súas actuacións	1 2 3 4 5 6 7
Propiciar a implementación de programas de prevención sensibles á perspectiva de xénero	1 2 3 4 5 6 7
Propiciar a inclusión de actuacións específicas para homes e mulleres no contexto dos programas de prevención	1 2 3 4 5 6 7
Propiciar a implementación de protocolos de atención específicos para mulleres drogodependentes	1 2 3 4 5 6 7
Facilitar a accesibilidade ao tratamento das mulleres con problemas de abuso e/ou dependencias a distintas drogas	1 2 3 4 5 6 7
Mellorar a adherencia ao tratamento das mulleres con problemas de abuso e/ou dependencias a distintas drogas	1 2 3 4 5 6 7

4.14. Instrumentos para a avaliación do Programa Acais

Anexo 4.116. Folla de rexistro sistemático das actividades realizadas

ANO:

ACTIVIDADES DIRIXIDAS A NENOS/AS

Xogos			Obradoiro de manualidades e artes plásticas		
Data de inicio da actividade	Duración (sesións)	N.º asistentes	Data de inicio da actividade	Duración (sesións)	N.º asistentes

ACTIVIDADES DIRIXIDAS A ADOLESCENTES

Obradoiro de flamenco			Sesións de traballo grupal			Encontros co contorno		
Data inicio	Duración (sesións)	N.º de asistentes	Data	Duración (sesións)	N.º de asistentes	Data	Destino	N.º de asistentes

ESCOLAS DE nais/pais

Data de inicio da actividade	Contido da actividade	Duración (sesións)	N.º asistentes

OUTRAS ACTUACIÓNS NON PREVISTAS (describir):

Anexo 4.117. Folla de rexistro de beneficiarios do programa

A) ACTIVIDADES CON NENOS/AS

BENEFICIARIOS	Xogos	Obradoiro de manualidades e artes plásticas
Data:		
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
29		
30		

B) ACTIVIDADES CON ADOLESCENTES

BENEFICIARIOS	Obradoiros de flamenco	Sesi3ns traballo grupal	Encontros co contorno
Data:			
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			
28			
29			
30			

C) ACTIVIDADES CON NAIS/PAIS (ESCOLA DE NAIS/PAIS)

BENEFICIARIOS	Sesión 1	Sesión 2	Sesión 3	Sesión 4	Sesión 5	Sesión 6	Sesión 7	Sesión 8	Sesión 9	Sesión 10
Data										
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										
13										
14										
15										
16										
17										
18										
19										
20										
21										
22										
23										
24										
25										
26										
27										
28										
29										
30										

Anexo 4.118. Escala de valoración do proceso (fidelidade ao plan) para educadores responsables do programa

Valore en que medida o programa foi executado de acordo co deseño inicial nos aspectos que se mencionan a seguir:

	Segundo o plan	Máis ou menos segundo o plan	Con algunha desviación do plan	Con grandes desviacións do plan
Traballo con nenos/as				
Os contidos traballados mediante o xogo				
Os contidos traballados nos obradoiros de manualidades e artes plásticas				
A participación dos nenos/as destinatarios do programa				
A metodoloxía utilizada no traballo cos nenos/as				
Traballo con adolescentes				
Os contidos traballados nos obradoiros de flamenco				
Os contidos traballados nas dinámicas grupais				
Os contidos traballados nas saídas ou encontros co contorno				
A participación dos adolescentes destinatarios do programa				
A metodoloxía utilizada no traballo con adolescentes				
Traballo con nais e pais				
Os contidos traballados nas escolas de nais/pais				
A participación das nais e pais				
A metodoloxía utilizada no traballo coas nais e pais				

¿COMO VALORARÍA A IMPLICACIÓN NO PROGRAMA DE ...?

	Moi boa	Boa	Moderada	Deficiente	Moi deficiente
Os/as nenos/as					
Os/as adolescentes					
As nais					
Os pais					

ACTUACIÓNS LEVADAS A CABO NON PREVISTAS NO PROGRAMA (describir):

INCIDENCIAS NON PREVISTAS (detallar):

SUXESTIÓNS PARA MELLORAR A IMPLEMENTACIÓN DO PROGRAMA:

.....
.....
.....
.....

Anexo 4.119. Grupos de discusión para a avaliación da satisfacción co programa (guión para os grupos)

A) GRUPOS DE NENOS/AS

¿Gustáronvos os xogos que organizaron os educadores?

¿Gustouvos facer manualidades?

¿Como o pasastes no tempo que estivesdes facendo cousas cos educadores?

De todos os xogos e actividades, ¿cal é o que máis vos gustou e porque?

De todos os xogos e actividades, ¿cal é o que menos vos gustou e porque?

¿Que cousas aprendestes durante o tempo que estivesdes participando nos xogos e manualidades?

¿Volveríadesvos apuntar outra vez a estas actividades?, ¿por que o fariades?

B) GRUPOS DE ADOLESCENTES

¿Como o pasastes durante o tempo que estivesdes facendo cousas cos educadores?

De todas as actividades (obradoiro de flamenco, sesións de traballo en grupo e saídas para coñecer a contorna) ¿cal é a que máis vos gustou e a que menos?, ¿por que motivo?

De todos os temas que se trataron nos obradoiros e nas sesións de grupo, ¿cal é o que vos pareceu máis e menos interesante e porque?

¿Que cousas aprendestes durante o tempo que estivesdes participando nas actividades?

¿Pensades que estas cousas vos van ser útiles ao longo da vosa vida?

¿Que temas propriades para que sexan tratados en futuras sesións grupais?

¿Volveríadevos apuntar outra vez a estas actividades?, ¿por que o fariades?

C) GRUPOS DE NAIS/PAIS

¿Parecéronvos interesantes os temas que traballastes na escola de nais/pais?, ¿por que motivo?

¿Que tema vos resultou máis interesante e menos interesante?, ¿por que motivo?

¿Que cousas útiles para educar os vosos/as fillos/as aprendestes durante o tempo que participastes na escola?

¿Que temas novos vos gustaría que se traten en próximas escolas?

¿Volveríadesvos apuntar de novo nunha próxima escola de nais/pais?

Anexo 4.120. Escala de consumo de drogas (FAD, 2005)

Vas atopar algunhas preguntas acerca de temas como o tabaco, o alcohol ou as drogas ilícitas. Debes contestar sinceramente. Non esquezas que as túas respostas serán **sempre anónimas** e non se poderá saber de ningunha maneira a quen corresponden.

1) ¿FUMAS TABACO?

- Nunca fumei
- Só o probei
- Fumei algunha vez cigarros, pero só algúns na miña vida.
- Fumaba, pero xa o deixei
- Fumo na actualidade. Neste caso, contesta estas dúas preguntas:

a) ¿Con que frecuencia fumaches cigarros nos últimos 30 días?

- Nunca
- Menos dunha vez á semana
- Algunha vez á semana, pero non diariamente
- Diariamente → Indica cantos cigarros AO DÍA aproximadamente: _____

b) Se fumas actualmente, ¿propuxécheste algunha vez deixar de fumar?

- Si, e intenteino
- Si, pero non o intentei
- Non

2) ¿TOMACHES ALGUNHA VEZ ALCOHOL (cervexa, viño ou licores)? (contesta NON se só deches un sorbo ou probaches a bebida doutra persoa)

- Non (neste caso, non sigas respondendo e vai directamente á pregunta 10)
- Si

3) ¿TOMACHES ALGO DE ALCOHOL NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS? (contesta NON se só deches un sorbo ou probaches a bebida doutra persoa)

- Non (neste caso, non sigas respondendo e vai directamente á pregunta 8)
- Si

4) ¿CANTAS CERVEXAS TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningunha
- Unha
- Entre 2 e 10 cervexas. Neste caso: ¿Cantas? _____
- Máis de 10 cervexas. Neste caso: ¿Cantas? _____

5) ¿CANTOS VASOS DE VIÑO TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningún
- Un
- Entre 2 e 10 vasos de viño. Neste caso: ¿Cantos? _____
- Máis de 10 vasos de viño. Neste caso: ¿Cantos? _____

6) ¿CANTAS COPAS DE LICOR (ron, xenebra, whisky, cubatas, etc.) TOMACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS?

- Ningunha
- Unha
- Entre 2 e 10 copas. Neste caso: ¿Cantas? _____
- Máis de 10 copas. Neste caso: ¿Cantas, aproximadamente? _____

7) SINALA CANTAS CERVEXAS, VIÑO OU COPAS DE LICOR BEBICHES DURANTE A SEMANA PASADA? (nos días en que non bebeses nada escribe cero)

	CERVEXAS	VASOS DE VIÑO	COPAS
LUNS			
MARTES			
MÉRCORES			
XOVES			
VENRES			
SÁBADO			
DOMINGO			

8) ¿EMBORRACHÁCHESTE ALGUNHA VEZ?

- Non
 Si

9) ¿CANTAS VECES TE EMBORRACHACHES NOS ÚLTIMOS 30 DÍAS? (se non te emborrachaches, escribe cero)

Emborracheime _____ veces.

10) ¿CONSUMICHES ALGUNHA VEZ HAXIX OU MARIHUANA?

- Non
 Si. Neste caso, contesta esta pregunta:

Nos últimos 30 días ¿Cantos días consumiches haxix ou marihuana?

- Nunca
 1 a 2 días
 3 a 5 días
 6 a 9 días
 10 a 19 días
 20 días ou máis

11) ¿CONSUMICHES ALGUNHA DAS SEGUINTES DROGAS?

DROGAS	Algũa vez na túa vida	Nos últimos 12 meses	Nos últimos 30 días
COCAÍNA	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non
ÉXTASE/ D. SÍNTESE	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non
SPEED OU ANFETAMINAS	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non	☐ Si ☐ Non

Anexo 4.121. Escala de familiaridade e coñecemento sobre drogas

GRUPO:

SEXO: Home Muller

DATA:

Respecto a cada unha das substancias, marca a opción correspondente:

	Nunca oín falar	Oín falar, pero sei pouco ao respecto	Sei algo ao respecto	Coñezo a maioría dos seus efectos
A) Haxix				
B) Anfetaminas				
C) LSD				
D) Crack				
E) Cocaína				
F) Éxtase				
G) Tranquilizantes				
H) Sedantes				

Anexo 4.122. Escala de percepción de riscos asociados ao consumo de drogas

GRUPO:

SEXO: Home Muller

DATA:

Na túa opinión, ¿canto risco existe de que alguén se prexudique a si mesmo por .....

	Ningún risco	Pequeno risco	Risco moderado	Gran risco	Difícil de dicir/ non o sei
A) Probar haxix ocasionalmente					
B) Consumir haxix con regularidade					
C) Probar disolventes ocasionalmente					
D) Inhalar disolventes con regularidade					
E) Fumar cigarros ocasionalmente					
F) Fumar un ou máis paquetes de cigarros ao día					
G) Tomar unha ou dúas copas todos os días					
H) Tomar catro ou cinco copas case todos os días					
I) Tomar cinco ou máis copas unha vez ou dúas cada fin de semana					
J) Probar LSD ocasionalmente					
K) Consumir LSD con regularidade					
L) Probar anfetaminas ocasionalmente					
M) Consumir anfetaminas con regularidade					
N) Probar cocaína ocasionalmente					
O) Consumir cocaína con regularidade					
P) Probar crack ocasionalmente					
Q) Consumir crack con regularidade					
R) Probar éxtase ocasionalmente					
S) Consumir éxtase con regularidade					
T) Probar tranquilizantes ocasionalmente					
U) Consumir tranquilizantes con regularidade					

5

Escalas e cuestionarios de avaliación de uso voluntario

Anexo 5.1. Escala de crenzas sobre as consecuencias esperadas sobre os efectos das drogas (BIP)

¿Ata que punto é probable que che ocorra cada unha das cousas seguintes se consumes (nome da droga) .....durante o próximo mes?

	Moi probable	Probable	Non estou seguro/a	Improbable	Moi improbable
A) Meterme en leas coa policía					
B) Ter malos resultados escolares					
C) Meterme en leas cos meus pais					
D) Ser expulsado do colexio					
E) Ter problemas cos meus amigos					
F) Converterme en adicto					
G) Ter problemas de diñeiro					
H) Ter problemas para encontrar traballo					
I) Ter máis amigos/as					
J) Sentirme máis relaxado					
K) Pasalo mellor					
L) Ser máis popular					
M) Esquecer os meus problemas					
N) Ter máis confianza e ser máis aberto/a					

Anexo 5.2. Escala de autoestima (BIP)

A seguir figuran varios enunciados relativos á opinión que tes de ti mesmo/a. Marca o cadro que che pareza correcto aplicado ao teu caso.

	Totalmente de acordo (5)	De acordo (4)	Non estou seguro/a (3)	En desacordo (2)	Totalmente en desacordo (1)
A) Creo que teño unha serie de boas calidades					
B) Podo facer as cousas igual de ben que o resto da xente					
C) Ás veces penso que non vallo para nada					
D) A maioría dos mozos e mozas da miña idade son máis listos ca min					
E) Son bastante bo nos xogos					
F) Dáme moita vergonza cando teño que dicir algo na clase					
G) Que sexa feliz é importante para meus pais					
H) Preocúpome moito por parvadas					
I) A miúdo póño-me nervioso/a por nada					
J) Teño moitos intereses e afeccións					

Anexo 5.3. Escala de habilidades para tomar decisións (BID)

A seguir figuran varios enunciados relativos aos teus puntos de vista sobre o modo de tomar decisións. Marca o cadro que che pareza correcto no teu caso.

	Totalmente de acordo (5)	De acordo (4)	Non estou seguro/a (3)	En desacordo (2)	Totalmente en desacordo (1)
A) Cando decido facer algo, sempre o levo a cabo					
B) Rara vez tomo decisións sen pensar nas súas consecuencias					
C) Algunhas veces decido algo segundo me vén á cabeza					
D) Sopeso todas as opcións antes de decidirme a algo					
E) Rara vez decido facer algo do que despois me arrepinta					
F) Cando teño unha idea, ás veces tomo unha decisión sen pensar					
G) Ás veces cambio a miña decisión sobre algo varias veces ao día					
H) Cando decido algo, non importa o que pensen os meus amigos					

CORRECCIÓN:

- As respostas puntúanse de 5 = totalmente de acordo a 1 = totalmente en desacordo.
- Débense inverter os resultados das preguntas C, F e G (estes ítems puntúanse de 1 a 5, en lugar de 5 a 1).
- Para cada cuestionario obtense un valor medio que oscila de 1 (mínima capacidade para tomar decisións) a 5 (máxima capacidade de toma de decisións).

Anexo 5.4. Escala de intelixencia emocional e control emocional (MARTÍNEZ, F. et al. 2006)

Sinala o cadro co cal esteas máis de acordo sobre as seguintes afirmacións referidas a ti mesmo.

	Totalmente de acordo	De acordo	Non estou seguro/a	En desacordo	Totalmente en desacordo
1) A miúdo póño-me nervioso/a por nada					
2) Cústame ver o lado positivo das cousas					
3) Doume ánimos cando algo me sae mal					
4) Preocúpome moito por parvadas					
5) Con frecuencia penso que non vallo para nada					
6) Para min é horrible que as cousas me saian mal					
7) A miúdo síntome triste					

CORRECCIÓN:

- **Puntuación directa:** afirmación 3. Totalmente de acordo (5 puntos), de acordo (4 puntos), difícil de dicir (3 puntos), en desacordo (2 puntos), totalmente en desacordo (1 punto).
- **Puntuación inversa:** afirmacións 1, 2, 4, 5, 6 e 7. Totalmente de acordo (1 punto), de acordo (2 puntos), difícil de dicir (3 puntos), en desacordo (4 puntos), totalmente en desacordo (5 puntos).

A máxima puntuación na escala é 35 puntos. A maior puntuación, máis intelixencia e control emocional.

Anexo 5.5. Escala de asertividade (BIP)

A seguir figuran varios enunciados relativos ao trato con outras persoas. Marca o cadro que che pareza correcto no teu caso.

	Totalmente de acordo	De acordo	Non estou seguro/a	En desacordo	Totalmente en desacordo
A) Cando alguén intenta humillarte, ti deberías facer o mesmo					
B) Paga a pena dicirlle a unha persoa que estás enfadado con ela					
C) A única forma de facer fronte a un abusón é facerlle saber quen manda					
D) Sempre hai formas de afrontar os problemas sen ter que pelexarse por eles					
E) É moito mellor perder os estribos que explicar as cousas con calma					

CORRECCIÓN:

- As respostas puntúanse de 5 = totalmente de acordo a 1 = totalmente en desacordo.
- Débense inverter os resultados das preguntas A, C e D (estes ítems puntúanse de 1 a 5, en lugar de 5 a 1).
- Para cada cuestionario obtense un índice que oscila de 1 (mínima asertividade) a 5 (máxima asertividade).

Anexo 5.6. Escala de resistencia á presión social para consumir drogas

¿Ata que punto consideras probable facer cada unha das seguintes cousas no próximo ano?

	Moi probable	Probable	Non estou seguro/a	Improbable	Moi improbable
1. Aceptar ofertas de cigarros					
2. Fumar un cigarro se un amigo/a me desafia a facelo					
3. Fumar porque os meus amigos/as fuman					
4. Aceptar invitacións de bebidas alcohólicas					
5. Beber alcohol cando saía de marcha para que os meus amigos/as non pensen que son un bicho raro					
6. Latar as clases se o meu mellor amigo/a me anima a que o acompañe					
7. Irme con amigos/as aínda que teña que estudar para un exame					
8. Aceptar ofertas para consumir cánnabis					
9. Aceptar invitacións para consumir drogas de deseño					
10. Consumir cánnabis, éxtase ou outras drogas ilegais se os meus amigos/as insisten nisto					

CORRECCIÓN:

- As respostas puntúanse de 5 = Moi probable a 1 = Moi improbable.
- O valor medio das respostas ao conxunto de preguntas da escala indica o grao de resistencia á presión social. Unha puntuación elevada mostra unha escasa resistencia á presión social.

Anexo 5.7. Cuestionario de hábitos de lecer e tempo libre

1. Sinala as actividades que realizas habitualmente no teu tempo libre os días laborables e as fins de semana (venres, sábados e domingo).

ACTIVIDADES	DÍAS LABORABLES	FINS DE SEMANA
Navegar pola internet/chatear		
Escoitar música		
Ver televisión		
Oír a radio		
Ler libros, revistas, cómics		
Xogar con videoxogos, consolas		
Practicar algún deporte		
Estar cos amigos/as		
Ir a bares e discotecas		
Ir a festas		
Facer botellón cos amigos/as		
Ir a concertos musicais		
Ir ao cine ou ao teatro		
Ver algún espectáculo deportivo		
Viaxar, facer excursións		
Colaborar con asociacións, ONG		
Facer actividades artísticas (debuxar, tocar música)		
Asistir a coloquios e conferencias		
Visitar museos e exposicións		
Outras {¿cales?}:		

2. ¿Estás satisfeito/a coa forma en que ocupas o teu tempo libre?

Moi satisfeito/a	
Satisfeito/a	
Non o sei, difícil de dicir	
Insatisfeito	
Moi insatisfeito	

3. Nos últimos 12 meses, ¿con que frecuencia saíches polas noites cos teus amigos para divertirte?

Nunca	
Ocasionalmente algún día (de 1 a 3 días ao mes)	
Polo menos 1 noite á semana	
Todas as fins de semana	
Case todos os días	

4. En caso de que saíses de noite nos últimos doce meses, aínda que fose de vez en cando, ¿a que hora volviches á casa a última vez que saíches en fin de semana?

Antes das 12 da noite	
Entre as 12 e a 1 da noite	
Entre a 1 e as 2 da noite	
Entre as 2 e as 3 da noite	
Despois das 3 da noite	
Non volvíñ ata o día seguinte	

Anexo 5.8. Escala de empatía (FAD, 2005)

A seguir encontrarás unha serie de frases. Le atentamente cada unha delas e sinala se estás de acordo ou non.

	Totalmente en desacordo	En desacordo	Difícil de dicir	De acordo	Totalmente de acordo
B 1) Ponme triste ver un mozo/a que non encontra a ninguén con quen xogar ou divertirse	1	2	3	4	5
B 2) Os que bican e abrazan a outros en público son parvos	1	2	3	4	5
B 3) Os/as mozos/as que choran porque son felices son parvos/as	1	2	3	4	5
B 4) Gústame moito ver a xente abrir regalos, mesmo cando non hai ningún regalo para min	1	2	3	4	5
B 5) Cando vexo un mozo/a que está chorando, éntranme ganas de chorar	1	2	3	4	5
B 6) Preocúpome cando vexo que están facendo dano a un/ha mozo/a	1	2	3	4	5
B 7) Mesmo cando non sei por que alguén está rindo, río tamén	1	2	3	4	5
B 8) Algunhas veces choro cando vexo a televisión	1	2	3	4	5
B 9) Moléstome cando vexo que están facendo dano a un animal	1	2	3	4	5
B 10) Algunhas cancións pónenme tan triste que teño ganas de chorar	1	2	3	4	5
B 11) É unha parvada tratar os cans ou os gatos coma se tivesen sentimentos como as persoas.	1	2	3	4	5
B 12) Os mozos/as que non teñen amigos/as, probablemente non os necesiten	1	2	3	4	5
B 13) Penso que é gracioso que alguén chore vendo unha película triste ou lendo un libro triste	1	2	3	4	5
B 14) Se estou comendo galletas, son capaz de comelas todas aínda que vexa a alguén mirarme esperando unha	1	2	3	4	5

CORRECCIÓN:

- As respostas aos ítems **1, 4, 5, 6, 7, 8, 9 e 10** puntúanse de 5 = "Totalmente de acordo" a 1= "Totalmente en desacordo". As respostas aos ítems **2, 3, 11, 12, 13 e 14** puntúanse en sentido inverso, desde 1= "Totalmente de acordo" a 5= "Totalmente en desacordo".
- O resultado da escala será unha puntuación entre 14 e 70 puntos, en que unha puntuación elevada será indicativa de maior empatía.

Anexo 5.9. Escala de actitudes cara ás drogas legais (FAD, 2005)

A seguir encontrarás unha serie de frases. Le atentamente cada unha delas e sinala se estás de acordo ou non.

	Totalmente en desacordo	En desacordo	Difícil de dicir	De acordo	Totalmente de acordo
1) É agradable fumar un cigarro de vez en cando	1	2	3	4	5
2) Debería prohibirse fumar en case todos os lugares	1	2	3	4	5
3) Se unha persoa fuma resulta máis atractiva	1	2	3	4	5
4) Beber alcohol fai que unha festa sexa máis divertida	1	2	3	4	5
5) Deberían facerse leis máis duras para prohibir o consumo de alcohol	1	2	3	4	5
6) Se bebes alcohol resultas máis interesante para os demais	1	2	3	4	5

CORRECCIÓN:

- As respostas ás preguntas **1, 3, 4 e 6** puntúanse de 5= totalmente de acordo a 1 = totalmente de desacordo.
- As respostas ás preguntas **2 e 5** puntúanse de forma inversa, de 1 = totalmente de acordo a 5 = totalmente en desacordo.
- O resultado da escala oscila entre 6 e 30 puntos. Unha puntuación elevada será indicativa de actitudes máis favorables cara ás drogas legais.
- Pódense analizar de forma independente as actitudes cara ao tabaco (suma das puntuacións nas preguntas 1, 2 e 3) e cara ao alcohol (suma das preguntas 4, 5 e 6).

Anexo 5.10. Escala de actitudes cara á saúde (FAD, 2005)

A seguir encontrarás unha serie de frases. Le atentamente cada unha delas e sinala se estás de acordo ou non.

	Totalmente en desacordo		En desacordo		Difícil de dicir		De acordo		Totalmente de acordo	
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1) Paga a pena esforzarse en manter a saúde	1	2	3	4	5					
2) Se algo me divirte, non me importa demasiado que poida prexudicar a miña saúde	1	2	3	4	5					
3) Non sempre cumpro as instrucións do médico	1	2	3	4	5					
4) Se un alimento é saudable, procuro comelo aínda que non me guste moito	1	2	3	4	5					
5) Por nada poría en risco a miña saúde	1	2	3	4	5					
6) Cando notas unha pequena dor ou malestar, o mellor é non facerlle moito caso	1	2	3	4	5					
7) Se es novo/a, non tes por que facer revisións médicas	1	2	3	4	5					
8) Intento sempre durmir as horas necesarias	1	2	3	4	5					
9) Procuro practicar deporte ou actividade física con regularidade	1	2	3	4	5					
10) Cando me sinto mal, prefiro non ir ao médico e tomar algún medicamento que haxa na casa	1	2	3	4	5					

CORRECCIÓN:

Para obter a puntuación desta escala puntúase cada ítem da seguinte forma:

- As respostas aos ítems 1, 4, 5, 8, 9 desde 5= "Totalmente de acordo" a 1= "Totalmente en desacordo".
- As respostas aos ítems 2, 3, 6, 7 e 10 en sentido inverso, desde 1= "Totalmente de acordo" a 5= "Totalmente en desacordo".

O resultado da escala será unha puntuación entre 10 e 50 puntos, en que unha puntuación elevada será indicativa de actitudes máis favorables cara á saúde.

Anexo 5.11. Escala de control parental (BIP)

A seguir figuran diversos enunciados relativos a aspectos da vida en familia. Marca o cadro que che pareza correcto, aplicado ao teu caso.

	Totalmente de acordo	De acordo	Non estou seguro/a	En desacordo	Totalmente en desacordo
A) Sempre cumpro as normas que estableceron os meus pais para min					
B) Os meus pais teñen unha norma moi estrita segundo a cal eu nunca debo consumir drogas ilegais					
C) Para min é importante facer sempre o que os meus pais din que faga					
D) Asustaríame que os meus pais descubrisen que probei drogas					
E) Os meus pais deixáronme claro o que pensan sobre as drogas ilegais					

CORRECCIÓN:

- As respostas puntúanse de 5 = totalmente de acordo a 1 = totalmente en desacordo.
- A media das alíneas A e C proporciona unha medida do “control parental xeral”, mentres que a media das alíneas B, D e E é un indicador do “control parental en relación coas drogas”.
- A medida de todos os elementos constitúe unha medida do control parental xeral. Unha puntuación elevada indicará unha maior presenza de control familiar percibido.

Anexo 5.12. Escala de factores de risco parentais (BIP)

¿En que medida desaprobárian as persoas seguintes que fumes haxix?

	Desaprobáíao extremadamente	Desaprobáíao moitísimo	Desaprobáíao	Desaprobáíao lixeiramente	Non o desaprobáíaa
a) O teu pai/titor					
b) A túa nai/titora					
c) Os teus irmáns/as					
d) Outros familiares					

¿En que medida desaprobárian as persoas seguintes que tomarás éxtase?

	Desaprobaríao extremadamente	Desaprobaríao moitísimo	Desaprobaríao	Desaprobaríao lixeramente	Non o desaprobaría
a) O teu pai/titor					
b) A túa nai/titora					
c) Os teus irmáns/as					
d) Outros familiares					

¿En que medida desaprobárian as persoas seguintes que inhalaras disolventes?

	Desaprobaríao extremadamente	Desaprobaríao moitísimo	Desaprobaríao	Desaprobaríao lixeramente	Non o desaprobaría
a) O teu pai/titor					
b) A túa nai/titora					
c) Os teus irmáns/as					
d) Outros familiares					

CORRECCIÓN:

- Cando un enquisado indique que non existe unha das persoas da lista, a resposta debe tratarse como se faltase.
- As respostas puntúanse desde 1 "Desaprobaríano extremadamente" ata 5 "Non o desaprobárian".
- Pódense obter medias para cada epígrafe e para o total da escala.
- Canto máis elevado sexa o resultado medio, máis apoio familiar percibirá o enquisado respecto ao seu consumo de substancias psicoactivas.

6

Referencias bibliográficas

ALONSO, C. et al. (2004). Prevención de la A a Z. Glosario sobre prevención del abuso de drogas. Centros de Estudios sobre Promoción de la Salud.

ALVIRA, F. (1991). Metodología de la evaluación de programas. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.

ALVIRA F. (2002). Manual para la elaboración y evaluación de Programas de Prevención del Abuso de Drogas. Ed. Agencia Antidroga de la Comunidad de Madrid. Madrid.

BORDENS, K. S. E ABBOTT, B. B. 1999). *Research design and methods: A process approach*. Mountain View, CA.: Mayfield Publishing Company.

FAD (2005). Estudio sobre consumo de drogas en la ESO y validación del nuevo cuestionario para alumnos. Madrid: Fundación de Ayuda Contra la Drogadicción e Agencia Antidroga de la Comunidad de Madrid.

KRÖGER, C. WINTER, H. e SHAW, R. (1998). Guía para la evaluación de las intervenciones preventivas en el ámbito de las drogodependencias. Manual para responsables de planificación y evaluación de programas. Ed. EMCDDA-OEDT. Lisboa.

MARTÍNEZ, F., PÉREZ, E. e DE LAS HERAS, M.D. (2006). Nexus. Programa para la prevención del consumo de drogas. Ed. Asociación Deporte y Vida. Madrid.

NIDA (2004). Como Prevenir el Uso de Drogas en los Niños y los Adolescentes. Una guía con base científica para padres, educadores y líderes de la comunidad. Instituto Nacional sobre el Abuso de Drogas.

SÁNCHEZ, L. (1994). Evaluación de la efectividad de los programas de atención a las drogodependencias en la empresa. Madrid: Fundación MAPFRE Medicina.

SILVA, A. (1994). La evaluación de programas en drogodependencias. Vol II. Manual de evaluación. Madrid: Grupo Interdisciplinar sobre Drogas.

TINARELLI, A. et al. (2000). La evaluación de las acciones en prevención. En Grupo IGIA e Cols. Contextos, sujetos y drogas: un manual sobre drogodependencias, pp. 391-399. Madrid: Ajuntament de Barcelona e Fundación de Ayuda Contra la Drogadicción.

VILLALBÍ J. R. (2001). Promoción de la salud basada en la evidencia. Rev Esp Salud Pública 2001; 75: 489-490.

XUNTA DE GALICIA (2008). Guía para a planificación de programas preventivos no campo das drogodependencias: o modelo lóxico. En: Procesos preventivos e carteira de servizos do Plan de Galicia sobre Drogas. Santiago de Compostela: Consellería de Sanidade-Servizo Galego de Saúde.

galicia

Consellería
de Sanidade

Innovación e Xestión
da Saúde Pública

Manual

16
D